

10 eyilü

- Yaratıcı Politika ● 1 Mayıs'ın Ardından ● Takrir-i Sükun Kararnamelerine Hayır ● Kremlin'de İtirafçılar ● Nikaragua'da ABD Komplosu ● Gözlem ve Öneriler *İsmail Kaplan* ● Yumuşama Değil Aldatmaca *Prof. Dr. Çetin Özek* ● Bin Dokuz Yüz Seksen Dokuz *Paul M. Sweezy* ● Günümüz Dünyası ve Marksizm *Temel Demirer* ● Ünlü Büyükgönenç ile Söyleşi *Fidan Turhan* ● Sürü *Uğur Pişmanlık* ● Duraksayana *Bertolt Brecht* ● Dostoyevski'nin Gözüyle Aydınlar ve Batılılaşma Sorunu *Muhsin Selem* ● Ne Yapmalı Üzerine Kısa Notlar *M. Deniz* ● Dünya Türkiye ve Görevimiz *Önder Diren* ● Tarihten Günümüze

AYLIK DERGİ
TEMMUZ-AĞUSTOS 1990
Fiyatı: 3.000 TL
(KDV dahil)

9-10

10 Eylül'den

Bilinen nedenlerle Mayıs ve Haziran aylarında çıkmadık. Bu sayımız, çıkmadığımız aylara ilişkin haber ve yorumları da kapsıyor.

Yeni politik gelişmeler, yeni politik görevler koyuyor. 10 Eylül yeni duruma ilişkin tespitlerine uygun davranacaktır. Bu görevler omurgayı pekiştirmek, dışımızdaki Leninist çevrelerle birlik girişimlerini sonuçlandırmak, Türkiye ve dünya devrimine ilişkin perspektifleri ortak program düzeyine yükseltmek, işçi sınıfı-sendika, gençlik, öğretmen-memur, kadın, teknik eleman köylü-kooperatif, tüketici... hareketi içinde *fili* bir akıma dönüşmek gibi ana başlıklarıyla özetlenebilir.

10 Eylül bu sayısında, yurt içinde ve yurtdışında okur ve taraftarlarının önerisi üzerine Ekim sonunda sonuçlanacak geniş bir maddi dayanışma kampanyasını başlattığını duyuruyor. 10 Eylül okur ve dostlarının bu konuda yaratıcı çalışma ve dayanışmasına büyük önem, değer biçiyor.

Haydi dayanışmaya...!
Gelecek sayıda buluşmak üzere dostça selâmlar...

10 Eylül Aylık Dergi - Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ali Saim Tekin
Yönetim Yeri: Molla Fenaî Sokak No: 20 Kat: 4/50 Cağaloğlu/ İstanbul
Basıldığı Yer: Öz Ofset A.Ş. - Abone Bedeli: 1 Yıllık 30 000 TL
Yurtdışı Fiyatı: 4 DM - Hesap No: Ali Saim Tekin, Yapı Kredi Bankası
Çemberlitaş Şubesi 040863-1

İÇİNDEKİLER

- 10 Eylül'den 2 ● Ayın Yorumu "Yaratıcı Politika" 3
- 1 Mayıs Coşkuyla kutlandı 5 ● Beşikçi'ye Özgürlük 8
- Tavr-i Sükun Kararnamelerine Hayır 9
- Yumuşatma Değil Aldatmaca Prof. Dr. Çetin Özek 9
- Doğu Almanya Kapitalizme Geçiyor 14
- SBKP'nin 28. Kongresi 15 ● Kremlin'de İtirafçılar 16
- Nikaragua'da ABD Komplosu 18
- Gözlem ve Öneriler İsmail Kaplan 19
- Bin Dokuz Yüz Seksen Dokuz Paul M. Sweezy 24
- Marksizm ve Günümüz Dünyası Temel Demirer 26
- Duraksayana Bertolt Brecht 39 ● Sürü Uğur Pişmanlık 40
- Ünlü Büyükgönelç ile Söyleşi Fidan Turhan 42
- Puşkin Üzerine Konuşma Muhsin Selem 44
- Ne Yapmalı Üzerine M. Deniz 46
- Karamsarlığa Yer Yok Sami Talin 47 ● Dünyaya Bakış 48
- Nazım Aramızda 52 ● Otobiyografi 53
- Tarihten Günümüze 54 ● Postamızdan 56

AYIN YORUMU

YARATICI POLİTİKA

Politika özü yakalamak sanattır. Çok yönlü ve karmaşık gelişmeler içinde yüzeysel olanla özsel olanı, geçici olgularla kalıcı olguları birbirinden ayırt edemeyenler politikada başarısızlığa mahkumdurlar. Geçici ve yüzeysel olguları abartarak politika yapanlar kimi zaman bir yıldız gibi parlalar. Ama bunlar kuyruklu yıldızlardır, kısa sürede kayarlar. Marksizm-Leninizm işçi sınıfına gelişmelerin özünü yakalamayı sağlayacak bilimsel bir yöntem sunar.

Türkiye'ye bakalım. Türkiye örneğinde özsel ve kalıcı olan neydi, yüzeysel ve geçici olan neydi? Burjuvazi "demokrasiye geçiş", "özgürlükleri genişletme", "çağ atlama" söylemini tutturmuştu. Bu söylemi ciddiye alarak politika yapanlar oldu. TBKP liderleri devrim hedefinden vazgeçerek bir mutabakat programı benimsediler. Türkiye'ye gelerek teslim oldular. Aynı sıralarda burjuvazi olağanüstü hal ilan etmiş, Süper Valilik oluşturmuş, 1 Mayıs'ta kan dökmüş, sosyalist basın üzerinde terör estirme-

ye devam etmişti.

Mutabakat kâğıt üzerinde kaldı. TBKP liderleri 29 ay içeride kaldılar. Parti geniş ölçüde tasfiye oldu. TBKP liderleri tahliye olunca "taşları yerinden oynattıklarını", "mutabakat programlarının doğrulandığını" iddia ettiler. Halbuki aynı sırada Sessizliği Sağlama Kararnamesi çıkarılmış, 1 Mayıs'ta terör estirilmiş, bir gün içinde 3304 devrimci gözaltında alınmıştı. Yasal Sosyalist Parti'nin genel sekreteri Yalçın Büyükdâğı ile yine yasal 2000'e Doğru dergisinin genel yayın yönetmeni Doğu Perinçek hakkında tutuklama karar verilmiş, İşçi Sağlığı Demegi yöneticileri gizli örgüt suçlamasıyla içeriye alınmışlardı. TKBP'in öngördüğü mutabakatta yer alacak muhalefet partileri de bütün bu gelişmelere onay vermişti. Öyle ki 141-142 maddeler bile Meclis'e sunulmamış, 12 Eylül anayasasına göre bile Meclis'te görüşülmesi gereken 424 ve 425 sayılı kararnameler için bu "zahmete" katlanan olmamıştı.

Bakan, iktidar Taktir-i Sükun Karamamesi'ne dayanarak 2000'e Doğu dergisi ile Halk Gerçeği gazetesinin yayınına son verdi. Bu yayınları ve sosyalist dergilerin bir bölümünü basan Ilıcak Matbaasını kapattı. Gerekirse daha başka tedbirler alacaklarını bütün yetkililer açıklıkla ifade ediyorlar. Kurşunlamalar, öldürmeler devam ediyor.

Hangi mutabakat? Bakınız, işçi sorunuyla birlikte ülkenin en önemli iki konusundan birisi olan ulusal sorunda "anadilde eğitim" gibi en asgari bir istemi Olağanüstü Hal Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu nasıl değerlendiriyor. *Güneş* gazetesinin bu konudaki sorusuna Kozakçıoğlu şu yanıtı veriyor: "Vatandaş ana dili Kürtçeyi özel hayatında, kahvesinde, tarlasında istediği gibi konuşabilir. Benim için hiçbir sorun yoktur Devlet için de bir sorun yoktur. Bunu köylüye her zaman söylüyorum. Ancak, Türkiye'nin birlik ve beraberliğinin dağılması için şu anda eğitimde resmi dil olarak Türkçenin kullanılmasında müthiş yarar vardı. Çünkü korkunç bir propoganda var. Şu anda buna gittiğimiz takdirde ileride Türkiye için büyük problemler çıkabilir" (*Güneş*, 27 Mayıs 1990)

Hangi mutabakat? Bakan Aliaga'da doğayı mahvedecek termik santraldeki gelişmeye. Büyük protestolara rağmen iktidar projeden vazgeçmedi. "Vazgeçtik" şeklindeki açıklamanın zaman kazanmak ve hukuk dışı işlemleri "kitabına uydurmak" için yapıldığı ortaya çıktı.

Hangi mutabakat? İktidar partisi ANAP'ın iç çekişmelerinde bile taraftar birbirlerini komployla suçluyor. Hasan Celal Güzel kendisine karşı "devletin komplo kurduğumu" söylüyor. Savcı Ülkü Coşkun "komployu biz yapmayız, politikacılar yapar" diye yanıt veriyor. İktidar partisi içindeki mücadelelerin bile komplolarla yapıldığı bir ülkede mutabakat programının doğrulandığını söylemek garip kaçıyor.

Türkiye'de sözü edilen olguların hangisi geçici ve yüzeysel, hangisi kalıcı ve özseldir? Politikamızı belirlerken "demokrasi" söylemini, örneğin Kutlu ve Sargın'ın tahliyesini mi, yoksa çok dar bir kadronun hukuk dışı kararlamalarıyla ülkenin yönetilmesini, devrimcilere, emekçilere, ulusal hareketle karşı baskının yoğunlaştırılmasını mı esas almalıyız?

Dünyaya bakalım. 5 yıldır dünya Gorbacov rüzgarıyla dalgalanıyor. "Yeni bir dünya", "barış", "ortak Avrupa evi", "totaliter sisteme son", "uluslararası kardeşlik" sözlerinden geçilmiyordu ortalık. Gorbacov son on yılın adamı ilan edilmişti. Peki şimdi ne görüyoruz? Avrupa'da güvensizliğin artması, ırkçılığın kol gezmesi, ulusal düşmanlıkların hortlaması. Gorbacov artık tüm pırltasını yitirmiş yorgun bir adamdır. Bu arada ABD emperyalizmi eskisinden çok daha rahat bir biçimde dünya jandarmalığına devam ediyor.

Amerikan emperyalizmi hala ayakta kalmakta direnen sosyalist ülkeleri yıkmayı pratik gündemine koydu. Küba'ya ve Arnavutluk'a karşı yoğun bir karalama kampanyası sürdürüyor. Amerikan yetkilileri "sıra Küba'ya geldi" diye ilan ediyor, Zengin kapitalist ülkelerin oluşturduğu Tler Zirvesi Gorbacov'a yardım için Küba'ya yapılan Sovyet yardımına son verilmesi şartını koşuyor. Nikaragua'da ABD yönetiminin istemlerini yerine getiren Gorbacov bu isteğe de boyun eğeceğinin sinyallerini veriyor.

Sovyet Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Gerasimov Amerikan televizyonlarına verdiği demeçte "Evet, Küba'ya yardımı yavaş yavaş azaltacağız ve bir süre sonra gündemden bu sorun kalkmış olacak" dedi.

Kim haklıydı? Gorbacov mu, sosyalizmin sorunlarını sosyalist çerçevede çözmekten yana olanlar, "ya sosyalizm, ya barbarlık, başka seçenek yok" diyenler mi?

Piyasa ekonomisi hayranlığını ele alalım. Sosyalist ülkelerde yönetimler piyasayı her derde deva ilaç ilan ettiler. Halbuki piyasa ekonomisi bir uçta zengin bir azınlık, diğer uçta yoksul bir çoğunluk yaratır. Piyasa ekonomisi devresel bunalımlarla iç içe yürür. Kitlese işsizliğe yol açar. Tekelleri doğurur. Zengin ve yoksul ülkeler arasındaki uçurumu genişletir. Bütün bunları kapitalizmin tarihinden biliyoruz. Bütün bunları Türkiye'de yaşıyoruz. Piyasa ekonomisine geçmeye çalışan Polonya'da insanların yüzde sekseni daha altı ay önce "bizi kapitalizm kurtarır" diyordu. Piyasa ekonomisinin sonuçlarıyla, işsizlik ve pahalılıkla karşılaşan Polonyalıların çoğunluğu son yerel seçimde sandık başına bile gitmediler. Seçimlere katılma düzeyi yüzde kırk oldu. Gözlemciler bu düşük katılımı kitlelerin hayal kırıklığına uğraması ve umutsuzluğu kapılmasıyla açıklıyorlar. Geçici ve yüzeysel olgulara kapılarak politika yapanların, "marksizm öldü" diyerek piyasa şaşakaklığına soyunan, kapitalizm modasına uyan eski marksist politikacıların miyopluluğu kanıtlanıyor. Kapitalist restorasyon yoluna koyulan ülkelerde işçilerin ve köylülerin eylemleri yoğunlaşıyor. Amerikan Time dergisi bu ülkelerde aydınlarla emekçilerin yollarının ayrıldığı tespitini yapıyor.. "Amaçları farklıymış, bu ortaya çıktı" diyor.

Politika güçle yapılır. Bu da işin diğer yönü. Gücünüz yoksa, "muktedir" değilseniz kâğıt üzerindeki en doğru tespitler, en güzel yorumlar da hiçbir işe yaramaz, tarihin tozlu raflarına kaldırılır. Politikada kalıcı ve özsel olanı yakalayanlar, muktedir olmak zorundalar. Hoş, zaten burjuvazi tepemize indirmediği yumruklarla bur gerçeği her an bize hatırlatıyor. Sessizliğin Sağlanması Karamameleri bütün sosyalistleri bir çıkmaz sokağa hapsediyor. Bugüne kadarki yöntemlerle yetinemeziz. Yeni çözümler bulmalıyız. Tarihi incelediğimizde çıkmaz sokağa hapsedilenlerin, köşeye sıkıştırılanların ya teslim olup yok olduklarını, ya da en yaratıcı çözümleri bulup dünyayı sarstıklarını görüyoruz. Devrimcilerin teslim olmaya niyeti yok. Öyleyse en yaratıcı çözümleri bulacak, dünyayı sarstacağız.

Kuşkusuz yaratıcı çözümler gökten zembille düşmeyecek. Kimsenin elinde sihirli reçeteler yok. Kolay ve kestirme çözümler bulunacağı hayaline hiç kimse kapılmasın. Örgütlenmenin zahmetli yollarında ısrarlı, özverili, gösterişsiz çalışmalarla gerçekleştirilecek her şey. Örgütlenmek, yani devrimci kadroları leninci parti içerisinde birleştirmek-tekles-tirmek; örgütlenmek, yani işçi sınıfıyla bağları güçlendirmek; örgütlenmek, yani işçi sınıfının devrimci yolunu rehber eden bir gençlik hareketi yaratmak; örgütlenmek, yani burjuvazinin örgütlü saldırısına örgütlü biçimde direnmek... Yaratıcı politika devrimci kadroların sorumluluğu, özverisi, çalışkanlığı ve üstünlüğü temelinde yürülecek. Görev bir kişinin ya da bir grubun değil, hepimizin. Bu bilinçle davranmak gerekiyor.

1 MAYIS COŞKUyla KUTLANDI

İşçi sınıfının uluslararası birlik, savaşım ve dayanışma günü 1 Mayıs, bütün göz korkutmalara, tehditlere ve alınan bütün tedbirlere rağmen kesin kararlılıkla ve coşkuyla kutlandı.

İşçi sınıfı ve devrimciler kararlılık, coşku, ve yığınsallıklarla "1 Mayıs"ı unutmayacaklarını, yatacaklarını 1990 1 Mayıs'ında bir kez daha gösterdiler.

"1 Mayıs günü" bütün İstanbul binlerce polis, binlerce asker kordonu altında fabrikalar-

HAYDİ GÜLAY BECEREN'LE DAYANIŞMAYA

Gülay Beceren 1 Mayıs gazisi, devrim gazisi. Gülay Beceren 18 bin polisin, jandarma birliklerinin, panzerlerin, helikopterlerin ve kurt köpeklerinin İstanbul'un dört bir yanını sardığı 1 Mayıs'ta emeğin davası için yürürken vuruldu. Şimdi felç; Çapa Tıp Fakültesi Hastanesinde yatıyor. Gülay gençliğin, direnişin, umudun ve özverinin simgesi. Tedavisi için yardım kampanyası açıldı. Okurlarımızı Gülay'la dayanışmaya çağırıyoruz. **Gülay Beceren adına Ziraat Bankası Taksim Şubesinde açılan hesabın numarası 30003/203999-3 Haydi Gülay'la dayanışmaya!**

da grevlerle, işçi semtlerinde gösterilerle, yürüyüşlerle çalkalandı. Binlerce işçi grevdeydi. Sendikacılar, işçiler gençler gruplar halinde Taksim meydanına yürüdüler.

Resmi açıklamaya göre sadece 1 Mayıs günü 3500 kişi gözaltına alındı. Polisin göstencilere ateş açması sonucu 3 kişi yaralandı. GÜLAY BECEREN omurliliğine saplanan kurşunla felç oldu. Gözaltına alınan 3500 kişiden 250 si DGM ce tutuklandı haklarında dava açıldı.

İstanbul dışında Türkiye'de işçi sınıfının yoğun olduğu bütün işçi yataklarında, fabrikalarda madenlerde, dok ve tersanelerde 1 Mayısla ilgili toplantılar, konuşmalar yapıldı. Sınıf kendi gününe sahip çıktı, grevlere, direnişlere gitti.

BİR TAVIR

1 Mayıs 1989'da son anda geri adım atarak sınıfı ortada bırakan reformistler 1990'da da bu kez konumlarını gizlemiyerek ihanetlerini açıktan belgelediler. "Kırda, evde, salonda, özgür korkusuz bas-kısız 1 Mayıs'a"... sloganıyla pasifist ve teslimiyetçi tutumlarını bir kez daha sergilediler. "1 Mayıs hoşgörülü ve sağduyunun çığılığı... Yine 1 Mayıs geliyor. Sokaklarda bir telaş sormayın gitsin. Mübarekler bayram temizliğini, muntka temizliğiyle karıştırıyorlar. Ormana saklanmış Japon askeri solcularımız bayrama değil savaşa hazırlanıyorlar şimdi" gibi alaycı yaklaşımlarla Pasifistliklerini ve dönemliklerinin vicdanlarında yarattıkları kinle ne söyleceklerini bilemez hale düştüler.

İçinde buldukları psikolojik durumun yarattığı kinle bu satırları karalayanlara fazla bir sözümüz

yok. Onlar zaten ihanetler içinde iflah olmayıp geçecekler. Ama yaptığınız küstahlıktır, saygısızlıktır. Kimse sizden 1 Mayısı anmanızı kutlamanızı beklemiyor, istemiyor. Ama hala 1 Mayıs gibi günlemlerden bahsetmek ihtiyacı duyuyorsanız saygıda da kusur etmemek zorundasınız.

10 Eylül 1 Mayısı adına uygun bir biçimde işçi sınıfının uluslararası birlik, savaşım, dayanışma ruhuyla kutlayanları, bu uğurda ve bu günde ölenleri saygıyla anıyor.

10 Eylül bütün yasaklara, tehdit baskı ve ihanete rağmen sokaklara çıkanları, direnenleri saygıyla anıyor.

1 Mayıs'ta tutuklananlar derhal serbest bırakılmalıdır!

Gülay Beceren'i felç edenler açığa çıkarılmalı ve hesap sorulmalıdır!

Devrimci ve sosyalist güçler hatalarından ve eksikliklerinden ders çıkararak birliklerini güçlendirmeli, sınıfla bağlarını geliştirmelidir!

Haydi 1 Mayıs 91'e!

1 Mayıs 91'de çok daha güçlü, çok daha yığinsal bir kutlama için ileri!

TBKP YASALLAŞTI

HAYDAR KUTLU VE NİHAT SARGIN SERBEST

TBKP liderleri Kutlu ve Sargın Ankara DGM'de yapılan son duruşmalarında serbest bırakıldılar. Kendilerine geçmiş olsun dilekelerimizi iletiyoruz.

Kutlu tahliyelerini değerlendirirken "yerinden oynatılmaz sanılan taşları oynattık", "insanların değişebileceğini gösterdik" dedi.

Hapishanelerin ağzına kadar dolu olduğu, hergün birçok insanın "gizli örgüte üye olmak" iddiasıyla tutuklandığı, İkinci Takrir-i Sükûn kararlarının çıkarıldığı, yazarların ve yazar işleri müdürlerinin içeride olduğu, kitap ve dergilerin toplandığı ve sosyalist basının matbaa bulamaz hale getirildiği bir ortamda kendi istekleriyle teslim olan Kutlu ve Sargın'ın tahliyesinden böylesine abartılı sonuçların çıkarılmayacağı açıktır.

Biz bu tahliyeden sonra TBKP çevrelerinde çeşitli mazetelerin ve "efsanelerin ardına sığınma" döneminin kapanacağını, her devrimcinin TBKP'nin ne olup ne olmadığını soğukkanlılıkla değerlendireceğini umut ediyoruz.

KUTLU'NUN DEMECİ

Kutlu dışarı çıktıktan sonra 2000'e Doğru dergisine verdiği demeçte şunları söyledi:

"Marksizm-Leninizm tanımını yapmanın artık pe' anlamı olmadığı kanısındayım."

"Örneğin bağımsızlık kavramı Türkiye için değişmiştir. Dünyaya açılmak, ekonomik olarak da, politik olarak da zorunlu artık. Otarşik anlamda bağımsızlık yerine, ulusal egemenlik demek daha doğru artık."

"Dünyaya ilişkin gerçeği yalnızca bu açıdan, dar sınıf açısından bakarak anlamak mümkün değildir."

"Demokratik bir kapitalizmin varyantını görmedik. Bugün böyle bir kapitalizm olduğunu düşünüyoruz."

Kapitalist dünyayı ve Türkiye'yi yöneten anti-komünist seçkinlerin rahatlıkla paylaşacağı bir dünya görüşünün ürünü olan bu saptamalarla hangi sınıf adına nasıl bir siyasi-örgütsel mücadelenin yürütüleceğini hep birlikte göreceğiz.

TBKP'NİN KURULUŞ

DİLEKÇESİ VERİLDİ

İçişleri Bakanlığına kuruluş dilekçesini veren TBKP

yasallaştı. Kurucular arasında yapılan görev bölümüyle Nihat Sargın başkan, Haydar Kutlu genel sekreter oldu.

Sargın ve Kutlu partinin yasallaşmasından sonra İnönü ve Demirel'i ziyaret ettiler. İnönü ve Demirel TBKP'nin yasallaşmasını olumlu bulduklarını açıkladılar.

GÖLGE ADAM'LA MESAJ

Haydar Kutlu, Gölge Adam gazetesinin 4-11 Haziran 1990 tarihli sayısına verdiği demeçte TBKP'nin genel çizgisini açıklarken şunları söyledi:

"Diğer partiler de demokrasi istiyor ve biz onları anti-demokrat saflarda görmüyoruz. Hatta ANAP'ı bile bir bütün olarak anti demokrat görmüyoruz. Bu yüzden demokrasi anlayışımız çok geniş."

Bütün icraatı ortada olan ANAP'ın, ANAP yetkililerinin yüzlerce yıllık cezaları çarptırılan ve 10 yıldır hapiste tutulan sosyalist gazetecilerin açık grevlerine "cezalarını çekecekler" diyerek öfke kustuğu bir sırada Kutlu tarafından "antidemokrat değil" diye nitelenerek aklanması kuşkusuz devlet büyüklerine anlamlı bir mesaj gönderilmesi anlamına geliyor.

Kutlu, Gölge Adam muhabiri Nuray Telli'nin "proletarya diktatörlüğünü çıkardınız. Toplum motive etmek açısından özel mülkiyete evet diyorsunuz. Sosyalizmden geriye ne kalıyor? TBKP olarak kendinize marksist diyebilir misiniz?" sorusuna da şu yanıtı verdi:

"Şahsen ben marksist-leninist tanımının doğru olduğunu söylüyorum. Bu bizim bakışımızı daraltır"

Kutlu demecinde sosyalist ülkelerdeki gelişmelere değinirken felsefi bir değerlendirme yaparak şunu söyledi: "Rekabetin olmadığı bir toplumda gelişme tabii ki olmaz."

Böylece Kutlu piyasayı ve rekabeti sonsuz kategoriler olarak kabul eden kapitalist dünya görüşünün temel bir ilkesini "tabii" sayarak sosyalizmden felsefi düzlemde de koptuğunu dile getiriyor.

Kutlu'nun Gölge Adam'da yayımlanan değerlendirmeleri TBKP'nin Türkiye'de ne türlü bir işlev göreceğini bir kez daha ortaya koyuyor.

Bütün devrimcileri 1920'lerde Mustafa Kemal'in en yakın arkadaşlarına kurdukları Resmi Komünist Partisi deneyimini incelemeye davet ediyoruz. 20'li ve 30'lu yılların deneyiminden bugün ders almak zorunlu.

BEŞİKÇİ'YE ÖZGÜRLÜK

Yayınlanan üç ayrı kitabıyla "bölücülük propagandası" yaptığı savıyla yargılanan Sosyolog İsmail Beşikçi'nin *Bir Aydın, Bir Örgüt ve Kürt Sorunu* adlı kitabıyla ilgili dava İstanbul DGM'de başladı. Duruşma sonucu İsmail Beşikçi bu davayla ilgili olarak tahliye edildi. Ancak Beşikçi diğer iki kitabıyla ilgili davalarla da tutuklama karar bulunduğu için serbest bırakılmadı.

Duruşmanın yapıldığı mahkeme binasının önünde çok sıkı güvenlik önlemlerinin alındığı; duruşmayı çok sayıda dinleyicinin izlediği görüldü.

Kamilik tespitlerinden sonra iddianamenin tamamı okundu. İddianame'de İsmail Beşikçi'nin "Yayın yoluyla milli duyguları zayıflatıcı ya da yok edici propaganda yaptığı" savıyla Türk Ceza Yasası'nın 142-3 ve 142-6 maddesi uyarınca 22,5 yıla kadar hapisle cezalandırılması isteniyor. İsmail Beşikçi sorgusunda, *Bir Aydın Bir Örgüt ve Kürt sorunu* adlı kitabında Türkiye Yazarlar Sendikası'nın tutarsız tavırlarını eleştirdiğini belirtti.

Beşikçi, "Bir yerde demokrasiyi, özgürlüğü savunuyorlar, diğer yanda resmi ideolojiyi savunuyorlar. Yazarların bu çelişkisiyle Türkiye'de demokrasi kurulamaz" dedi. Beşikçi, "Resmi ideolojinin her zaman demokrasiyi boğduğunu" öne sürdü. Resmi ideolojinin Türkiye'deki en önemli tavrının "Anti-Kürt" tutum olduğunu vurgulayan Beşikçi, şunları söyledi:

"10 Haziran gecesi Şırnak'ın bir köyünde katliam oluyor. Aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu 27 kişi öldürülüyor. Aynı 11'inde olay, televizyon ve radyodan kamuoyuna 'PKK başkını yaptı. Kadın, çocuk ayırt etmeden 27 kişi öldürüldü' diye açıklandı. Bu açıklamadan hemen sonra Türk yazarları PKK'yı eleştirmeye başladı. Bir kaç gün sonra

ise, bu katliamın devletin güvenlik güçleri tarafından yapıldığı ortaya çıktı. Ama, Türk yazarları yazılarında değişiklik yapmadılar. Devleti eleştirmediler. Gazeteciler 11 gün köylere sokulmadı. Basın devlete bu gizliliğin nedenini sormadı. Türkiye'de yazarlar devlete MIT ajanı gibi çalışarak yardım edemez. Yazarlar devleti geliştirmek istiyorlarsa, soru sor-

malıdır. Ben olağanüstü hal bölge valilerinin açıklamalarına da inanmıyorum."

Savunma avukatı Ercan Kanar söz alarak, "Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının, resmi ağzaların inkâr ettiği konuların Türk kamuoyu tarafından tartışıldığı günümüzde, mahkemenin davayı bölge valisinin perspektifinden bakarak yürütmemesini istiyoruz. Yürütmeyi çelişmesini istiyoruz." dedi.

Savunma avukatlarından Serhat Bucak ise, Beşikçi'nin İstanbul (2) Numaralı Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargıldığı iki ayrı dava daha bulunduğunu hatırlatarak, bu davaların birleştirilmesini ve Beşikçi'nin tahliyesine karar verilmesini istedi.

Duruşma sonunda mahkeme, Beşikçi'nin bu davadan tahliyesine karar verdi ve duruşmayı 12 Eylül gününe erteledi.

SOSYALİST GAZETECİLER SERBEST BIRAKILSIN

12 Eylül öncesinde yasal olarak yayımlanan sosyalist dergilerin yazı işleri müdürleri bilindiği gibi 10 yıldır içeride yatıyorlar.

Düşünce suçundan yüzlerce yıl hapis cezasına çarptırılan sosyalist gazeteciler 141-142. maddelerin kaldırılması, bu maddelerden dolayı hapisle tutulan herkesin serbest bırakılması, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün tanınması talebiyle açık grevine başladılar.

Çanakkale Cezaevinde başlatılan açık grevi diğer cezaevlerine de yayıldı. İçerde ve dışarda bini aşkın devrimci açık grevine başladı.

Giderek yaygınlaşan, diğer cezaevleri ve kentlere sıçrayan açık

grevenin yurt içinde ve dışında geniş bir destek buldu.

Açlık grevini başlatan sosyalist dergi yazı işleri müdürleri eylemlerine gerekli kamuoyunun oluşmasıyla birlikte kademeli olarak son verdiler.

Her etkili ve yetkilinin "kalkacak" sözünü verdiği 141-142. maddelerin işletilmesi insan haklarına tümüyle aykırıdır. Kaldı ki TBKP liderlerinin serbest bırakıldığı bir ortamda bu maddelerin uygulanması daha da ağır bir adaletsizlik anlamına gelmektedir.

**141-142. maddelere hayır!
Bütün politik tutsaklara özgürlük!**

TAKRİR-İ SÜKUN KARARNAMELERİNE HAYIR!

413 sayılı kararnamenin yürürlüğe girmesi üzerine dergimiz geçen yazısında şu değerlendirmeyi yapmıştı: "Milli Güvenlik Kurulu'nun, devletin yeni duruma yanıtı olarak önerdiği önlemler, Çankaya zirvesinde İnönü ve Demirel'in de onayını alarak olağanüstü bir kararnameyle yürürlüğe girdi... Türkiye ikinci bir Takrir-i Sükun (Sessizliğin Sağlanması) dönemine giriyor" Gelişmeler bu değerlendirmeyi doğruladı. Sosyalist basın matbaa bulamaz hale getirildi. Olağanüstü hal bölgesinde grevler ve işçi hareketleri yasaklandı. İktidarın aldığı önlemler büyük basın ve tüm burjuva kurumların hizaya girmesiyle uygulanmaya başlandı. Bu arada iktidar, 12 Eylül'ün toplumun sırtına geçirdiği kışla nizamnamesinin dar kalıplarına ve en basit kanun yazım tekniklerine bile aykırı olan 413

(ve ona ek olarak çıkarılan 421) sayılı kararnamelerin numarasını 424 ve 425'e değiştirdi. Kimi bariz teknik yanlışlıkları düzeltirken dergi ve matbaa kapatma gibi yetkilerin kullanımını daha kolay hale getirdi. 1987'de Olağanüstü Bölge Valiliğinin kurulmasına ilişkin kararname gibi bu kararnameler de meclise sunulmadı. Türkiye her türlü hukuksal denetimden yoksun kararnamelerle yönetiliyor. Sosyalist dergilerin ortak açıklamasında vurgulandığı gibi son kararnameler "birleşik bir karşı devrimci saldırı" anlamına geliyor. Bu hukuk dışı saldırıya boyun eğmek yok. Özgürlük hakkımızdır, savunacağız. Sayın Prof. Dr. Çetin Özek'in 424 ve 425 sayılı kararnameleri hukuk açısından irdeleyen yazısını sizlere sunuyoruz. (Yazı Cumhuriyet'in 22 Mayıs 1990 tarihli sayısından Sayın Çetin Özek'in izniyle alınmıştır)

UZMAN GÖZÜYLE

YUMUŞATMA DEĞİL ALDATMACA

Prof. Dr. Çetin ÖZEK

Olağanüstü hal durumu ile ilgili, hukuk devleti kavramıyla bağdaşmazlığına inandığımız kanun hükmünde kararnameler (KHK) yenilendi. Kamuoyunda, bu KHK'larla 413 ve 421 sayılı KHK'larn getirdiği sistemin yumuşatıldığı izlenimi yaratılmak istenirken hukuk devleti kavramına aykırılık sürdürülüyor, hatta yaygınlaştırılıyor.

Önce şunu belirtmek gerekir ki ilk çıkartılan 413 ve 421 sayılı KHK'lar şimdi yayımlanan 424 ve 425 sayılı KHK'lar da, içerik açısından olduğu kadar, yöntem açısından da anayasaya aykırıdır.

YETKİ KANUNU BULUNMADIKÇA

Gerçekten söz konusu KHK'larn çıkartılması yetkisininin, 2935 sayılı "Olağanüstü Hal Kanunu'nun 4. maddesinden ve anayasanın 121. madde-

sinden kaynaklandığı ileri sürülüyor. Oysa Sayın Uğur Mumcu'nun 11 Mayıs 1990 günlü "Amaç Nedir?" başlıklı yazısında da, çok haklı olarak belirttiği gibi 2935 sayılı yasanın 4. maddesi, anayasanın 91. maddesinin öngördüğü anlamda "Yetki Yasası" niteliğini taşımamaktadır. Kaldı ki anayasanın 121. maddesinin öngördüğü anlamda "Yetki Yasası" niteliğini taşımamaktadır. Kaldı ki anayasanın 121. maddesi sadece "olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda" KHK çıkartılmasını öngörüyor. Anayasanın 121/2. maddesi, olağanüstü hal sistemiyle olağanüstü hal idaresinin yetkileriyle ilgili düzenlemelerin kanunla yapılmasını kural olarak benimsemiştir. Anayasanın 121. maddesinin Milli Güvenlik Kurulu Anayasa Komisyonu gerekçesinde de "hükümlerin kanunla düzenlenmesinin uygun olacağı" denilmek suretiyle, olağanüstü hal sisteminin ve kullanılacak yetkilerin kanunla düzenlenmesi zorunluğu, ancak uygulama açısından duyulabilecek gereksinimlerin KHK ile düzenlenebileceği öngörülmüştür. Bu durumda da, "Olağanüstü Hal Kanunu'nun 4. Madde-

si, KHK çıkartmak açısından bir "yetki kanunu" sayılamayacağı gibi "Olağanüstü Hal Kanunu"nun 4. maddesine dayanılarak aynı kanunun değiştirilmesi de yerinde değildir. Ancak "Olağanüstü Hal Kanunu"nun uygulanması açısından alınması gereken

Belirtilen nedenlerle 413 ve 421 sayılı KHK'lar gibi 424 ve 425 sayılı KHK'lar da anayasaya aykırıdır, hukuk devleti kavramına aykırıdır. Gerçekte, bu kapsamda düşünüldüğünde, Olağanüstü Hal Valiliği İhdası Hakkında KHK da anayasaya aykırı nitelik taşımaktadır.

nunda çıkartılmış yetki kanununa dayanırılması zorunluluğu belirtilmiştir.

Kaldı ki anayasanın 121. maddesine göre, olağanüstü hal ilanı dahi, tatilde bile bulursa, TBMM'nin toplanarak karar almasına bağlı tutulduğuna göre, olağanüstü hal durumuyla ilgili KHK yayımlanabilmesi için TBMM'nin yetki yasası kabulü öncelikli gerektir.

Kişi hak ve özgürlükleriyle ilgili sınırlama getirilemeyen olağan KHK çıkartılması durumunda dahi yetki yasasının arandığı bir sistemde, kişi hak ve özgürlüklerini sınırlayabilen KHK'ların yetki kanunu olmadan çıkartılabileceği, bir hukuk devleti ve hukuk devletine saygılı bir iktidar var ise düşünülmemesi gerekir.

Kaldı ki anayasanın 91. maddesi, olağanüstü hal durumuyla ilgili olarak sadece kişi hak ve özgürlükleriyle ilgili düzenleme yapılabilmesi olanığının kabul ederken anayasanın 91. ve 121. maddelerinde yetki kanunu açısından bir ayrıcalık hükmü konulmuş değildir.

Bu nedenlerdir ki olağanüstü hal durumunda da, anayasanın 91. maddesine uygun olarak "çıkartılacak KHK'nın, amacını, kapsamını, ilkelelerini, kullanma süresini içinde birden fazla KHK çıkarılıp çıkarılmayacağını" gösteren bir yetki kanunu bulunmadıkça, KHK çıkartılamaz. 2935 sayılı "Olağanüstü Hal Kanunu"nun 4. maddesi ise anayasanın 91. maddesinin "yetki kanunu" açısından öngördüğü kuralları içermemekte, yetki kanunu niteliği taşıyamamakta, sadece anayasanın olağanüstü

hal durumunda KHK çıkarılabileceğine ilişkin kuralları yinelemektedir.

Belirtilen nedenlerdir ki 413 ve 421 sayılı KHK'lar gibi 424 ve 425 sayılı KHK'lar da anayasaya aykırı olarak yayımlanmış olup, hukuka uygun KHK düzenlemesi değil, hukuk devleti kavramıyla bağdaşmaz fiili bir düzenleme söz konusudur.

Yasal dayanağı bulunmayan fiili düzenleme kişi hak ve özgürlüklerini sınırlarken anayasanın 121/2. fıkrasına tümünden aykırıdır. Gerçekten anayasanın 121./2. fıkrasında aynen:

"Anayasanın 15.maddesindeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandırılacağı veya nasıl durdurulacağı, halin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağı, kamu hizmeti görevlilerine ne gibi yetkiler verileceği, görevlilerin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağı ve olağanüstü yönetim usulleri, Olağanüstü Hal Kanunu'nda düzenlenir" denilerek, olağanüstü hal durumunda dahi, KHK'ların denildiği kişi hak ve özgürlüklerini sınırlayamayacağı, bu sınırlamaların, ancak kanunla yapılabileceği anayasal kural olarak kabul edilmiştir.

Siyasal iktidar ise ancak kanunla yapılabilecek hususları KHK ile gerçekleştirdiği gibi "Olağanüstü Hal Kanunu"nda öngörülen güvenceleri de, "Olağanüstü Hal Kanunu"nu değiştirerek ortadan kaldırmaktadır. Belirli hususların "Olağanüstü Hal Kanunu"nda gösterilmesinin zorunlu kılınması, bu hususların KHK ile düzenlenemeyeceğini de belirtmek anlamına gelir.KHK ile olağanüstü hal sisteminin değiştirilemeyeceği, sadece kanunla saptanmış sistem çerçevesinde "olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda" uygulamaya yönelik KHK çıkartılabileceği anayasanın 121/3. maddesinin açık hükmü gereğidir.

Başka bir deyişle anayasanın 121. maddesinin 1. ve 3. fıkralarını birlikte düşünüldüğünde, olağanüstü hal sistemi sadece kanunla belirlenebilir; KHK yeni sistem ve sınırlama getiremez, uygulan-

maya yönelik gereksinimleri düzenleyebilir.

ANAYASAYA AYKIRI

Belirtilen nedenlerle 413 ve 421 sayılı KHK'lar gibi 424 ve 425 sayılı KHK'lar da anayasaya aykırıdır, hukuk devleti kavramına aykırıdır. Gerçekte, bu kapsamda düşünüldüğünde, Olağanüstü Hal Valiliği İhdası Hakkında KHK da anayasaya aykırı nitelik taşımaktadır.

413 ve 421 sayılı KHK'lar gibi 424 ve 425 sayılı KHK'lar da olağanüstü hal bulunmayan bölgelerde uygulanabilir niteliktedir. Anayasanın 91. maddesi ise sadece olağanüstü hal durumunda, olağanüstü halin kapsamındaki bölgelerde, kişi hak ve özgürlüklerini sınırlayıcı KHK çıkartılabileceğini öngörmüştür. Bu açıdan, hukuk devleti kavramı, anayasa ve hukukla bağimli ve sınırlı siyasal iktidar gerekliliği hiçe sayılarak, gerçekte tüm Türkiye'de olağanüstü hal ilan edilmiş bulunmaktadır. Olağanüstü hal için kabul edilen kuralların, olağanüstü hal bölgeleri dışında yaygınlaştırılması da öngörülüyorsa, bu husus anayasanın 121/2. maddesine göre ancak yasa ile düzünlenebilirdi. Bu durumda dahi olağanüstü hal bölgesi dışında olağanüstü hal kurallarının uygulanması, yine de anayasa, a aykırı olur, fakat yasa, Anayasa Mahkemesi'nce denetlenebilirdi. Siyasal iktidar, anayasanın 148. maddesine göre olağanüstü hal ile ilgili KHK'ların anayasaya aykırılığı Anayasa Mahkemesi'nce incelenemeyeceği, Olağanüstü Hal Kanunu ise Anayasa Mahkemesi'nin uygunluk denetimine bağlı olduğu için kanunla yapılması zorunlu olan hususları KHK ile düzenleyerek "anayasaya uygunluk" denetiminden kaçmaktadır.

Anayasal, yasal niteliğini, çıkartılmasındaki siyasal amacı belirtmeye çalıştığımız 424 ve 425 sayılı KHK'lar "hukuk devleti kavramıyla bağdaşmaz düzenleme"yi sürdürdüğü, hatta yaygınlaştırdığı gibi kişilere "yargı güvencesi" tanındığı izlenimini yaratmaya yönelik "aldatmacalar" da içermektedir.

Oysa olağanüstü hal ile ilgili "istisnai kanun hükümünde kararname", anayasanın 12. maddesine göre "Aynı gün TBMM onayına sunulur." Anayasanın 91. maddesi, olağan KHK açısından ise aynı gün TBMM'ye verilmek ve "öncelikle ve ivedilikle" görüşülmek koşulunu getirmiştir. Olağanüstü hal kanun hükmünde kararname, kişi hak ve özgürlüklerini de etkileyeceği için, anayasa, bu KHK'ların Resmi Gazete'de yayımlandığı gün "onaylanması"ni zorunlu görmüştür. Bu konuda, anayasanın yapılmasını öngördüğü tüzük hükümlerinin şimdikiye kadar yapılmamış olması, "aynı gün onay" zorunluluğunu ortadan kaldırmaz. KHK kişi

özgürlüklerini sınırlamaktadır. İç tüzüğün yapılmamasının kusuru ise kişilerde değil, siyasal iktidardadır. Kişi özgürlüklerini sınırlayan siyasal iktidarın kendi kusurlu hareketine dayanarak, hukuk devleti kavramıyla bağdaşmaz kararnameyi yasama organı ve Anayasa Mahkemesi denetiminden kaçtırmaya yönelik politikasına mazet sağlayamaz.

ALDATMACA

Yasal, yasal niteliğini, çıkartılmasındaki siyasal amacı belirtmeye çalıştığımız 424 ve 425 sayılı KHK'lar "hukuk devleti kavramıyla bağdaşmaz düzenleme"yi sürdürdüğü, hatta yaygınlaştırdığı gibi kişilere "yargı güvencesi" tanındığı izlenimini yaratmaya yönelik "aldatmacalar" da içermektedir.

Gerçekten KHK ile suç yaratmak, sansür kavramını aşan "matbaa kapatmak" uygulamasını kurala bağlamak yönelişi yeni KHK'larda da sürdürülmüştür. Hatta "matbaa kapatmak" yetkisi İçişleri Bakanlığı'nın tekeline verilerek, bu konudaki uygulanabilirlik olanağı yaygınlaştırılıp, kolaylaştırılmıştır.

Aynı şekilde, basına karşı yetki de yaygınlaştırılmaktadır. Matbaaların kapatılması olanağı dışında,

bölge içinde basılıp basılmadığına bakılmaksızın, İçişleri Bakanına, her türlü basılmış eserin, basılmalarını, çoğaltılmalarını, yayımlanmalarını ve dağıtılmalarını yasaklama yetkisi verilmiştir. Başka bir deyişle, İçişleri Bakanı süreli/süresiz yayınların basılıp dağıtılmalarını süreli ya da

süresiz yasaklamak yetkisiyle donatılmış bulunmaktadır. Bu yetki, tüm Türkiye'ye yaygındır ve artık Güneydoğu bahane edilerek, Türkiye'de basın özgürlüğü siyasal iktidardan denetim altına alınmıştır; halkın bilgi edinme hakkı yok edilmiştir. İçişleri Bakanı, sıkıyönetim komutanı yetkileriyle donatılmıştır.

"Sürgün" açısından da 425 sayılı KHK'da, "zor ve baskı ile zararlı faaliyetlerde bulunanların" da bölgeden çıkartılacağına kurala bağlayarak, sürgün olanaklarını da yaygınlaştırmıştır.

424 ve 425 sayılı KHK'ların olağanüstü hal idaresine ve İçişleri Bakanına verilen yetkiler konusunda yumuşama getirildiğine yönelik kamuoyunda yaratılmaya çalışılan izlenim de bir aldatmacadan öteye gitmiyor.

Gerçekten 413 sayılı KHK ile Olağanüstü Hal

Kanunun'un 33. maddesi değiştirilmiş ve "Bu kanunla İçişleri Bakanına ve valilere tanınan yetkilerinin kullanılmasında ilgili idari işlemlere karşı yargı mercilerinde dava açılmaz" kuralı kabul edilmiştir. Olağanüstü Hal Kanunu'nun 33. maddesinde, daha önceki "Valilerin bu kanunun verdiği yetkileri kullanarak yapacakları idari işlemlere karşı açılacak davalarda yürütmenin durdurulmasına karar verilemez" denilmektedir. Böylece, İçişleri Bakanının idari işlemleri, idari dava ve yürütmeyi durdurma kararına konu olabiliyor, valilerin idari işlemleri ise dava konusu olmaktan beraber, bu işlemler hakkında yürütmeyi durdurma kararı verilemiyor. 413 sayılı KHK ile hem İçişleri Bakanının, hem valilerin idari işlemleri tümüyle idari yargı denetimi dışında bırakılıyordu.

424 ve 425 sayılı KHK'lar, yargı güvencesini getirmek şöyle dursun, kırıntısı kalmış olan yargı güvencesini dahi ortadan kaldırmıştır. Belirtilen nedenle de, bu KHK'lar çıkarılmadan önce kamuoyunda yaratılmak istenilen yeni KHK'larla "yumuşama" getirildiği propagandası aldatmacadan öteye gitmemektedir.

425 sayılı KHK, Olağanüstü Hal Kanunu'nun 33. maddesini yeniden değiştirerek "Bu kanun ile İçişleri Bakanına, Olağanüstü Hal Bölge Valisi'ne ve il valilerine tanınan yetkilerin kullanılmasında ilgili işlemlere karşı açılacak davalarda yürütmenin durdurulmasına karar verilemez" hükmünü getirdiği gibi aynı kanunun ek 1. maddesini de "Olağanüstü Hal Kanunu'nun verdiği yetkilerin kullanılmasından dolayı tazminat davalan idare aleyhine idari yargıda açılır. Idarenin kamu görevlisine şahsi kusurundan dolayı rücu edebilmesi, şahsi kusurun çok açık ve ağır olmasına bağlıdır. İçişleri Bakanının uygun görüşü olmadıkça rücu davası açılmaz" şeklinde değiştirilmiştir.

Belirtilen maddeler, sanki dava açmak, tazminat talep etmek hakkının kabul edildiği izlenimini yaratmaktadır. Oysa 425 sayılı KHK'nın 7. maddesinde "Bu KHK ile Olağanüstü Hal Bölge Valisi'ne tanınan yetkilerin kullanılmasında ilgili idari işlemler hakkında iptal davası açılmaz" denilerek Olağanüstü Hal Valisi'nin tüm işlemleri idari yargı denetimi dışında bırakılmıştır.

Kaldı ki 424 sayılı KHK'nın 10. maddesinde de aynı. "Bu kanun hükmünde kararname ile İçişleri Bakanına, Olağanüstü Hal Bölge Valisi'ne ve il valilerine tanınan yetkilerin kullanılmasında ilgili idari işlemlere karşı yargı mercilerinde dava açılmaz" kuralı kabul edilmiştir. Böylece, İçişleri Bakanının idari işlemleri, idari dava ve yürütmeyi durdurma kararına konu olabiliyor, valilerin idari işlemleri ise dava konusu olmaktan beraber, bu işlemler hakkında yürütmeyi durdurma kararı verilemiyor. 413 sayılı KHK ile hem İçişleri Bakanının, hem valilerin idari işlemleri tümüyle idari yargı denetimi dışında bırakılıyordu.

Kaldı ki 424 sayılı KHK'nın 10. maddesinde de aynı. "Bu kanun hükmünde kararname ile İçişleri Bakanına, Olağanüstü Hal Bölge Valisi'ne ve il valilerine tanınan yetkilerin kullanılmasında ilgili idari işlemlere karşı yargı mercilerinde dava açılmaz" kuralı kabul edilmiştir. Böylece, İçişleri Bakanının idari işlemleri, idari dava ve yürütmeyi durdurma kararına konu olabiliyor, valilerin idari işlemleri ise dava konusu olmaktan beraber, bu işlemler hakkında yürütmeyi durdurma kararı verilemiyor. 413 sayılı KHK ile hem İçişleri Bakanının, hem valilerin idari işlemleri tümüyle idari yargı denetimi dışında bırakılıyordu.

ilgili her türlü karar ve tasarruflardan dolayı, bunlar hakkında cezaî, mali veya hukukî sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir yargılama mercine başvurulamaz" denilmektedir. Böylece İçişleri Bakanına verilen, anayasa ve demokratik ilkelerle bağdaşmaz yetkilerin kullanılmasında gerçekleştirilen idari işlemler, idari yargı denetimi dışındadır. Ayrıca bu yetkilerin kullanılmasından dolayı cezaî hukuk ve mali sorumluluk da söz konusu olmayacaktır. Aynı şekilde, Olağanüstü Hal Bölge Valisi'nin ve il valilerinin de idari işlemleri, idari yargı denetimi dışında bırakılmış, bu kişiler de hukuka aykırı işlemleri nedeniyle doğabilecek cezaî, mali ve hukukî sorumluluktan kurtarılmışlardır.

Belirtilen durumda, söz konusu KHK'ların uygulanmasında en geniş yetkiye ve karar olanağına sahip İçişleri Bakanı, bölge valisi ve valilerin idari işlemleri, yargı denetimi dışında bırakılmış, hukuka aykırı işlemleri nedeniyle sorumlu tutulabilmeleri olanağı yok edilmiştir. İşte "hukuk devleti!"

Durum böyle olunca, 425 sayılı KHK ile değişik Olağanüstü Hal Kanunu'nun 33. maddesine göre idari dava açılabilmesi için aldatmacadan öteye gitmemektedir. Ek madde 1'de öngörülen idare aleyhine tazminat davalarının idari yargıda açılacağına ilişkin kural ise sadece İçişleri Bakanının, bölge valisinin ve il valilerinin dışında kalan kamu görevlilerinin şahsi kusurlarıyla verdikleri zararlar açısından uygulanabilir niteliktedir.

SONUÇ

Kısa bir deyişle, 424 ve 425 sayılı KHK'lar, yargı güvencesini getirmek şöyle dursun, kırıntısı kalmış olan yargı güvencesini dahi ortadan kaldırmıştır. Belirtilen nedenle de, bu KHK'lar çıkarılmadan önce kamuoyunda yaratılmak istenilen yeni KHK'larla "yumuşama" getirildiği propagandası aldatmacadan öteye gitmemektedir. Niteliklerine değindiğimiz KHK'ların uygulandığı bir ülkede hukuk devletinin varlığından söz edilemeyeceği de açıktır.

PARALI ÜNİVERSİTEYE GEÇİT YOK

Üniversitelerde harç sistemini haraç sistemine çeviren iktidar, 11 Nisan'da çıkardığı bir kararla, üniversiteleri tamamıyla paralı hale getirdi. Buna göre üniversitelerde okumak isteyen öğrenciler "cari hizmet ödeneği" adı altında tespit edilecek bir bedeli ödemekle yükümlü olacaklar. Kararın üniversitelerin kapısını dar geliri emekçi kesimlerin yanı sıra orta tabakalardan gelen öğrencilere de kapıyor. Yüksek öğrenim sadece zengin sınıfların yararlanabileceği bir hizmet olacak. Kararın öğrenciler arasında ve kamuoyunda geniş tepkilere yol açtı. Çeşitli üniversitelerde öğrenciler gösteri ve boykotlarla kararamayı protesto ettiler. Milli Eğitim Bakanı tepkileri yumuşatmak üzere kararamenin önümüzdeki yıl uygulanmayacağını açıkladı. Buna karşılık Cumhurbaşkanı Turgut Özal kararamayı savundu. Kararın geri alınmadı.

Kararamayı geri aldırarak öğrenci gençliğin ve ana-babalann elindedir. Eğitim hakkımızı savunur, tepkimizi somut olarak ortaya koyarsak bu acımasız kapitalist uygulamayı durdurabiliriz.

OSMANİYE'DE DAYANIŞMA GECESİ

Bizler bir grup "10 Eylül" dergisi okuru olarak 16-6-1990 tarihinde Osmaniye'de SHP gençlik kolu tarafından düzenlenen "Türküleriyle Grup Ekin Halkla Dayanışma Gecesi"ne katıldık. 20.30 da başlayacağı duyurulan ama elde olmayan nedenlerle ancak 21.00 de başlayabilen gecede ilk olarak SHP İlçe başkanı suya sabuna dokunmayan ve halk arasında gülüşmelere neden olan bir konuşma yaptı. Arkasından gece Osmaniyeli genç bir arkadaşın gitanyla kendi bestelerini seslendirmesi ile başladı. Daha sonra Grup Ekin'in türküleriyle süren ve arada slayt gösterisi yapılan gecede izleyiciler büyük bir coşku gösterdiler. Türkülerin büyük bir çoğunluğunda halay çeken ve ayakta zafer işaretleri yapan izleyiciler Grup Ekin'in daha da coşmasına neden oldu. Gece saat 23.00 te hep bir ağızdan 1 Mayıs'ın söylenmesi ile sona erdi.

Bu arada bazı arkadaşların her zamanlık bir grupçu, kendinden menkul anlayışlarını kabul ettirmek için dayatmaları nedeniyle bazı olumsuzluklar da yaşandı. Örneğin sunucu arkadaş bir grup "10 EYLÜL" dergisi okuru adına verdiğimiz metni neredeyse biz yazanların bile anlayamayacağı bir biçimde okudu. Fakat mesajın içeriğinin anlaşılması daha sonra coşkuyla gelen alkışlarla görüldü.

Daha önce bu tür etkinliklerin pek görülmediği Osmaniye'de böyle bir gece olumlu bir başlangıç oldu. Yoldaş çasamlarımızla.

Bir grup Osmaniye'li
"10 EYLÜL" dergisi okuru.

AKİF SERBEST

10 Eylül'e

Derginizin 6. sayısında yayımladığınız "Akif Yaşatalım" başlıklı yazınıza yanıt olarak, kampanyaya Akif Özdemir'in cezaevinden çıkarılması ve tedavi edilmesi için imza toplayarak katıldığımızı belirttik. İmza metnini de yollayarak herkesi bu kampanyaya katılmaya çağırıştık. Ancak imza kampanyasının halen sürdüğü o tarihlere Akif Özdemir'in cezaevinden tahliye olduğunu, tedavisinin bir kısmının da toplanan paralarla gerçekleştirildiğini öğrendik. Akif Özdemir için yürütülen kampanya şu anda bitmiş durumda.

Şunu yine belirtiyoruz: Sayısız işkencelere artık son verilmeli! Hiçbir insanın diğer bir insana işkence yapmaya hakkı yoktur, yapıyorsa insan değildir ve bedelini birgün çok ağır ödemek zorunda!

Dostça selamlar

Bir grup öğrenci adına Deniz Özgür

FİLİSTİN'DE YİNE KATLİAM

İşgal altındaki Gazze'de bir İsrailli'nin 8 Filistinli işçiyi kurşuna dizmesini protesto eden Filistinlilerin eylemleriyle 1987 Aralık ayından beri aralıksız süren Filistin intifadısı yeni boyutlar kazandı. İsrail ordusu Gazze ve Batı Şeria'da sokağa çıkma yasası ilan ettiği halde büyük gösteriler yapıldı. Ateş açan İsrail güvenlik güçleri 8 Filistinli öldürdüler, yüzlercesini de yaraladılar. İsrail'in 1967 öncesi sınırları içerisinde yaşayan Araplar genel greve gittiler. Gösteriler Ürdün'e de yayıldı. İsrailli ılerci güçler de katliam politikasına karşı büyük bir yürüyüş yaptılar.

Son katliam İsrail'in dünya kamuoyunda daha da tecrit olmasına yol açtı. Filistin Devlet Başkanı Yasir Arafat BM Güvenlik Konseyi'ni toplantıya çağırdı. İsrail'in ağababası ABD, Yasir Arafat'a ABD'ye giriş vizesi vermediği için toplantı Cenevre'de yapıldı. Arafat, işgal altındaki bölgelere BM Baş gücünün gönderilmesini ve İsrail'e uluslararası yaptırım uygulanmasını istedi.

Türkiye halkı Filistin Direnişi'ni destekliyor. İktidarı israil'e ilişkilerin düzeyini yükseltme politikasını protesto ediyoruz. Türkiye Filistin davasını içtenlikle desteklemelidir. Bu arada Sovyetler'den göç edecek 150 bin Yahudinin işgal altındaki topraklara yerleştirilmesi planının mutlaka engellenmesini talep ediyoruz. Sovyetler Birliği'ni ve dünya kamuoyunu bu konuda sorumlu davranmaya çağırıyoruz.

DOĞU ALMANYA KAPİTALİZME GEÇİYOR

Batı Almanya ile Doğu Almanya arasında birleşme anlaşması imzalandı. Anlaşma 1 Temmuz 1990'da yürürlüğe girecek. Doğu Almanya'da sosyalizme son vermeyi ve kapitalist sistemi yerleştirmeyi öngören anlaşmaya göre

1-Her iki devlette özel mülkiyete ve serbest rekabete dayalı "sosyal piyasa" ekonomisi uygulanacak

2-Para birimi Batı Alman markı olacak; para politikasının denetimi Federal Alman Merkez Bankası Bundesbank'ın elinde bulunacak

3-Avrupa Topluluğunun tüm düzenleme ve yönetmelikleri Doğu Almanya'da da geçerli olacak.

4-Batı Alman bankacılık, sigorta ve hukuk sistemi Doğu'da da uygulanacak

5-Doğu'da devlet subvansiyonlarına son verilecek; Batı Almanya Doğu'da işsizlik yardımı sisteminin kurulmasına yardım edecek

6-Bu anlaşmanın maddelerine aykırı bütün Doğu Alman yasaları geçersiz sayılacak

Amerikan *Time* dergisi anlaşmayı "Kapitalist Manifesto" olarak adlandırıyor. Derginin bildirdiğine göre Doğu'da şu anda

yüz bine ulaşan işsiz sayısı özellikle Haziran ayından itibaren çığ gibi artacak.

Yaz sonuna kadar 8 buçuk milyonluk toplam işgücünün yaklaşık 3 milyonu işini kaybedecek. Kollektif çiftliklerin özelleştirilmesiyle 800 bin çift-

çinin 400 bini işsiz kalacak. Yeni kurulan Berlin-Brandenburg İşverenler Demosinin yönetim kurulu üyesi Peter Klopsch "her işletme ve her aile işsizlikle tanışacak ve en azından bir iki yıl boyunca işsiz kalacak" diyor. Birçok işletmenin iflas edeceğini, tasarrufların kuşa döneceğini ve kiralarnın on kat artacağını tahmin eden Peter Klopsch, "umutsuzluk havasının yükseleceğini" düşünüyor.

Der Spiegel dergisi, toplumsal huzursuzluğun yayılacağını ve olaylı bir yaz yaşanacağını varsayan Doğu Almanya İçişleri Bakanlığı'nın Bonn'a isyanları bastırmakta kullanılmak üzere 8 bin polis kalkanı ve benzeri malzeme siparişi verdiğini yazıyor.

SBKP'NİN 28. KONGRESİ

Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 28. Kongresi 2 Temmuz 1990'da Moskova'da Gorbaçov'un konuşması ile başladı. Kongrenin çalışmaları Sovyet tarihinin çok kritik ve karmaşık bir döneminde SBKP'nin izleyeceği rotayı ortaya koyacak.

Kongre öncesinde SBKP içerisinde üç platform belirlmiş bulunuyor: Demokratik Platform, Merkezci Platform ve Marksist Platform.

Yeltsin ve Afanasyev'in içinde bulunduğu Demokratik Platform, SBKP'nin resmen "komünizm ideallerinden vazgeçmesini" talep ediyor. Partinin sağ kanadını temsil eden Demokratik Platform hızlı biçimde kapitalizme geçilmesini, özel mülkiyetin yaygınlaştırılmasını ve dokunulmaz ilan edilmesini, Ekim Devriminin tüm kazanımlarının ortadan kaldırılmasını, devrim ve enternasyonalizm düşüncesinden bütünyle kopulmasını savunuyor.

Gorbaçov, Yakovlev ve Şevardnadze'nin içinde bulunduğu Merkezci Platform, kapitalist restorasyon ve Batı kapitalizmiyle bütünleşme çizgisini benimsemekle birlikte, Sovyet işçi sınıfının şiddetli tepkilerini yumuşatabilmek amacıyla

manevralar yapılmasını, kapitalist restorasyon yolunda daha yavaş ve ihtiyatlı adımlar atılmasını, işçilere ödünler verilmesini öngörüyor.

Birleşik İşçi Cephesinin desteklediği Marksist Platform ise kapitalist restorasyon çizgisine karşı koyan, Sosyalizme, Ekim Devriminin kaza-

nımlarına şu ya da bu oranda sahip çıkan kadrolardan oluşuyor. Ne var ki, Marksist platformun bütünsel ve net bir programa sahip olduğu, Sovyet toplumunun yaşadığı köklü bunalımı aşmak için yenilikçi ve ileri sosyalist çözümler ürettiği söylenebilir. Bu çevre içinde Sovyet Sosyalizminin inşa süreci içinde ortaya çıkan deformasyonları ve üst kesimlerin ayrıcalıklarını savunan bürokratik-tutucu eğilimlerin, Büyük Rus milliyetçisi akımların, Gorbaçov öncesine dönüşü çözüm sananların da bulunduğu inkâr edilemez. Gorbaçov öncesine dönüş çözümü değildir. Çözüm eskisinden çok daha eşitlikçi, çok daha enternasyonalist, çok daha özgürlükçü, ekonomide ve politikada işçi yönetim ve denetimine çok daha fazla ağırlık veren bir sosyalizmde yatıyor.

SBKP 28. Kongresinin kapitalist restorasyon çizgisinin önlenmesi ve yenilenmiş, ileri bir sosyalizm rotasının benimsenmesi yolunda bir adım olması diliyoruz.

Kongre belgeleri ile ilgili değerlendirmemizi önümüzdeki sayıda vereceğiz.

Çözümle ve likiditasyona doğru mu?

CIA'NIN GÖZÜYLE DOĞU AVRUPA EKONOMİLERİ

Amerikan Senatosu'nun Teknoloji ve Ulusal Güvenlik Alt Komitesi'nin isteğiyle Doğu Avrupa'nın ekonomik geleceği konusunda CIA'nın hazırladığı rapor açıklandı. CIA'ya göre, bölgenin yakın geleceği karanlık ve korkutucu görünüyor. Fiyatların fırlayacağını, ücretlerin düşeceğini, işsizliğin yüzde yirmilere tımanacağını ve siyasi istikrarsızlığın yoğunlaşacağını belirten CIA, "Bau'nun yardım etmesi şartıyla beş ila onbeş yıl sonra bölge ekonomilerinde hızlı bir büyümenin görülebileceğini" düşünüyor.

KREMLİN'DE İTİRAFÇILAR

Pişmanlık yasasından yararlanmaya çalışan itirafçıların emniyette, mahkeme, cezaevinde veya televizyonda görmüş, izlemişsinizdir. İtirafçı zavallı ve iğrenç bir tiptir. Alçalar, geçmişine küfreder, efendilerine yaltaklanır. Kapitalistlerin, emperyalistlerin, sömürücü ve buyurganların aslında kötü olmadıklarını aslında iyiliksever olduğunu, "kendisine karşı şartlanarak her türlü kötülüğe kalkışın" devrimcilerle bile şefkatle davrandığını, halka zulüm yapmadığını, aksine ilaç, doktor, su elektrik, okul, uygarlık götürdüğünü iddia eder. İtirafçı küçüklü, ideolojisini, örgütünü, sınıfını, ulusunu inkâr eder, kendisini kular, fiçileşir. Ama burada durmaz. Eski dünyasına, arkadaşlarına, dostlarına, devrimci, emeğe, devrimcilerle ve emekçilerle düşman olur, onlara karşı küçük bir zalim kesilir, sırtlanışır. Bütün bunları Türkiye'den, devrimci mücadelelerin deyiminden biliyoruz. 12 Martta, 12 Eylül'de yaşadık, öğrendik itirafçıları ve

itirafçılığı.

Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı Edvard Şevardnadze'nin *International Herald Tribune* gazetesinin 14 Mayıs 1990 günlük sayısında yer alan konuşmasını okuyunca, insan, itirafçıların her yerde aynı kumaştan dokunduğunu anlıyor. Ekim Devrimi'nin ülkesinden olmak, Kremlin'de oturmak, koca koca ünvanlar taşımak için özünü hiç değiştirmiyor. Doruklarda bile yaşasa itirafçıların alçaklığı değişmiyor.

Şevardnadze'nin sınıf düşmanı konusundaki söylediklerini kurulaacak bir dönem müzesinin girişine ibret levhası olarak asmak gerekiyor. "Perestroykanın muhalifleri bizi sınıf ilkelere ihanet etmekle suçluyor. Ama bu arada "sınıf düşmanımız" bize şırınga, ilaç, tekerlekli sandalye kemik iliği ve doktor gönderiyor." Ne kadar tanıdık geliyor, değil mi? Sanki TRT'de "gerçeği gören" bir itirafçıyı dinliyoruz. Burjuvazi ne kadar iyi, ne kadar insancıldır, bir bilenez!

Şevardnadze devam ediyor: "Birleşik Amerika ile uzun süredir rekabet et-

tik. Şimdi işbirliği yapmaya çalışıyoruz." Yani emperyalizme karşı mücadele, ezilen halklara destek, enternasyonalizm rafa kalktı. Mazlum halkların sırtından ABD ile işbirliği yapıyor, kapitalist devlerin dünyasında güneşin altında yerimizi almaya çalışıyoruz. Ama bu gidişi içine sindiremeyenler, sosyalist ve enternasyonalist idealleri savunamıyorlar var ve Şevardnadze bunlardan rahatsız. "En yakın çevremizde bile kuşku ve suçlamalar eksik değil. "Prensiplerimize ihanet ediyoruz." Her adımda arkamda fısıltılar duyuyorum. "Prensiplerden ödün verdin, uzlaşma yolunu seçtin..."

Suçluların telaşı içindeki Şevardnadze'nin morali son derecede bozuk. Yakınıyor, sızlanıyor. "Bildiriler yayımlanıyor" diyor. "Eylemler düzenleniyor." Pratikte ülkenin liderlerine karşı bir kampanya sürecini yaşıyoruz. "Şevardnadze'ye göre" bu saldırı sadece soldan değil, sağdan da geliyor." Solun, Ekim devrimini savunan güçlerin Şevardnadze'ye saldırmasını anlıyoruz. Dışişleri Bakanlığı yapmayı ABD'nin öne sürdüğü her koşula evet efendim demek sanan

bir kişiyi, onur duygusunu yitirmemiş insanlar herhalde alkışlamayacaklar. Peki ya sağdan saldırılar kimler? Boynuz kulığı geçer. Kapitalist restorasyon süreci Şevardnadze gibi itirafçıların, utangaç kapitalist yolcuların yanı sıra en azgın seçilgen, milliyetçi ve faşistleri, gözükara karşı devrimcileri de türetiyor. Ve sınıf mücadelesinin mantığı gereği bu güçler gittikçe daha öne çıkıyor, kuvvet kazanıyorlar. Militan sağcılar halâ belli dengeleri korumaya çalışsan, manevralar yapmak zorunluluğuna hissedilen Gorbaçovcuları bekleyemeyecek kadar sabırsızlar.

Şevardnadze soldan, işçi sınıfından duyduğu korkuyu dile getiriyor. "Bazı çevrelerde, Şubat'ta yapılan merkez komite toplantısında Dışişleri Bakanı dahil bazı liderlerin görevden alınmış olmasına eleştiriliyor." Evet, işte işçi sınıfına, sosyalizme düşmanlık güden, dışta emperyalizme karşı güvercinleşen dönemin görevden alınmasını talep edenler var. Sovyet işçi sendikaları Gorbaçov'un danışmanları halk düşmanı ilan ettiler, serbest piyasa hayranlarına karşı teşhir kampanyası yürütüyorlar. SBKP içinde de aynı kampanyaya katılanlar, iç ve dış teslimiyet politikasına

karşı sesini yükseltenler var. Şevardnadze bu çevreleri kışkırtıcılıkla suçluyor: "Zaten birçok rahatsızlığı olan kitlere çağrıda bulunup onların mutsuzluklarını istismar edenler, bilinçli olarak barut fiçisine yanan kibrit atmaktadırlar."

Dışişleri Bakanı bu arada işçi sınıfına, devrimci güçlere gözdağı vermeye de ihmal etmiyor. "Büyük bir sosyal patlamanın doğrulabileceği sonuçları kimse hesaplayamaz" diye konuşuyor.

Şevardnadze eşitlik (uravnolovka) ilkesine bağlı emekçi kitlelerin kapitalist piyasa programına ne dercede öfke duyduklarını iyi biliyor. İşçi sınıfını yoksulluğa, işsizliğe, entropiyona ve karaborsaya mahkum edip ülkenin seçkinlerini sömürücü bir katmana dönüştürmek öngörülerini ne kadar zor ve sevimsiz olduğunu farkında. Bu durumda belki de Şevardnadze'nin işçi sınıfının iradesine saygı göstereceğini, emekçi halkın sevimsiz bulduğu yoldan vazgeçip özeleştiri yapacağını umarsınız?

Ne geçer! Şevardnadze ikiyüzlülüğe bağvurmayı, işçi sınıfının direnişini hiyleyle, dolambaçlı manevralarla kırmayı öneriyor: "fiyat reformu konusunda olağanüstü zor ve karışık bir manevra ola-

ma zorunluluğu ile karşı karşıyayız. Bu reform olmadan piyasa kurtulamaz.

Ekmes bunun zor ve sevimsiz bir adım olduğunu biliyor. Ama karar verip adımları atmaz. Açıkça anlaşılıyor, işçi sınıfı ayağa kalkıp itirafçıyı bizzat kendi eline almadıkça itirafçılığın yollarından dönmeyecekler. Gorbaçov'un özel danışmanı Petrakov'un "piyasa reformlarına muhalefet, artık hükümete bağlı bakanlıklardan değil, kitlelerin duygularıyla oynayan politikacıların geliyor" demesi, reformların öndeki engelin "bazı insanların diğerlerinden daha önce zengin olmasına tahammül edemeyen Rus ulusal psikolojisinden kaynaklandığını" öne sürmesi, Rijkov'un "getirdiğimiz piyasa programı kabul edilmezse istifa ederim" tehdidi, Gorbaçov'un "işsizliğe razı olum" konulu konuşmaları, sovyet halkını muhafazakarlığa suçlaması, piyasa sistemine geçmesini "yeni bir Ekim Devrimi" anlamına geldiği yutturmacasına öne çıkması, "ekonomiyi düze çıkarmak için başka hiçbir seçenek kalmadı" diyerek kafaları bulandırmaya çalışması Şevardnadze'nin sözünü ettiği kitlelerin direnişini kırma manevrasının birer parçasını oluşturuyor. -

BİR BELGE

Perestroyka: barış fiçisinin üzerinden bir bakış

EDUARD ŞEVARDNADZE
Samimi bir konuşma yapmak, şimdiye kadar kamuya açıklamadığım düşüncelerimi, duygularımı size açıklamak istiyorum. Neleri başaramadım? Bazı konulardaki kişisel görüşlerim ne?

Parti ve bunu sonucu olarak bize ne olacağı? Bu soruların sorarken, en önemli yaşamsal konuyu hiçbir zaman gözardı edemeyiz. Bu da perestroyka (yeniden yapılanma). Partinin geleceği perestroykadan soyulanamaz.

Parti birliğine bağlılık sloganını iyi biliyoruz. Bu ilkenin yol açtığı sonuçlar şunlar oldu: Muhalefetin cezalandırılması, partiden ihraç, terör, kitlesel yaptırımlar ve insanların acı çekmesi. Parti, dış görünüşte birlik içinde idi. Ama bu dış görüntünün ardında içte protesto ve görüş ayrılıkları vardı. İşte perestroyka adını verdiğimiz poliitika bu görüş ayrılığının doğduğu. Partinin temel hedefi, perestroyka ve başarısıdır.

Şu nokta üzerinde iyice düşünmemiz gerek. İnsanları "radikal" ve "muhafazakar" olarak bölmekle, sadık müttefikleri tecrit edip, partinin gerçekten bölünmesine yol açabiliriz. Böyle bir bölünmenin ne gibi tehlikeleri getireceğini ve bundan kimin yararlanacağını ciddi bi-

çimde düşünmeliyiz. Sık sık vurguladım; perestroyka başansızlığa uğrarsa, diktatörlüğün gelmesi ihtimali vardır.

LİDERLERE KARŞI KAMPANYA

Bildiriler yayımlanıyor. Eylemler düzenleniyor. Pratikte ülkenin liderlerine karşı bir kampanya sürecini yaşıyoruz. Bu saldırı sadece soldan değil, sağdan da geliyor. Bazı çevrelerde şubat'ta yapılan merkez komitesi toplantısında Dışişleri Bakanı dahil bazı liderlerin görevden alınmış olmasına eleştiriliyor.

Çünkü zaten birçok rahatsızlığı olan kitlelere çağrıda bulunup, onların mutsuzluklarını istismar edenler, bilinçli olarak barut fiçisine yanan kibrit atmaktadırlar.

Büyük bir sosyal patlamanın doğrulabileceği sonuçları kimse hesaplayamaz. Böyle bir patlama, sisl kafaların yanı sıra muazzam nükleer ve kimyasal silah stoklarını da ateşleyebilir. Bu stokların zaten doğal felaket ve etnik huzursuzluklarla zayıflamış bölgelerde bulunduğunu da unutmamak gerek.

Yavaşlık, istikrarsızlık ve cesaret yokluğu gibi suçlamalar giderek daha sık biçimde yapılmaktadır. Ayrıca perestroykanın sadece toplumdaki hastalıkları ortaya çıkarmadığı, onları daha da ağırlaştırdığı söyleniyor. Günümüzde iyimserlik moda değil.

Birçok insan, karamsarlıkta rekabet ediyor. En iç kapa-
payıcı tahminler yapıyor. Ben bu çevrelere katılmı-

yorum. Geleceğe iyimserlikle bakıyorum. En azından ekonomik geleceğe. Yeni ekonomik yapı ve mekanizma şekillenmeye devam ediyor.

Reformların hukuksal temeli kuruluyor. Fiyat reformu konusunda olağanüstü zor ve karışık bir manevra yapma zorunluluğu ile karşı karşıyayız. Bu reform olmadan piyasa kurulamaz. Herkes bunun zor ve sevimsiz bir adım olduğunu biliyor. Ama karar verip adımları atmaz.

Silahlı sanayide tek yönlü gelişme, çeşitli biçimde ülkenin en önemli konuda güvenliğinin zayıflaması sonucunu doğurdu: Bu konu vatandaşın durumudur. ABD ile silah eşitliğine ulaşmış olmakla övünürken, bu ülke ile söz gelişi bir kez kullanılan şırınga üretimi konusunda eşitliği yaklaşmanın bizim için bir hayal olduğunu düşünmedik.

SINIF İLKELERİNE İHANET Mİ?

Perestroykanın muhalifleri, bizi sınıf ilkelere ihanet etmekle suçluyor. Ama bu arada "sınıfsal düşmanımız" bize şırınga, ilaç, tekerlekli sandalye, kemik iliği ve doktor gönderiyor.

Büyük bir ülke olduğumuz ve bu nedenle sayılmamız gerektiği inancı herkes gibi benim de derinden hissettiğim bir duygu. Ama ne konuda büyüldük? Yüzölçümü, nüfus? Silahlarımızın miktarı ya da halkın sorunları? Yaşamımızın düzensizliği? Dünyada yaklaşık en yüksek çocuk ölümü oranına sahip olan biz, hangi alanda kendimizle kıvanç duyacağız? Bu soruları yanıtlamak kolay değildir. Siz kimsiniz ve ne olmak istiyorsunuz?

Korkulan bir ülke mi, yoksa saygı duyulan bir ülke mi?

Bu soruların yanıtını vermek benim için de çok zor. Gerçek vatanseverlik nedir?

Devletin gururunu okşamak için başkalarının çocuklarını yabancı ülkelere ölüme göndermek mi, yoksa yanlışları kabul etmek cesaretini göstererek, yeni yanlışların yapılmasını önlemek ve genç insanların hayatını kurtarmak mı?

Birleşik Amerika ile uzun süredir rekabet ettik. Şimdi işbirliği yapmaya çalışıyoruz. Ama en yakın çevremizde bile kuşku ve suçlamalar eksik değil: "Prensiplerimize ihanet ediyoruz" Her adımda arkamda fısıltılar duyuyorum: "Prensiplerden ödün verdin, uzlaşma yolunu seçtin..."

İlişkilerimizde büyük değişiklikler olacağı bir gerçek. İşbirliğimiz yeni temellere oturacaktır. Eğer doğru politika izler ve yanlış yapmazsak, Doğu Avrupa ülkeleri ile olan ilişkilerimizin geleceği konusunda kaygılanmak için bir neden yoktur. Bu ülkelerle uygar, eşit ilişkiler kurabiliriz ve kuracağız.

Perestroykanın 5 yıllık geçmişine bakarak şunu söyleyebiliriz: Sovyet dış politikası, ülkedeki değişimler için en elverişli ortamı yaratmayı başarmıştır. Tüm ülkelerde istikrarlı, yumuşak ilişkiler kurduk.

"Soğuk savaş" artık geçmişte kalıyor. Askeri giderler ve yıkmalar azaltılıyor. Askeri çatışma ihtimali giderek azalıyor.

Bunlar çok olumlu gelişmeler. Ama bazı çevrelerde bir gevşeme gözleniyor. Bu da kaygı verici. Çünkü yolun henüz başlangıcındayız.

lirileyecektir.

8. Emperyalizme bağımlı az gelişmiş ülke ekonomilerinin borç yükü dayanılmaz boyutlara ulaştı. IMF programları bu ülkelerin ekonomik, politik ve ekolojik sorunlarını daha da ağırlaştırdı, fiziki açlık yüz binlerce insanı kasıp kavurdu.

9. Emperyalizme karşı ulusal kurtuluş devrimleriyle bağımsızlığa kavuşan Angola, Zimbabve ve Mozambik gibi ilerici ülkeler, bağımsız gelişme yolunu terk ederek IMF reçetelerini benimsediler. Marksizm-leninizmi resmi ideoloji ilan eden Benin ve Etiyopya gibi ülkeler doğrultularını değiştirdiler. Bir zamanlar Lenin ödüllü almakla övünen Mengistu Haile Mariam'ın ordusunu bugün İsraili uzmanlar eğitiyor. Afganistan, emperyalizmin ve gericiliğin saldırılarıyla yıkıldı; ama önüne koyduğu hedeflerin çoğundan vazgeçerek "ulusal uzlaşma" programını kabul etti. Nikaragua Amerikan emperyalizminin çok yönlü saldırılarına dayanamadı ve Sandinista iktidarı kaybetti.

10. Kapitalizmin orta derecede geliştiği Güney Kore, Brezilya, Arjantin, El Salvador, Guatemala gibi ülkelerde işçi sınıfının, gençliğin ve orta tabakaların mücadelesi genişliyor ve militanlaşıyor. Güney Afrika'da ırkçılığa ve kapitalizme karşı mücadeleye yeni boyutlar kazandı. Filistin halkının İsrail işgaline karşı intifadısı üçüncü yıla girdi.

11. Bir bütün olarak bakıldığında 1980'li yıllar karşı devrim yılları oldu. Kapitalizm ve emperyalizm, sosyalizm ve devrimci güçler karşısında önemli bir muharebeye kazandı. Kapitalist ideoloji, serbest piyasa, liberalizm ve kâr güdüsü bütün dünyayı sardı. IMF reçeteleri her yerde tek seçeneğe ilan edildi. Ne var ki kapitalizmin bütün iç çelişmeleri yerli yerinde duruyor. Emekle sermaye arasındaki çelişme, emperyalizmle bağımlı ülkeler arasındaki çelişme, kapitalist merkezler arasındaki çelişme şiddetlenerek sürüyor. Kapitalizmin bütün dertleri -işsizlik, sefalet, baskı ve kişiliksizleştirme, savaş, çevresel bozulma, gelecek korkusu, manevi çöküntü- daha da yoğunlaşıyor. Kapitalizmin bir muharebeye kazanmasıyla tarih sona ermedi. Devrim ve sosyalizm insanlığın gündeminden silinmedi. Sosyalist ülke pazarlarının emperyalizme açılmasıyla bu ülkelerde büyük bir yatırım ve tüketim patlamasının yaşanacağını ve dolayısıyla kapitalist sistemin bunalımının eteleneceğini sanmak ciddi bir

yanılgıdır.

12. Kapitalizmin orta derecede geliştiği, emperyalizme bağımlı, ekonomik ve politik sorunların ağırlaştığı, sınıfsal ulusal ve dinsel çelişmelerin yuvarlaklaşığı bir ülke olan Türkiye, emperyalizmin zayıf bir halkasıdır. Son otuz yılın fırtınalı toplumsal tarihi bu gerçeğin ifadesidir.

13. Türkiye'de sosyalist devrim uzak geleceğe ait teorik bir sorun değil, güçlü pratik bir olasılıktır. Belirli merkezlerde yoğunlaşmış çoğunluğu ikinci kuşak işçilerden oluşan bir proletarya, köklü ve radikal gençlik hareketi, o ülkenin ulusal kurtuluş savaşının kültürel boyutları kazanması, vatandaş insiyatiflerinin çoğalması, 12 Eylül darbesinin ve Gorbaçov rüzgarlarının tüm çürütücü etkilerine karşın teslimiyet yolunu reddeden devrimci kadroların varlığı, 1930'lu yıllarda yerleştirilen merkezi resmi ideolojik çerçeveyi delik deşik olması, merkezde eğilimlerin güçlenmesi, geniş emekçi yığınların hiçbir sorununa çözüm getiremeyen burjuvazinin ideolojik hegemonyasının zayıflığı, ideolojik zayıflığı sapanın gücüyle telafi etmeye çalışan çağ dışı sistematik baskı aygıtının boğucu etkisinin doğurduğu öfke, burjuva muhalefetin çapsizliği ve çaresizliği, kendisini soğuk savaş ve ülkenin stratejik önemi dışında hiçbir seçeneğe hazırlamayan militarist burjuvazinin dış desteklerinin Doğu Blokundaki değişimle birlikte azalması bu olasılığı hazırlayan etkenler arasındadır. Bu olasılığın gerçekleşmesi bölge ve dünya dengelerini sarsacak ve sosyalizmin yeni bir atılımını başlatacaktır.

14. Günümüzün en acil görevi, dağılmış durumda bulunan devrimci kadroların marksist-leninist partide birleştirmek, işçi sınıfının birleşik öncü örgütünü örgütlemektir. Bu amacı hangi gerekçeyle olursa olsun ikinci plana atan bütün öneriler reddedilmelidir. İşçi sınıfının leninist öncüsü oluşturmadan devrimci marksist kadroların birliğini örmeden legal ve geniş bir emek ve sosyalizm partisi içinde erime girişimleri tasfiyeciliğin yeni bir görüntüdür. Ne TBKP, ne "geniş parti"! Devrim yolunda yürüme-yaceğini daha başından ilan eden yapılarla oyalanmak, bu yapılar konusunda hayaller yaymak sorumsuzluktur.

15. Reformcu sosyalistler ve sosyal demokratlar

birbiri ardından parti kuruyorlar TBKP'nin yasallaşmasının ardından Halkın Emek Partisi (HEP) kuruldu. Önüne "çağdaş sosyalist parti" oluşturma amacını koyan Sosyalistlerin Birlik Partisi girişimi hazırlık kongresini topladı. TBKP'nin kimliği biliniyor. SHP'den kopan milletvekillerinin bir bölümü tarafından oluşturulan HEP içinde ağırlık DİSK'in son dönem yöneticileri ile Kürt milletvekillerinin elinde.

Türkiye, emperyalizmin zayıf bir halkasıdır. Son otuz yılın fırtınalı toplumsal tarihi bu gerçeğin ifadesidir. Türkiye'de sosyalist devrim uzak geleceğe ait teorik bir sorun değil, güçlü pratik bir olasılıktır.

Devrimci değil reformist olmak bu üç parti girişiminin ortak paydasını oluşturuyor. Her üç girişim de işçi sınıfının bütün mülk sahibi sınıflardan bağımsız ideoloji ve politikasını değil, kapitalist düzenle uzlaşmayı temsil ediyor. Her üç girişim de işçi sınıfı ile onu kuşatan küçük mülk sahibi tabakalar arasındaki ideolojik ve politik ayrımları silikleştiriyor, bulanıklaştırıyor. Ne var ki bu doğru gözlemleri yapmakla yetinmeyiz. Sözlü edilen yapıların hepsi işçi sınıfının ve emekçi halkın önüne "politik seçeneğimiz" diye çıkıyor. Açık legal parti alanını hakim sınıfların ve reformistlerin kapalı av sahası olarak bırakıp bir yana itemeyiz. Yasal politika alanında da devrimci bir seçeneğe oluşturabilme becerisini gösterebilmeliyiz İkinci Tasvir'i Sükun Türkiye-sininkoşullarını ve yasal yapıların çap, yetenek ve olanaklarının kısıtlılığı ve geçiciliğini hiç unutmadan, sınıf uzlaşmacılığına değil toplumsal devrim hedefini benimseyen devrimci kadrolarla oluşturulacak yasal bir işçi partisi

- sınıfla bağların geliştirilmesi
- kendilerini daha öte örgütlü yapılar içinde yer almaya henüz hazır hissetmeyen sınıf öğelerinin devrimci politikaya kazanılması
- devrimci çevreler arasındaki iş ve eylem birliğinin sistemleştirilmesi, özgürlük ve sosyalizm kampanyalarının kalıcılıştırılması
- birleşik marksist-leninist partinin öğeleri olarak aday çevreler arasındaki yakınlaşmanın hızlandırılması işlevini görebilir.

16. 10 Eylül bugüne kadar sınıf uzlaşmacılığına, reformizme karşı kararlı mücadele etmiş, marksist-leninist dünya görüşünün hala geçerli olduğunu savunmuş, leninistlerin birliğinin taşıdığı acil önemi

vurgulamıştır. İdeolojik-teorik alandaki mücadelelerin politik-örgütsel düzeye taşınması, ideolojik odak olarak sürdürülen işlevin politik ve örgütsel çalışmalarla taşınması, leninist partinin yaratılması yolunda kararlı adımlar atılması zorunludur. Bu görevin gerçekleştirilmesi için

- omurgayı pekiştirmek, iç işlevi klasik ilkelere oturtmak
- diğer leninist çevrelerle birlik girişimlerini sonuçlandırmak
- Türkiye ve dünya devrimine ilişkin perspektifleri ortak program düzeyine yükseltmek
- işçi sınıfı-senkada, gençlik, öğretmen-memur, kadın, teknik eleman, köylü-kooperatif, esnaf, tüketici... hareketi içerisinde fiili bir akıma dönüştürmek gerektiriyor. Bütün bu karmaşık görevlerin üstesinden gelmenin ilk adımı olarak, taraftar ve okuyucuların görüşlerine en kısa sürede başvurulmalı, bundan sonra atılacak her adım taraftar ve okuyucuların doğrudan iradesini yansıtmalıdır.

Mustafa Suphi
MAYI KALSIN
GÖKYÜZÜ

Apansız havalandı gözlerimden martılar
Yırtarak karanlığın çarşafını
Kan aktı yarılan topraktan
Bir değişim sevdaya tutuklu yürek
Çığlık çığlığa kaldı sesim
KİTAPÇILARDA

YAŞASIN 15-16 HAZİRAN DİRENİŞİ!

1960 yıllarında işçi sınıfı mücadelesinin gelişmesi zamanın iktidarını 1963 yılında Grev ve Toplu Sözleşme Yasası'nı çıkarmaya itti. Bu yasanın çıkmasından sonra işçi sınıfı grev ve toplu sözleşme haklarını kullanarak toplu sözleşmeleri zorlamaya başladı. Grevlerin yaygınlaşması, işçilerin mücadelesinin yükselmesi karşısında Türk-İş açığa grev kırıcılığı yapmaya başladı. Bir yandan mücadelenin yükselmesi, diğer yandan Türk-İş'in grev kırıcılığına yönelmesi 1967 yılında DİSK'in doğuşunun zemini olgunlaştırdı.

Bu tarihten sonra DİSK'in hızla güçlenmesi ve büyümesi Türk-İş'in Amerikan tipi sarı sendikacılığına karşı güçlü bir tepki olarak gelişmesi burjuvaziyi telaşa düşürdü. Bu gelişmeyi durdurmanın çareleri aranmaya başlandı. Grev ve Sendikalar Yasası'nda yapılan değişiklik bu arayışın sonucu olarak meclise getirildi: Bu aşamada DİSK Temsilciler Meclisi toplandı.

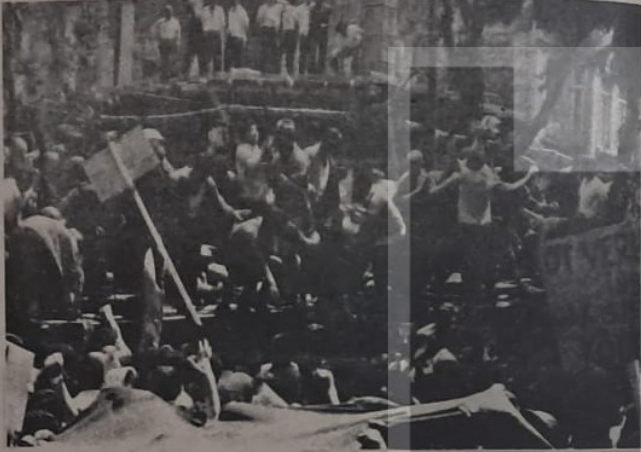
Sermaye sınıfı ve onun siyasal iktidarının işçi sınıfına kurduğu tuzak fabrikalardan gelen sendika temsilcilerine anlatıldı. Ve onların bu konudaki görüşleri alınarak yapılacak işler tespit edildi.

Bu görüşmeler ışığında Temsilciler Meclisi anti-demokratik yasa-ya karşı direnme kararı aldı.

Bu kararın uygulanması için de merkez, bölgeler ve fabrikalarda DİRENME KOMİTELERİ oluşturuldu. Karar tabanda tartışılarak en iyi bir şekilde uygulanması için tüm öneriler gözden geçirilerek eyleme son şekli verildi.

Herşey örgütlü ve bilinçli bir şekilde yapıldı.

DİSK'in öncülüğünde işçiler hazırlıklarını tamamlayarak 15 HAZİRAN günü üretimden gelen gücünü, alanlara taşıyarak burjuvaziyeye

gösterdi O gün yüzbinlerce İŞÇİ şartları indirdi. Ve herşey durdu.

Polis kurşunlarıyla öldürülen ÜÇ İŞÇİ arkadaşımızı Yaşar YILDİRIM, Mustafa BAYRAM ve Mehmet GIDAK'ı katledilişlerinin 20. yılında saygıyla anıyoruz. Türkiye işçi sınıfı kendi tarihinde ilk kez sermaye güçlerine karşı dolaysız bir biçimde DİSK'in öncülüğünde kendi gücünü ortaya koydu.

15-16 HAZİRAN Sosyalizm mücadelesinde büyük türeşimler yarattı. İŞÇİ sınıfı "Devrime öncülük edecek mi?" tartışmasına son verildi.

İşçi sınıfının bu direnişi siyasal ve sendikalar ayrışmaları da derinleştirdi.

İşçi sınıfı mücadelesinin nesnel koşullarındaki değişikliği ve direnişin bir kalkışa geçmesi gereğini devrimci güçler de daha çabuk kavradı.

Teori pratiği her zaman belirlemez. Ancak 15-16 Haziran eylemlerinin pratiği teoriyi belirlemiş, işçi sınıfı öncü güç olduğunu dostu düş-

mana göstermiştir.

Eylem başarıya ulaştı. Burjuvazi TİP ve CHP'nin Anayasa Mahkemesi'ne başvurması üzerine 174-145 sayılı sendikalar yasında değişiklik yapılmasını öngören yasa tasarısı iptal etmek zorunda kaldı.

İşçi sınıfının sendikalar örgütü DİSK'i kapatmak isteyenler gereken cevabı aldı.

15-16 Haziran günceldir. Proleterya hareketi ile sosyalizmin kaynaşması, sosyalizm fikri ile donanmış bir işçi sınıfı hareketi, sosyalizmi bayrak edinmiş bir 15-16 Haziran Türkiye'nin sorunlarını çözmekte birincil önemdedir.

YAŞASIN 15-16 HAZİRAN

DİRENİŞİ!

YAŞASIN ÖRGÜTLÜ

MÜCADELE!

YAŞASIN SINIF VE KİTLE

SENDİKACILIĞI!

YAŞASIN DİSK!

Maden-İş üyesi bir grup işçi

İŞÇİ SINIFI KEMAL TÜRKLER'İ UNUTMAYACAK

Yaşamını işçi sınıfının savaşımına adanmış bir işçi lideri olan Kemal Türkler 10 yıl önce 22 Temmuz günü faşist çetelerce katledildi. Bu planlı ve ülkeyi faşist bir diktatörlüğün karanlığına götürmeyi hedefleyen, bunun için de komünistleri, işçileri, bilim adamlarını, demokrat ve aydınları katletmekten çekinmeyenlerin işlediği cinayet faşizmin 12 Eylül'e giderken işlediği kanlı yolun köşe taşlarından biriydi.

1926 yılında Denizli'de bir kır emekçisinin çocuğu olarak dünyaya gelen Kemal Türkler hukuk eğitimini yarıda bırakarak çalışmaya başladı. 1951'de o zamanki adıyla Demir ve Madeni Eşya İşçileri Sendikasına üye oldu. 1952 yılında bu sendikanın Bakırköy Şube sekreterliğini 1953 yılında da şube başkanlığını yaptı. 1954 yılında bu sendikanın genel başkanlığına seçilen Kemal Türkler daha sonra Türkiye Maden-İş adını alan sendikadaki görevini katledilinceye dek sürdürdü.

Kemal Türkler yaşamını işçi sınıfının savaşımına adanmıştı. DİSK'in kuruluş ilkelerine sonuna kadar sadık kalmış, sınıf sendikacılığının kök salmasında, DİSK'in etkin, savaşımçı bir örgüt olmasında, ülkemizde 1 Mayıs'ın yığinsel olarak kutlanmasında, ve DGM'lere karşı etkili çıkışlarda büyük katkılan olmuştu.

Dünya Barış Konseyi yönetim kurulunda, Türkiye Barış Komitesi onur kurulunda ve Barış için Halkların Dünya Parlamentosu Hazırlık Komitesinde yer alan Kemal Türkler gerçek bir barışseverdi.

Faşist odakların Kemal Türkleri seçmeleri rastlantısal değildi. Kemal Türkler faşizmin gelişme perspektiflerini görmüş, gerek birleşikbir direniş cephesinin örülmesi, kurulması, gerekse artık gelmesi an meselesi olan bir askeri diktatörlüğün engellenebilmesi için işçi sınıfının üretimden gelen gücünün kullanılması ve işçi sınıfının adım adım direnişe hazırlanması gerektiğini kavramıştı. Günümüzde, yaşayarak yarattığımız yakın tarihimiz üzerine ahkam kesenler, "cephe çatışması biz yapmadık, zaten politikada cephe fikri ve cepheleşme kavramı eskimiştir" diyen mutabakacılar Kemal Türkler' in anısına da saygısızlık ediyorlar.

İşçi sınıfı Kemal Türkler'i kişiliğine, savaşımına yarasız bir şekilde uğurladı son yolculuğuna. Öldürüldüğünü duyan yüzbinlerce DİSK'li ve Türk-İş üyesi işçi üç gün boyunca şaltları indirdi. Türkiye'nin belli başlı işçi yataklarında üretim durdu. Kemal Türklerin katledilmesi salt Türkiye'de değil, bütün dünyada da nefretle karşılandı. Tepki doğurdu. Türklerin cenaze töreni yüzbinlerce işçinin yanında ulusal ve uluslararası demokratik örgütlerin temsilcilerinin, aydınlar, gençler ve parlamenterlerin katılımıyla dev bir anti-faşist gösteriye dönüştü.

Türkiye İşçi Sınıfı, onun yaşamı boyunca rehber edindiği sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini yaşatmayı sürdürüyor.

10 Eylül, işçi sınıfının tarihsel misyonunu gerçekleştirme yolunda Kemal Türkler'i ve yaşamını, Türkiye komünist ve işçi hareketine adanmış bütün savaş erlerini, savaşımından gereken dersleri çıkartarak saygıyla anıyor.

BİN DOKUZ YÜZ SEKSEN DOKUZ

Paul M. SWEETZ

Kimi yıllar tarihte sınır taşı işlevini görürler, bir çağın başlangıcını ya da bitişi, önemli bir dönüm noktasını belirtirler. 1776, 1789, 1848, 1917, 1939 böylesi yıllardı. Bin dokuz yüz seksen dokuz yılı bu listeye eklenecek değerde görünüyor. Peki ama bu yıl özellikle hangi açıdan anımsanacak?

Kimileri buna komünizmin sonu, kimileri ise kapitalizmle sosyalizm arasındaki mücadelede kapitalizmin kesin zaferi yanıtını vereceklerdir. Ben konuya daha farklı bir yorum getirmek istiyorum.

Yaşama yeteneği olan ve sürekli genişleyen bir sistem olarak kapitalizm yaklaşık beş yüz yıldır varlığını sürdürüyor. Kapitalizm hep uluslararası bir nitelik taşımış, son iki üç yüzyıldan beri de dünyasal boyutlara ulaşmıştır. Kapitalizm hep iç çelişmeler taşımış ve aslında bu çelişmeler onun olağanüstü büyüme dinamiğinin koşulu olmuştur. Ne var ki bu çelişmeler sistemle birlikte çoğalan ve genişleyen muhalefet hareketlerine yol açmıştır. İçinde bulunduğumuz yüzyıl kapitalizmin üç köklü ve yaygın bunalımına tanık olmuştur. Bunlar Birinci Dünya Savaşı, Büyük Depresyon ve İkinci Dünya Savaşı'dır. Bu bunalımların bir sonucu olarak, dünyanın alan ve nüfus açısından üçte birlik bir bölümü, 1917 yılındaki Rus Devrimiyle başlayarak dünya kapitalist sisteminden koptu. Bu ülkeler, Marks'ın on dokuzuncu yüzyılda klasik formülasyonuna kavuşturduğu sosyalizmin alternatif ilkelerinden esinlenen ekonomi ve toplumları kurmaya giriştiler.

Sözü edilen kopuşlar dünya kapitalist sisteminin zayıf ve yorucu az gelişmiş bölümlerinde gerçekleşti. Dolayısıyla da sistemin daha güçlü ve daha gelişmiş bölümleriyle eşit şartlarda yarışma olanağına hiç sahip olamadılar. Sistemden kopan ülkeler böy-

lece, daha başlangıçtan itibaren, onları tekrar sistemin içine çekmeye çalışan kapitalist liderlerin kararlı çabaları karşısında ayakta durabilmek için enerjilerinin tümünü en temel görevlere ayırmak zorunda kaldılar. Bu koşullarda, sözü edilen toplumlar, kendisinden koptukları dünya kapitalist sistemiyle karşılaşılabilir ölçüde tutarlı bir sosyalist sistem oluşturamadılar. Bu toplumların her birinin ayrı ayrı izlediği yol, sadece onların sosyalist ideallerini değil, daha başlangıçtan üzerlerinde ağırlığını duyan kendi özgül tarihlerini ve zayıflıklarını da yansıttı.

Aslında birçok sıcak savaşta da içeren Soğuk Savaş işte bu arka planda gerçek anlamına kavuşuyor. Soğuk Savaş, İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra, dünya sisteminde kesin hegemonyayı ele geçiren ve nükleer silah tekeline sahip olan ABD'nin o sırada kapitalist sistemden kopmak üzere olan ülkeleri geri çevirmek için gayretle işe koyulmasıyla başladı. Kızıl Ordu'nun Doğu Avrupa'nın büyük bölümünü elinde tuttuğu koşullarda Stalin, ilkin, Batıya Sovyetler Birliği arasında en azından Avrupa için "ne sen bana karşı, ne ben sana karşı" şartıyla bir mutabakat sağlanabileceğini sandı. Bir yılı aşkın bir süre bu varsayım la hareket eden Stalin,, ABD'den bu yolda en ufak bir belirti bile görmeyince, ayakta kalabilmek için en aşırı önlemlere başvurmak gerektiği sonucuna vardı. Komşu ülkelerde katı komünist diktatörlükler oluşturdu. Bu ülkeleri, ABD'nin Sovyetler Birliği'ne karşı nükleer bir saldırıya geçmesi durumunda tüm Avrupa kıtasını işgal edecek güçte sıkı bir askeri ittifak içerisinde bir araya getirdi. Varşova Pakti Batıya karşı emperyalist yayılmayı değil, hep bu amaç gütmüştür. Sovyetler Birliği'nin nükleer silahlarda eşitliği sağladığı koşullarda, Gorbaçov'un İkinci Dünya Savaşı sonrasında Doğu Avrupa'da

gerçekleştirilen askeri düzenlemelerden vazgeçebilmesinin nedeni de budur.

Stalin'in stratejisi başarılı oldu. Nükleer seçeneğin kapandığını gören ABD kendisine yeni bir strateji çizdi: Sovyetler Birliği ve komünist müttefiklerini sınırsız bir silahlanma yarışının dayanılmaz yüküyle karşı karşıya bıraktı. Bu strateji de başarılı oldu. 1989 bu stratejinin ürünlerini verdiği yıl oldu.

Çok daha önemlisi Sovyet halkının büyük kitlesinin özellikle işçi sınıfının bu amacı paylaşıp paylaşmadığı ve Sovyet toplumunda güçlü birer eğilim oldukları ortaya çıkan eski statükoya geri dönme veya Doğu Avrupa gibi kapitalist yolu izleme çizgilerine karşı koyup koymayacaklarıdır. Böylesi bir direniş söz konusu olursa Sovyetler Birliğinde sosyalist bir yenilenme olasılığının bulunduğu söyleyebiliriz

ayakta tutma çizgisinden vazgeçmeyi de gerektiriyordu. Sovyet askeri desteğinin güvencesi ortadan kalkınca, zaten hiçbir zaman yaygın halk desteğine sahip olmayan bu rejimler çöktü.

Öyleyse 1989'un, Soğuk Savaşın sona erdiği, en azından bu savaşın 1945'te Avrupayı etkisi altına alan biçiminin son bulduğu yıl olarak anımsanacağı söylenebilir. Bu yıl başka hangi yönüyle anımsanabilir? Kapitalizmin tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak mı? Sosyalizmin sonu olarak mı? Olağanüstü önem taşıyan ama henüz belirsizliğini büyük ölçüde koruyan bu sorunlar üzerinde kısaca durmak istiyorum.

1989'un kapitalizm için önemli bir dönüm noktası oluşturduğu düşüncesi hakkında ciddi kuşkular taşıyorum. Doğu Avrupa iki dünya savaşı arasındaki durumuna, Batı ve Orta Avrupa sermayesinin himayesi altında bulunan bir tür bağımlı devletler statüsüne açıkça geri dönüyor. Kuşkusuz bu önemli bir gelişmedir, ilginç ve öğretici sonuçlar doğurabilir. Bölgenin kimi bölümleri muhtemelen "Latin Amerikalaşacak" gibi görünüyor. Doğu Almanya ve Çekoslovakya gibi kimi birimler ise Avrupa kapitalist alt sistemiyle daha çok Avusturya türü bir bütün-

leşme sağlayabilirler. Ama daha geniş çerçevede bakıldığında bunlar bizzat bölgenin dışında önemli yankılar doğurması beklenemeyecek küçük değişikliklerdir. Dünya kapitalist sistemi açısından ele alındığında bu değişiklikler sistemin iç çelişmelerini şu ya da bu yönde pek etkilemeyeceklerdir. Dünya olaylarını dikkatle gözleyen herkesin bilebileceği gibi bu çelişmeler eskiden olduğu gibi çoğalıyor ve şiddetleniyorlar. Bütün belirtiler uzak olmayan bir gelecekte ciddi bir ya da birkaç bunalımın olgunlaşacağını gösteriyor.

Son olarak sosyalizmin geleceği sorununu ele almak istiyorum. Bu sorun ikiye ayrılmalıdır: Sosyalizmin kısa ve orta vadedeki geleceği ile orta ve uzun vadedeki geleceği.

Görünür gelecek açısından ele alındığında, sosyalizmin yazgısı büyük ölçüde Sovyetler Birliği'nde neler olacağına bağlı gibi görünüyor. Sovyet seçkinlerinin reformcu hizibini temsil eden Gorbaçov, amacının sosyalizmi gömmek değil kurtarmak olduğunu söylüyor. Bu önemsiz sayılmaz; ama çok daha önemlisi Sovyet halkının büyük kitlesinin özellikle işçi sınıfının bu amacı paylaşıp paylaşmadığı ve Sovyet toplumunda güçlü birer eğilim oldukları ortaya çıkan eski statükoya geri dönme veya Doğu Avrupa gibi kapitalist yolu izleme çizgilerine karşı koyup koymayacaklarıdır. Böylesi bir direniş söz konusu olursa Sovyetler Birliğinde sosyalist bir yenilenme olasılığının bulunduğu söyleyebiliriz. Ne var ki yanıtın ne olacağını epeyce bir süre öğrenemeyeceğiz. O zamana dek herhangi bir yargıda bulunmamanın daha doğru olacağını düşünüyorum.

Orta ve uzun vadeye gelince, sosyalizmin ayakta kalma ve potansiyellerini gerçekleştirme olasılığı ile insan türünün varlığını sürdürme olasılığının ta-

Sosyalizmin ayakta kalma ve potansiyellerini gerçekleştirme olasılığı ile insan türünün varlığını sürdürme olasılığının tamamıyla eşit olduğuna inanıyorum.

insan zekasının insan ihtiyaçlarını karşılamak üzere kullanılması anlamına geliyorsa -Marks bu anlamda geldiğini düşünüyordu- demek ki kurtuluş için başka hiçbir seçenek yoktur.

Monthly Review dergisinin Nisan 1990 tarihli 11. sayısından çevrilmiştir.

'MARKSİZM VE GÜNÜMÜZ DÜNYASI' ÜZERİNE TEZLER/TARTIŞMALAR

Temel Demirel

Değerli Arkadaşlarım,

Y.B.T.D.G'ince düzenlenen tartışmamızın konusu "Marksizm ve Günümüz Dünyası". Bocholt toplantılarındaki genel konsensusun eğilimince saptanan bu konuya, "kerhen evet" dediğim için, benim itirazım olacak. Öncelikle konuşmama bunu açıklıyarak, kimilerine bir hayli "şekli" de gelse, önemine

Batı Avrupalı kapitalist güçler, devrimle yaratılmış yeni sistemi yıkmayı başaramadılar ama ileri adım atmamızı engellediler. O adım ki sosyalistlerin tahminlerini doğruluyacak ve üretken güçlerin görülmedik bir hızla gelişmelerini sağlayacaktır; sosyalistler de böylece, sosyalizmin kendisi içinde pek büyük güçler içerdiğini ve insanlığın şimdi olagan dışı parlak beklentilerle dolu yeni bir gelişme aşamasına girdiğini kanıtlayacaktır.

"Öneriyorum" dedim. Sizlere burada "alimâne" ve "kahince" bir bilgiçlik taşıyacak değilim. Hem konuşma süresi ve hem de bilgi birikimi sınırlı birisi olarak, sizlere burada M-L'ist okulum sıradan bir öğrencisinin, konuya ilişkin yorumlarını ve düşüncelerini sunacağım.

İfadeye gayret edeceğim görüşlerim, son noktaya vurulmuş şeyler değildir. Bunun iki nedeni var: Birincisi ben M-L toplumbilimsel tasavvurunu, inşa halindeki dinamik bir sınıf mücadelesi tarihi olduğuna inanırım... İkincisine gelince de; son noktaya vurulmuş "kurtarıcı" aydın mit'lerine, çözümlerlerine ve söylemine pek inanmam. Bunun yerine, M-L toplumbilimin eyleminden söylemine ('son söz' uluslararası planda söylenile!) değin son noktaya vurulmuş bir kolektif aydınım, devrimin güncelliğine inanan toplumbilimsel cilem kılavuzu olduğuna inanırım...

Konuya ilişkin görüşlerimi dile getirmeden önce,

hemen belirteyim: Görüşlerimi kıyasıya eleştirin, gerekiyorsa yerden yere vurun, kolektif fikir oluşuma süreçlerinin M-L'izm açısından 'olmazsa olmaz' olan olduğunu bir an dahi atlamayın... Özetle ifade ettiğim (eleştirilere sonuna değin açık ve elbette katkılara muhtaç!) görüşler benim, yargı siz ve panelist arkadaşlarımdır, gelecekte herşey ve her türlü öne çıkmış olumsuz görüncüye rağmen; bir şizofreni ve restorasyonel barbarlık sistemi olan tekelci kapitalizmin değil, M-L'istdir...

Gelecek M-L'izmdir dedim... Bu tek yanlı bir 'mutlak'çılık mıdır?... Bence hayır! Ben burada bir "mutlak" lılığı değil, tarafılığımı dile getiriyorum. Diyeceklerim elbette taraflıdır. Kimse genellemeci bir sözde bilimsellik konseptinin şüpheciğiyle ben-den, tarafsızlık beklemeden ve istemesin. Ben de ifadeye gayret edeceğim de taraflıdır.

Bu tarafılığım ise, M-L'izmin bozulup deforme ya da revize edilmeden, ipliklerini ayırmaya olanak vermeyen bir dokuya sahip olmasından kaynaklanır... M-L'izm mevzu bahis olunca, keyfi ve seçmeci bir eklektiklik de formasyonel revizyonlarına "evet" diyemem... Kendimi olağana teslim ederek, olması gereken yolundaki toplumbilimsel ve tarihsel bir öğretilerden vazgeçmem... M-L'izm (adil ya da gayri adı bulunsun) açık ideolojik tarafılığıyla sınıfı sömürücü toplumlarda, ödevlerinin ve olanaklarının bilincinde olan bir sınıfın, insanlığın kurtuluşu yolunda (kendisini de yadsıyabilen!) düşünce ve davranış bütünselliğidir....

Bu bütünsellik, yaşamın sınıflar mücadelesi boyanındaki yeşili ile; sürekli olarak akmakta ve değişmekte olanı: açıktır, tanzim ve tasnif ederek dünyayı değiştirmenin bir-cik yöntemidir... Kimileri "elveda" diyerek, M-L'izmde vazgeçse de; bazıları Lenin'in devrimin güncelliğinden şüphe etmiyor. Lenin'in devrimin

hala Leninci devrimin güncelliğinden şüphe etmiyorum. Leninci devrimin güncelliğinden ise, "tek tek günlük her sorunun, toplumsal-tarihsel bütünü somut bağlamı içinde ele alınması bunların proletaryanın kurtuluş momentleri olarak incelenmesi Sorumluların kendilerine "yenilenme"

çığlıklarıyla yeni manevra alanları açma girişimlerinden medet ummadan; yaşananlardan dersler çıkartarak, M-L'izmin temellerinde, kaynağa dönen bir rönesans gerçekleştirilmelidir. Onun için de, yüzülmüzlü geçmişin eleştirisi temelinde (ki bu özeleştirimizdir!) geleceğe dönüp, M-L'ist teorik kaynakların engin perspektif ve imkanlarıyla donanarak ilerlemek ve bu ilerleyişle de sosyalizmin ikinci büyük dalgasını örmek gerekiyor.

08.02.1990)... "Sovyetlerle kapitalizm arasındaki antagonistik çelişki, sonunda meyvesini verdi. artık bundan sonra non-antagonistik bir çelişkiye geçiyoruz" (A. Altan, Adımlar, No:29, S.10)... "İkel sosyalizme son" (Milliyet, 15.02.1990)... "İkel sosyalizm yerine, insanı değerlere dayalı demokratik bir sosyalizm" hedeflenmeli" (SBKP 28'inci Kongre Platformu tezlerinde, Cumhuriyet, 14. 02.1990).. "Arık proletaryalar diktatörlüğü bitti" (V.F.Yudin, L.N. Dobrohotov, M, 12.02.1990)... "çağımızın Marksizmini yaratmak durumundayız (...) Marksizm'in Rusca formlarından ayrılmak, Lenin'in düşüncelerine bu açıdan eleştirici yaklaşmak gerekir. Çağımız değişmiştir ve Marksizmin Leninist yorumunu aşmak gerekir. Çağımız değişmiştir ve Marksizmin Leninist yorumunu aşmak gerekir." (Y.N. Yağcı/N. Sargın, Nokta, Yıl:7, No:52, S.87)... "İflas eden Leninizm'dir (...) Toprağı bol olsun" (M.A. Aybar, y.a.g.k, S.86)... v.b'leri, v.b'leri...

Örnekler çoğaltılabilir. Kimilerine göre M-L'izm "ölmüştür". Kimilerine göre ise de, Leninizm... Veya varılan aşamada bırakınız "ölen" Leninizmi; Marksizm'in bile "çağdaş" bir biçimde revizyonu gerekmektedir!...

Bernstein'den beri hiç de yeni olmayan bu eski-

miş "yenilenmeci" görüşlere ben "hayır" diyorum... M-L'izm yaşıyor diyorum! çünkü (I) Tarih içinde M-L ve onun Lenin'li fiiliyatına kadarki ifade edilmiş olan teorik, pratik, felsefi ve politik bütünsellik, köklü ve tarihsel bir kazanımdır.

II-) M-L'izmin öngördüğü teorik tasavvur ile, onu takip eden Lenin sonrası icraat arasında 4/4'lük bir özdeşlik yoktur. Hatta Lenin sonrası bir kopuşun başlangıcıdır. Lenin sonrasıdaki Ekim devrimi ve diğer deneyimler kişiliğinde sosyalizmin ilk büyük dalgası; "rahminden çıktığı eski toplumun" ağırtağı lekelerini taşıyan bir deformasyonel girişimlerdir. Kaldı ki, tarihin kendine özgü istihza dolu mantığı; sözünü ettığımız kuruluş deneyimlerindeki pratik süreçlerin ekonomist/bürokratik işlerliği ile, özdena-miğin M-L toplumbilimsel tasavvurun alanları dışına savrulmasını devreye sokmuştur.

III-) SSCB'deki kuruluşun "imdadına" dünya devrimi yetişemeyince; Ekim devrimi NEP ile 'geri adımlar' atmak zorunda kalmıştır. Bu bir tercih olmakta da ötede, objektif bir durumdur.

IV-) Lenin sonrasında, SBKP'deki Stalin/Troçki kutupsallığıyla; sosyalist demokrasinin (tasvip edilmesi olası olmayan uygulamaları!) 'askıya alınmasından sonra; M-L teorisi ve tasavvurunu bozucu bir reel politikkerlik, adım adım öne çıkmıştır. Bu 'milli komünizm'ci ve 'tek benim ülkemde sosyalizm'ci sapma, M-L teorisi ve ideolojiyi, reel politikker bir siyasetçiliğe kurban etmiştir.

" Moskova Mahkemeleri, Dimitrov'un Stalin onaylı 'Halk Cepherleri' politikaları; Stalin'in 1936'larda "komünizmin birinci evresi, yani sosyalizm, ülkemizde, daha şimdiden, temel olarak gerçekleştirilmiştir" (J. Stalin, Leninizmin Sorunları, S.628) denilmesi; yine Stalin'in 1939'daki 18'inci parti Kongresi'nde, "ileriye komünizme doğru gidiyoruz. Devletimiz komünizm döneminde de kalacaktır" (J. Stalin) yollu; M-L ideolojiyi, güncel siyasete güttüren uygulamaları; sözünü ettiğimiz bu kesitin ürünüdür..

Ben ("avrupa merkezli" bakış açıların tersine!) "batı'dan ya da "kuzey"den değil; "doğu'dan, "güney"den bakıyorum... Bakış açımın bu farklılığın altını özenle çiziyorum. Tüm arkadaşlarıma da, fosilleşmiş 2'inci enternasyonal kocakarlığının, devrimci romantik boyutu olmayan, ütopya ufkı içmiş; ekonomist veencil üretici güçler teorisinin salıçılığına sarılmış, anarko-liberal perspektiflerinden uzak durmayı öneriyorum...

V-) 2'inci dünya savaşının ardından; Doğu Avrupa'da devreye giren (kızılordu şemsiyesi altındaki!) Ekimsiz devrimlerle; Yalta ve Potsdam'da çizilen **M-L'izmin öngördüğü gibi, sosyalist geçiş topluluklarında (bir devrim, Dünya devrimine bağlanarak ilerlemiyor ve ilerlemekten ötürü de geriliyor ise!) geriye dönüş ve kapitalist restorasyon her zaman olasıdır!...**

VI-) Bu sektörel ülkeler topluluğunun, emperyalist-kapitalizm ile uzun süreli 'barış içinde yan-

VII-) Giderek durağanlaşan bu yapılarıdaki tıkanıklık, sosyalist demokratik işlerin yerine bürokrasinin ikamesi ile çakışınca da; 1961 yılındaki SBKP programındaki "Parti resmen ilan eder: Sovyet insanının şimdiki nesli komünizmde yaşayacaktır" (SBKP Programı, S. 123) yollu ajitatif ve hiçbir bilimsel değeri olmayan "saçma"lıklara rağmen; yapının sorunları bir bütün olarak katlanmacasına artmıştır.

Sonrası ise, Perestrojka'ya ulaşılan kesitte; buzların kırılması ile "malum"dur... 'Malumun ilam'ına aşağıda değineceğim. Ondan önce bu olup bitenden asla sorumlu tutulmaması gerekliliğinin altını çizdiğim Lenin'den; Ekim'e ilişkin değerlendirmelerini nakletmek istiyorum. 4.Mart.1923'de Lenin der ki: "Kapitalist endüstriyi yıktık ve ortaçağ kurumları ile toprak sahipliğinin kökünü kazımak için elimizden geleni yaptık. Böylece proletaryanın devrimci çalışmasına inandığı için onun önderliğine güvenen bir küçük ve çok küçük köylülük yarattık. Ne var ki, daha gelişmiş ülkelerde sosyalist devrim zafere ulaşınca değin bu güvenin yardımı ile ayakta duramayız; çünkü ekonomik zorunluluk, özellikle NEP koşullarında, küçük ve çok küçük köylülüğün emek üretkenliğini son derece düşük bir düzeyde tutuyor. Üstelik, uluslararası durum da, Rusya'nın ilerlemesini engelliyor ve genellikle, halkın üretkenliğini savaş öncesindenkinin epey altındaki bir düzeye indiriyor. Batı Avrupalı kapitalist güçler, kısmen bile, kısmen de bilinçsizce, ilerlememizi engellemek için (...) herşeyi yaptılar. (...) Sonunda problemleri yanı sıra çözüldü. Devrimle yaratılmış yeni sistemi yıkmayı başaramadılar ama ileri adım atamamızı engellediler. O adam ki sosyalistlerin tahminlerini doğruluyacak ve üretken güçlerin görülmedik bir hızla gelişmelerini sağlayacaktı; sosyalistler de

buylece, sosyalizmin kendi içinde pek büyük güçler içerdiğini ve insanlığın şimdi olagan dışı parlak beklentilerle dolu yeni bir gelişme aşamasına girdiğini kanıtlayacaktı" (V.i. Lenin)

Dikkat ediniz: Lenin devrimin boğuştuğu güçlüklerden söz ederken; çok soğukkanlı ve objektiftir. Boş bir "resmi iyimserliğe, ya da "abartıya" müracaat etmemektedir. Bu tutumuyla da, yüzü dünya devrimine dönük olarak şunu demektedir: "Yüzlerce binlerce yıldır ilk kez efendiler arasındaki savaşa, kölelerin bütün efendilere karşı yapacağı savaşa ile cevap vermek için verilen söz tamına yerine getirildi... Ve tüm güçlüklerle rağmen yerine getirilecek... Biz bu eserin yapımına başladık. Ne kadar zamanda ve hangi ulusun proleterleri bu eseri sonuna kadar vurdular, bunun önemi yok. Önemli olan buzun kırılmış, yolun gösterilmiş ve açılmış olmasıdır" (V. i. Lenin)

Evem Ekim devrimi, M-L'ist tasavvurunun gerçekleştirilmesi yolunda; "buzu kırmış, yolu göstermiş ve açmıştır" !... Bu bağlamı tarihsel önemdeki yol gösterici pratiği ile, M-L'ist toplum imsel tasavvurunun "girizgahını" gerçekleştirmişti. Onun için de aşılmalıdır, "aşınmamıştır" ... Sadece ve sadece, karşılaştığı yeni sorunlar karşısında (geleceğe siparişler çıkartmadığı için!) yetkinleştirilme gereksinimi duymuştur. M-L'in yetkinleştirilememesinin ve bir dogmalar yığınına çevrilmesinin nedeni ise, bizatihi bu toplumbilim değil, onun devrimci ve eleştireci özünü içiştir eden ekonomist/bürokratik yorumların "tekçiliği" olmuştur...

Ömek mi?... Uzaklara gitmeye ne hacet?... Alın geçmişin (hiç bir zaman M-L partiler olamamış olan!) TKP'sini, TSİP'ini, TİP'ini vb'lerini !... Bugün bunlar yeni lenmenin şampiyonlarıdır. Onların bugünkü takipçileri gibi bizim aklımızı da "nısyan ile malul" değildir. Yakın geçmişe kadar S.B'nin ve Doğu Avrupa'daki düzenlerin mükemmel, dokunulamaz ve her türlü eleştirinin üzerinde olduklarını savunanlar, bugün karşımıza herşeyin ve M-L'izmin bittiği 'sav'larıyla dikilmektedirler !...

Küçük bir örneğinde olduğu gibi, bugün Veysi Sansözün "Yeni Öncü'ye Mektup" (bak: Yeni Öncü, No:21, S. 74-76) yazsa da; bunda inandırıcı hiçbir şey yoktur. Yenilenme iddiaları da samimi değildir. Çünkü TBKP bugün Y.N. Yağcı'nın ağzından şunları demektedir: "Bizim sosyalizminiz bizim ulusal

renklerimiz ve çizgilerimizi taşıyacaktır" (Y.N. Yağcı, Cumhuriyet, 04.07.1989)

Evem sorumlular da, sorunlar da meydandadır !... Kaldı ki, Y.N. Yağcı'nın ifade ettiği reformist-millî Marksizm'ciliği biz "hayır" derken; bu konuda ÜL-Sosyalizm "resmi" bir devlet ideolojisinin reel-politikerliğine indirgenerek, bir gelişme ve ekonomik kalkınma modeli biçiminde algılanmıştır. Bu böyle olunca da devrimci romantik boyutu ve engin enternasyonalist ütopya ufkuyla sosyalizm, içiştir edildiği için bu günlere ulaşmıştır...

M-L'izmin temellerinde, kaynağa dönen bir rönesans gerçekleştirilmelidir. Onun için de, yüzümü-zü geçmişin eleştirisi temelinde (ki bu özleştirimizdir!) geleceğe dönüp, M-L'ist teorik kaynakların engin perspektif ve imkanlarıyla donanarak ilerlemek ve bu ilerleyişle de sosyalizmin ikinci büyük dalgasını örmek gerekiyor.

Bunu yaparken, "M-L'izm öldü iddialarını" elbette sapına değin yanıtlıyarak, bunları kaale almamak ve de "avrupa merkez"li bakış açılardan da, karşı-mıza çeşitli kılıklarda dikilen "Gorbi"cilikten de kopmak gerekiyor... Böylesine bir kopuşsuz, sosyalizmin ikinci büyük dalgasını örgütleyebilmek mümkün değildir. Şimdi bu yanaşımı bir hayli "dogmatik" bulan ve sorunlara teorist bir kürsü sosyalistliğinin kolaylığıyla yanaşan, "avrupa merkezli bakış" açılanna; yeri gelmişken belirtireyim: "M-L'izm ve Günümüz Dünyası"nın sorunlarına ben ("avrupa merkezli" bakış açılarının tersine!) "batı"dan ya da "kuzey"den değil; "doğu"dan, "güney"den bakıyorum... Bakış açımın bu farklılığının altını özenle çiziyorum. Tüm arkadaşlarıma da, fosilleşmiş 2'inci enternasyonal kocakanlığı'nın, devrimci romantik boyutu olmayan, ütopya ufku içiştir edilmiş; ekonomist ve benicil üretici güçler teorisinin saltlığına sarılmış, anarko-liberal perspektiflerinden uzak durmayı öneriyorum...

Lütfen büyük Ekim devriminin (mecazi anlamıyla da!) "kapital'e karşı" bir devrim olduğunu ifade eden A. Gramsci'yi anımsayınız (Bak: Yeni Öncü, No:13, S. 66/68)... Gramsci burada, teoristize buluşmuş ekonomist bir kolaycılığın, "avrupa merkezli" bakış açılarını eleştirmektedir...

M-L'izme ve büyük Ekim devrimine bugünkü gibi, geçmişte de benzeri "eleştiri" ve "itirazlar" geti-

rildi. Bunlar "yeni" değildir. Bu tür "eleştiriler" açısından ağır basan bir eyyamcılıkla, olasının teorisini yapmaya takıldığından dolayı!) "inanılması kolaydır" (B. Brecht, Me-Ti'nin Özdeyişler Kitabı, S.94)

M-L'izm "biti" ya da Marx dahi gözden geçirile-rek "revizyona tabi tutulmalıdır" diyenler; doğru olanı değil, kolay olanı söylüyorlar... Sosyalist sektörel ülkeler topluluğunda olup bitenden ve sosyalizmin birinci büyük dalgasının trajik görüngüleri ile geri çekilişinden hareketle, M-L'izmi sorgulamaya ve "geçersiz" ilan etmeye kalkışıyorlar...

Bu ucuz mu ucuz bir kolaycılık arkadaşlar ! Şimdi açıkça soruyorum: Lenin sonrasında sosyalist sektörel ülkeler topluluğundaki ekonomist/bürokratik uygulamaları, sapmaları ve deformasyonları "müebbibi" M-L teorisi ve onun Lenin'i pratiği midir?... Ya da "yukarıdan reformcu bir teknokratlar projesi" olarak devreye giren, Perestrojka'lı kesitle ulaşılan ideolojik, politik ve ekonomik tıkanıklığın sorumlusu M-L'ist teori midir?... Tıkanıklığın öncülleri M-L'ist teoride mi yoksa M-L'ist ideolojide mi "milli komünizm" uyarlamaları ile, dünya devriminden koparak yaşama geçiren uyarlamada mıdır?...

Benim yanıtım açık: Sorun, M-L'ist teori ve bu teorik tasavvura uygun olarak öngördüğü pratikte değil, onun teori ve pratiğini "ilerlemeci Sezarist" uygulamalarla deforme eden, takipçilerindedir... Takipçilere haklı olarak "hayır" demek, (Aristo mantığı ile!) M-L'ist teori ve pratiğe "hayır" demek olarak yorumlanmamalıdır...

Hepimiz biliriz: "Köklü değişimler, çıkmaz sokaklarda gerçekleştirilir" (B. Brecht, y.a.g.e, S.95).. M-L'ist toplumbilimsel tasavvurun Lenin sonrasında-

"Kuru bir ekonomik sosyalizme ilgi duymuyorum. Sefalete karşı mücadele ediyoruz ama aynı zamanda yabancılaşmaya da karşı mücadele ediyoruz. Marksizmin temel hedeflerinden biri, bireysel çıkar ve kar etkenini, insanın ruhsal iticileri arasında çıkartmaktır.

Bu restoratif ve resesyonal gidişatın köklü alt-üst oluşu içinde, kendi hesabıma S. Savran gibi "kimse doğu'da (sosyalist ülkeler topluluğunda-y. n) kapitalizm beklemesin" (S. Savran, Ekonomik Panorama, Yıl:3, No:1, S46) di-yemiyorum... Yine Çağlar Keyder'in ekonomik bazı gerektirilmelerine (bak: y.a.g.k, No:4, 48-49)

rağmen; bu ülkelerden (en azından !) bir kaçında kapitalist restorasyonun olası olduğunu düşünüyorum...

"Pek iyi ama bunun böyle olması, M-L'in iflası değil midir?" denilecek olursa; elbette değildir der ve eklerim: M-L'in öngördüğü gibi, sosyalist geçiş toplumlarında bir devrim, Dünya devrimine bağlanarak ilerlemiyor ve ilerlemekten ötürü de geriliyor ise !) geriye dönüş ve kapitalist restorasyon her zaman olasıdır!...

Bu olasılığın gerçekleşmesi ise bize, Yuri Borako'nun "çağdaş kapitalizmin gelişme mekanizması" makalesindeki gibi (bak; Deng, No:1, S.52-57), kapitalizmin kendi kendisini "radikal bir biçimde yenilip" canlı bir kapasite olduğunu göstermez. Aksine, sosyalist sektörel ülkeler topluluğundaki uygulamalarımız ve deneyimlerimizle; onu aşamadığımızı gösterir. Unutulmamalıdır, sosyalizmin birinci büyük dalgası, kapitalist-empyrializmin güçlülüğünden değil; birinci büyük dalganın ekonomist/bürokratik yanılığının kaçınılmaz iflasından ötürü geri çekilmiştir.

Marx yıllar önce söylemişti; bir kez adha anımsıyalım: "Devrim yalnızca yönetici sınıfı devriminin başka bir yolu olmadığı için değil, fakat aynı zamanda onu deviren sınıf ancak ve ancak bir devrim içinde kendisini geçmişin birikmiş pisliklerinden temizleyebileceği ve böylece toplumu yeniden kurabileceği için de zorunludur" (K. Marx, Alman İdeolojisi, S.122)

İnkâr edilemeyecek bir biçimde görüldüğü üzere, yaşanan deneyim, Marx'ın ifade ettiği gerekliliği gerçekleştirememiştir. Lenin'in "Uzaktan Mektuplar"ından (bak; Tek Ülkede Sosyalist Devrim, S. 33-49) "yaklaşan Felaket"e (a.g.e. S. 9-66) değin ifade ettiklerini ve tek ülkede sosyalist kuruluşun proleter enternasyonalistce dünya devrimine bağlanması öngörüsünü "es" geçmiştir...

Yani sosyalizm "resmi" bir devlet ideolojisinin reel-politiklerliğine indirgenerek, bir gelişme ve ekonomik kalkınma modeli biçiminde algılanmıştır. Bu böyle olunca da devrimci romantik boyutu ve engin enternasyonalist ütopya ufkuyla sosyalizm, içiğış edildiği için bu günlere ulaşmıştır...

Bu uyarlamalarla, öznesi insan olan ve doğrudan demokrasi üzerinde dünya devrimine bağlanılarak inşa edilmesi gereken sosyalist kuruluş çözümlerleri, ekonomist/bürokratikçe askıya alınmıştır. Oysa sosyalizm özünde yeni insanı yaratmaktadır... Yeri

gelmişken size M-L'in devrimci romantik boyutunun ve engin enternasyonalist ütopya ufkunun, birinci dalgadaki sone temsilcisi olan E. Che Guevara'nın dediklerini nakledeyim: "Kuru bir ekonomik sosyalizme ilgi duymuyorum. Sefaletle karşı mücadele ediyoruz ama aynı zamanda yabancılaşmaya da karşı mücadele ediyoruz. Marksizmin temel hedeflerinden biri, bireysel çıkar ve kar etkenini, insanın ruhsal iticileri arasından çıkartmaktır. Marx, ekonomik etkenler ve onların insan zihnindeki etkileri üzerinde uğraştı. Eğer komünizm bununla ilgilenmezse, malların paylaşımının bir yöntemi olabilir, ama asla hayatta devrimci bir biçimi olmayacaktır" (E.C.Guevara-1963)

Guevara'nın bu belirlemesinden bugüne uzanıp, sıralıyorum:

1-) Gennadi Pavluşkin "Lenin'in yolundan ayrılmıyoruz" (Cumhuriyet, 09.09.1990) dese de; Gorbi'nin perestrojka'sı "geçmişteki hatalı önderlik ve uygulamaların aşılması" gibi bir tez'den hareketle M-L'i "çağdaşlaştırma" adına alt-üst etmektedir. Gorbi'nin yönelimi "The Economist'den (09.02.1990) "Le Figaro'ya (09.02.1990), "The Guardian'e (07.02.1990), "Frankfurt Allgemeine'ye (07.02.1990), "The Independent'e (07.02.1990) değin geniş bir desteğe mazhar oluyor.

11-) Bürokratik/ekonomist yapının "yukarıdan reformculuğu" koşullarında bile, hala etkinliğini sürdüren parti/devlet içiçeliği; "SBKP 28'inci Kongre Platform"unda şunlar diyebilmektedir: "SBKP, üretim araçları da dahil olmak üzere kişisel mülkiyetin varlığının, ülkenin ekonomik gelişmesinin vardığı çağdaş aşamayla çelişmediğine inanmaktadır (...) Tüm boyutlarıyla piyasa ekonomisinin oluşması (...) mümkündür." (Cumhuriyet, 18.02.1990)

Leonid Abalkin damgalı bu yanaşım tarzı, "çelişkili ve ikili anlam gelen" (y.a.g.k, 17.02.1990) bir yapıya sahiptir. Ve de kim ne derse desin, Igor Ligacov'un bile "sınırlı desteğini" (y.a.g.k) alabilmektedir...

Evet adını koyalım: Bu Guevara'nın "Hayır" dediği türden bir gidişattır...

111-) Bu gidişat içinde, Boris Yeltsin'in deyişi ile "Sovyet'lerde iç savaş çıkabilir" (y.a.g.k, 12.02.1990) Bu da pek sürpriz olmaz! Çünkü, enternasyonalizmin unutulduğu ve yeni insanın yaratıla-

madığı bu yapılarla, ciddi bir "milliyetçilik tehdidi" yükseliyor (Bak; Ek 7) Piyasacı yönelimlerin gidişat içinde, "milliyetçilik" yeniden yükseliyor "Bir açılım için bak: E. H. Carr, Milliyetçilik ve Sonrası, İletişim Yayınları-1990)

1v-) Sonra da ekonomik tikanıklığını yaşayan sosyalist sektörel ülkeler topluluğunda; beş yıl içinde Polonya, Demokratik

Soyut doğru diye bir şey yoktur. Doğru her zaman somuttur ve M-L'in bütün ruhu, bütün sistemi her önermenin I-) yalnızca tarihsel olarak; II-) yalnızca diğerleriyle bağlantılı olarak; III-) yalnızca tarihin somut deneyimlerine bağlantılı olarak düşünülmesi gerektiği isteminde bulunur.

Almanya, Çekoslovakya ve Macaristan'ın 100 milyar dolar dış borca gireceğini var iken (Prof. Dr. Erol Manisalı, Milliyet, 12.02.1990); bu sorunların faturası piyasacı reform'lar adına, tıpkı Polonya'daki gibi emekçi yığınların sırtına yıkılıyor. Örneğin, Polonya'daki "ekonomik kemer sıkma" politikalarınınca 1. Ocak 1990'dan bu yana halkın reel gelirlerinde % 43, 3 azalma oldu. Tüketim mallarının fiyat artışları ise, % 70'leri aştı. Ocak-90'da ülkede 1,7 milyon işsizlik kaydedildi (Cumhuriyet, 16.02.1990)... Tüm bunlar olup bitirken de, Macaristan'da olduğu gibi, Polonya'da da Komünist Partisi'nin kapısına kilit vuruldu (Milliyet, 30.01.1990)

Buraya kadar kuşbakışı değindiklerim, Lenin sonrasından Perestrojka'ya kadar uzanan tarihsel kesitin sonuçlarıyla devreye giren, kimi ilk verilerdir! Ve de bunların arkası daha da gelecektir! Şimdi soruyorum: Bu bağlamı içinde olup-biten, M-L'ist tasavvurun öngörülerine ilkesel bağlılıktan mı kaynaklanmıştır?... Yoksa M-L'izmin ekonomist/bürokratik yorumlarının deformasyonundan mı?...

Ben ikincisi deyip, bir kez daha ekliyorum: Olup bitenden M-L toplumbilimsel tasavvuru "sorumlu" tutmak, eğer salt gözlemci ve ampirist bir siyasal miyopiye değilse, bir cinayettir...

M-L'izm teori ve pratiğin açıkça kaydettiği gibi, sosyalizmin nihai zaferi kimi ekonomik önlemlerle ve bürokratik uyarlamalarla gerçekleştirilemez... Bir hamlede çatışsız ve çelişkisiz elde edilemez... İdealist, ekonomist ve teorist mükemmeliyetçi bakış açısının tam da tersine, sorun bir tarihsel sürecin enternasyonal ölçekli sınıf mücadeleleri kişiliğinde; yenilgilerle ve zaferlerle, ilerlemelerle ve geri püskürtülmelerle içiçe geçiş helezonik gelişmeleriyle ve yeni sosyalist insan yaratılarak gerçekleştirilecektir... Unutulmamalıdır ki, sosyalist yeni insanın sadece üretimin kolektivize edilmesiyle yaratılmayacağı gün gibi aşikardır. Bu tür bir ekonomist/bürokratik tezin uyarlanmasıyla vanlabilecek

nokta, doğu Avrupa deneyimlerinden de anlaşılacağı gibi (bırakınız yeni insanın yaratılmasını !) yığınların sosyalizme yabancılaşmasını ve uyarlamalar kişiliğinde de düşman olmasını devreye sokar !

Bugün sosyalist sektörel ülkeler topluluğundaki bu yabancılaşmadan ötürü: SSCB'de %31, Polonya'da %1, Macaristan'da %4 sosyalizme "evet" derken; yine SSCB'de %35, Polonya'da % 44, Macaristan'da % 53 sosyal-demokrasise "evet" der konuma itilmiştir. (Milliyet, 21.02.1990) /

Özete denilebilir ki, bu ülkelerin geleceği yığınlar sokaklarda olmasına ve faal bir biçimde "tarih yapmalarına" rağmen; yüzü sosyalist geleceğe yönelik bir gidişat içinde değildir. Bunun nedeni ise, ne yığınlar ne de M-L teori değildir... Neden bu yapılarla sosyalist demokrasise içiğış eden, bürokratik deformasyonlardır. Çünkü açıktır ki, tasavvurun gerçekleştirilmesi çevreninde, yeni sosyalist insan sorununu önüne temel görev olarak koymayan bir iş girişimi; ne kadar ileri idari ve teknik düzenlemeler gerçekleştirirse gerçekleştirsin; "tek benim ülkemde sosyalizm'ci ekonomist/bürokratik "milli komünizm" çözümsüzlükleriyle, sosyalizmi inşa edemezler... Bundan ötürü de, sosyalizm edilemeyeince, bundan M-L'izm sorumlu tutulamaz. Bu trajedinin "hesabı" M-L toplumbilime "mahsup" edilemez...

Bu bab'da buraya değin işaret ettiklerimi, M-L'izme "elveda" denilen koşulların puslu ortamında G. Lukacs'ın şu dedikleriyle noktaliyorum: "Vasat bir insan proletarya devrimini ancak, emekçi kitleler barikatlarda çoktan beri doğuşuyorlarken görebilir ve bu vasat insan bir de kaba Marksist eğitimden geçmişse, bunu ondan sonra da görmeyebilir. Çünkü kaba bir Marksist'in gözünde burjuva toplumun temelleri o kadar sarsılmaz bir sağlamlıktadır ki, bu temellerin son derece göze çarpan biçimde sarsıldığı anlarda bile yalnızca "normal duruma" dönüşmesini diler, burjuva toplumun bunalımlarını geçici olarak görür ve böyle zamanlarda bile mücadeleye, asla yenilmez bir kapitalizm karşısında bir isyan olarak bakar. Ona göre, barikatlardaki savaşılar delidir; yenilgiye uğruyan devrim bir hata ve başarıya ulaşan bir devrimdir" (G. Lukacs, Lenin'in Düşüncesi, S.9-10)

İkinci enternasyonal ekonomizmi radikal dönüşümlerin teorisi olan Marksizmi yeniden sistemin içine çekme, onu bir evrim teorisine dönüştürme girişimiydi ve uluslararası ilişkiler sisteminin yardımcılarıyla batı işçi hareketi içinde egemen oldu

Çok büyük bir abartıya ya da haksızlık mı olur bilmiyorum ama, bence Lukacs'ın sergilediği "tip" yerine, bugün M-L'e "hayır" diyenleri biraz "modern-

ze" ederek koyabilirsiniz; buraya kadar sergilemeye çalıştığım tipi gözünüzün önünde canlandırabilirsiniz kanaatindeyim...

Hemeyse; bu gerekli ve bir hayli de uzun değiniyorum ve açılımlarımızın ardından; "Günümüz dünyasını artık kucaklamadığı iddia" edilen, M-L'ine geçerek:

"Sınıfsız toplum hedefinden ve bu hedefe yönelik bir sınıf mücadelesinden kopartıldığında Marksizm ölüdür. Marksizm önce ikinci enternasyonalde, sosyal demokrat partilerin elinde öldürüldü. Bu partiler sınıf mücadelesini sınıfsız toplumu hedefinden koparttılar, ütopyayı müzeye kaldırdılar

1-) M-L toplumbilim insanlarının birbirleriyle ve doğayla kurdukları ilişkileri inceliyerek, insanın zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına geçiş sorunlarını önüne koyan eleştirel bir devrimci teoridir.

İdeolojik tarafılığıyla ve teori-pratik bütünselliğiyle, işçi sınıfının sınıfsız, sömürsüz ve savaşsız yeni dünya paradigmasının eylem kılavuzu olan bu teori; kendinden önceki insanlığın devrimci kültürel birikiminin de eleştirel bir sentezi-ne tekbül etmektedir.

Bütünsel bir teorik disiplinler toplamına denk düşen M-L'izm, taraflı bir dünya görüşü olması yanında, kendini durmadan eleştirerek aşan bir açık bilimsel bilgilenmenin de inşa halindeki tarihsel teoridir.

Bu teorinin bel kemiğini oluşturan diyalektik tarihsel materyalist bakış açısı, merkezine dünyayı kavrama yanında (kendisini asla bununla sınırlamadan) değişimle filinin girişimciliğini koymuştur. İnsanların tarihsel gelişmesinden soyutlamalan en mümkün olan genel sonuçların sentezini sistematize ederek; bunu da devrimci bir eylem kılavuzu olarak (bilimsel bilgilenmeye sonuna değin açık olan bir esneklikle !) proletaryanın sınıf mücadelesinin hizmetine sunmuştur.

Bu bab'da Orhan Silier arkadaşımın Bocholt'daki Y.B.T.D.G.'inin 9.11.şubat. 1990'daki yuvarlak masa toplantılarına sunduğu "tez"lerindeki şu görüşlerini paylaşıyorum: "Marksizm (...) bilim ve felsefe akımıdır (...). Sosyalizm ve işçi hareketinin bir teoridir (...). İdealizme ve metafiziğe karşı güçlü bir silah olan diyalektik maddecilik, bu işlevini ancak ikellikten, yalnhaklıktan titizlikle uzak durarak yerine getirebilir (...). Marksizmi dogmatizmin elinde aldığı biçimleri ölçü olarak yargılamaya kalkışmak, kuşkusuz, Marksizm karşıtlarının işine gelmektedir. Bu yöntem eski ama etkili bir yöntemdir" (O. Silier, Marksizm ve Günümüz Dünyası üzerine Bazı Tezler /Taslak/)

11-) Kaldı ki M-L'izmin felsefi yaklaşımının temel kategorisi olan praksis'in toplumdaki maddi karşılığı da, maddi hareketin kavranarak çözümlenebilmesi için, sınıf mücadeleleri dinamiklerinin ekseninde açıklanmıştır.

Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta şudur. Marx sınıf mücadelesinin varlığını değil, sınıf mücadelesinin toplumsal gelişmenin motoru ve sınıfsız topluma kadarki sürecinde gelişme eksenini olduğunu ve de bunların toplumsal-tarihsel yasallıklarını ortaya çıkarmıştır.

Sözünü ettiğim toplumsal-tarihsel yasallıkların bilincine varılması yolundaki M-L teori açısından; bilgilenme süreci somuttan soyuta ve soyuttan somuta doğru ilerleyen bir yeniden üretim faaliyetinin, (sınıf mücadeleleri zemininde) kendini ifadesinden ve teorisine vardığı noktada son şeklini vermesinden başkaca bir şey değildir. Çünkü toplum tarihinde her aşama, bütün açısından görelidir ama, o an ya da kesit için belirleyici ve (bir diğer anlamıyla da !) "mutlak"tır...

Kaldı ki M-L teori açısından, soyuttan somutaki hareket, yalnızca bir teorik düşünme süreci değil, aynı zamanda pratik bir girişkenliktir. Unutulmamasıdır ki M-L teori açısından, ortamın değiştirilmesi ve eğitime ilişkin materyalist öğretisi, ortamın insanlar tarafından değiştirildiğini ve eğitimcinin de kendisini eğitmesi gerektiğini asla unutmaz. Kendisini sadece burjuva sınıfın ve egemenliğinin eleştirisi ile sınırlamayan M-L'ist öğretisi; kendini bu eylemin, yeni bir dünya yolundaki devrimci romantik boyutlu ve engin ütopya ufuklu öz-eleştirisi olarak ifade eder.

Evet, bu noktada sözü Ahmet Kaçmaz'ın "Günümüzde Marksizm üzerine Bir Deneme" adlı Bocholt toplantısında sunduğu tezlerdeki katıldığım şu satırlara bırakabilirim: "Marx artı-değer sömürsünü keşfetti. Marx ve Engels bu noktada durmadılar ve kapitalist ekonominin gelişme dinamiklerini de analiz ederek artı değer sömürsünün ortadan kalkacağı perspektifi bilimsel temelde açıkladılar. Bu kadarla da kalmadılar. Bu süreci hızlandırmak için tüm hayatları boyunca mücadele ettiler. Dolayısıyla bilimsel bir teori olan Marksizm, bir vechesiyle ide-

olojik bir hüviyet kazandı. Marx ve Engels'e göre, kapitalizmin gelişmesiyle birlikte artı-değer sömürsünü ortadan kaldırmaya yetenekli yegane toplumsal güç --inkarın inkar ilkesi uyanınca-- işçi sınıfıydı. Böylece Marksizm, aynı zamanda da işçi sınıfının ideolojisi niteliğine büründü (...) Engels, Marx'ın iki büyük keşfinden birisinin "insanlık tarihinin gelişme kanunu" olduğunu söylüyordu. Bana göre Marksist teoriyi Marksist teori yapan esas bileşenlerin başında gelir bu teori. Öyle ki, bu unsur çekilip alındı mıydı Marksist teori kendisi olmaksın, hatta teori olmaktan çıkar. Bir başka deyişle bu kanun Marksist teorinin, varolan şartların değişmesinden bağımsız, dolayısıyla şartlar ne olursa olsun geçerli olması gereken bir birleşenidir (...) Marksizm günümüz dünyasını ve onun devrimini açıklamaya hala yetenekli mi? Ben bu soruya evet cevabını veriyorum (...) "Marksizm madem ki hakikati ifade ediyor, hakikate erişilmesini mümkün kılması çok doğaldır". Bu cevabın hayli kestirme ve mekanik olduğu açık. Çünkü tarihin motoru, biliyoruz sınıflar mücadelesidir. Ve Marksizmin ifade ettiği hakikat, egemen sömürsüz güçlerin çıkarılmasına taban tabana zıt olduğu için de, bu hakikate ancak zorlu bir sınıf mücadelesi verilerek erişmek mümkündür. Marx'a göre, geliştirdiği dünya görüşünün taşıyıcısı işçi sınıfı olmaktadır (...) İşçiler uzunca bir süre Marx'ın bilimsel örgönlüsünü boş çıkartmadılar. Özellikle kapitalizmin mezarkazicileri olmakla, yani sömürsüye baskıya karşı başkaldırmakta modern dünyanın en yetenekli ve sonuç alabilir gücü olduklarını fiilen kanıtladılar." (Ahmet Kaçmaz'ın Tezlerinden)

III-) Toplumsal tarihsel yasallıklar dedim: Kimileri olmaz böyle şey diyor! Bu dediklerimde de kendi gönüllerince "tukır tukır işleyen bir otomatiklik anyorlar!...

M-L'izm böyle bir öngörüle bulunmaz. Bunu anyanlar veya "iddia" edenler de korkunç bir yanlış içindedirler. M-L'ist teori insan merkezli ve açıklamalıdır. Bu teoride insanlar, toplumsal-tarihsel yasallıklar ekseninde onların bilincine varıp, kitle hareketleriyle de tercümanı olarak kendi tarihlerini yaparlar. Yoksa onların yaptığı bu işi, toplumsal-tarihsel yasallıklar, "alın tepeşiler içinde" ve otomatikçe bağlanmış bir şekilde, yığınlara sunmazlar!

Evet insanlar kendi tarihlerini, bizatihi kolektiviteleriyle kendileri yaparlar. Ama onlar bu tarihi, somut verili koşulların ölçüsünde, kapasitesi ve de yasallıkların sınırlarında gerçekleştirebilirler. Un-

utulmamalıdır ki, insana hiç bir şeyi ham ve otomatikçe bağlanmış bir biçimde sunmayan tarihte, nesnel süreçlerin ve toplumsal yasaların kavranabilmesiyledir ki, onların "denetim altına alınarak" yönetilebilirliği mümkün olabilir.

"Yasalar var mı yok mu?"... Sözü fazla uzatmadan F. Engels'e bırakıyorum: "Bir kendi tarihimizi kendimiz yaratırız. Ne var ki bunu gerçekleştirmemiz için, ilk önce belirli koşulların ortada bulunması gerekir. Bunlar arasında ekonomik koşullar sonuç belirleyicidir, ayrıca politik ve benzeri koşulların (...) sonuç belirleyici olmamakla benzeri belirli bir rolü vardır" (F. Engels Bloch'a mektup'tan) "Biz ekonomik ilişkilerle ilişkili gibi ve gelişmeleri gibi tanımlıyoruz (...) ve keskinlikle ekonomik olarak, insanların gelişmesinin aynı zamanda bir toplumsal devrimin unsurlarının gelişmesi olduğunu kanıtladık (...) Prudhon tam tersine, günümüz toplumundan kendi ekonomik gelişme yasaları uyarınca değil, ama adalet hükümleri uyarınca kendini değiştirmesini istemektedir" (F. Engels, Komut Sorunu)

IV-) M-L'izm açısından toplumsal yasallıklar kavramının ve bunun ekonomik ve toplumsal gelişim ile bağlantısının altını çizerken, ekonomizm iletilen ve dogmatik şablonculuk belasından da söz etmek gerekiyor.

Bilindiği gibi M-L'ist toplumbilimi açısından: Olumsuzlamanın olumsuzlanmasa diyalektik temelinde, her şey birbiriyle bağlantılıdır, her şey bir bütündür, hareket halindedir, işçileri barındırır, niceliksel gelişimlerden niteliksel değişimlere geçilir..

Birinci büyük dalganın trajedilerine uzanan yolu; mutlaka büyük bir iyiniyetliliğin taşlarıyla döşeyenler: sosyalizmin birinci büyük dalgasını püskürtülmesinde ciddi zaafların tarihsel "sorumluluklarını" taşısalar da, onlar: Stalin'i Troçki'si, Mao'su Enver Hocası ya da diğerleriyle sosyalizmin ikinci büyük dalgasını örmeğe istiyenlerdir, bizizdir!...

Bu M-L'ist ele alış tarzı açısından, soyut doğru diye bir şey yoktur. Doğru her zaman somuttur ve M-L'izmin bütün ruhu, bütün sistemi her özerkmenin I-) yalnızca tarihsel olarak; II-) yalnızca diğerleriyle bağlantılı olarak; III-) yalnızca tarihin somut deneyimlerine bağlantılı olarak düşünülmesi gerektiği is-

teminde bulunur.

Oysa bu türlü girift bir bağını yerine, ekonomiyeye onun düzenleyici "erdemine" müracaat eden ekonomizm insanı ve üst yapıyı unuttur...

Yaşamdan kopup Marx'a sığınan değil, Marx'tan bu yana teorik serüveni gerçek hareketle baği içinde kavramaya çalışan bir tartışma" gereklidir.

Bu konuda Mahir Sayın'ın "Günümüz ve Marksizm" isimli "tez"lerinde, ekonomizm merkezli eleştirilerine katılmamak mümkün değildir. "Marksizm sınıf mücadelesinin yol

ğaya ve tarihe uygun oldukları ölçüde doğrudurlar." (F.Engels, Düşünceler ve Aforizmalar, S.73)

Bunun içindir ki, tıpkı Lenin'in ifadesindeki üzere, "Marksistler Marks'ın teorisinden, yalnızca onun toplumsal ilişkileri aydınlatmak için mutlaka gerekli olan son derece değerli yöntemlerini koşulsuzca alırlar ve dolayısıyla da, ilişkiler üzerine yargıların ölçütünü, soyut semalarda ve buna benzer saçmalıklarda değil, bu yargıların doğruluğunda ve gerçeğe uygunluğunda bulurlar" (V. i. Lenin, "Halkın Dostları" Kimlerdir ve Sosyal Demokratlara Karşı Nasıl Savaşılır?, S. 78-79)

Tüm bunlardan dolayıdır ki, İlkay Alptekin Demir'in Bocholt'taki "tez"lerinde sunulan ve bu hedefe yönelik bir sınıf mücadelesinden kopartıldığına Marksizm ölüdür. Marksizm önce ikinci enternasyonalde, sosyal demokrat partilerin elinde öldürüldü. Bu partiler sınıf mücadelesini sınıfsız toplum hedefinden koparttılar, ütopyayı müzeye kaldırdılar (...) ütopyası dondurulmuş bir Marksizm ölü bir teoriydi, sınıf işbirliği politikasının yeni ve karmaşık sorunlarına kılavuz olamazdı, olamadı (...) Reel sosyalist alan sarsılırsa, bu alandan Marksizm iki eleştiri geliyor: Birincisi reel sosyalizmin özleştirilmesi, ikincisi ise sosyalizm karşıtlarının reel sosyalizmden kalkarak Marksizme saldırısı (...) Bir de resmi ideolojinin güne ayak uyduran takipçileri var: "düne kadar herşey iyiydi ama, artık Marksizm asılmıştır" (...) Yaşamdan kopup Marx'a sığınan değil, Marx'tan bu yana teorik serüveni gerçek hareketle baği içinde kavramaya çalışan bir tartışma" gereklidir. (İlkay Alptekin Demir'in "Günümüz ve Marksizm" başlıklı tezlerinden)

Diyeceklerimi, kimi tezlere yönelteceğim eleştiri hakkımı mahfuz tutarak sonlamadan önce, şu iki noktayı eklemek istiyorum: Birincisi, M-L'izm yaşanıyor, savaşıyor. Yaşayan, savaşan M-L'izmi ne Marx'sız ne de ne Lenin'siz düşünmemek gerekiyor. Marx ve Lenin ayrılmaz bir bütünlüğün organik parçalarıdır. Ne Marx'sız bir Lenin ne de Lenin'siz bir Marx dünyayı kucaklamış bir bilim ve eylem kapasitesini oluşturamazlardı. Burjuvazi bile bunun farkındadır... örnek mi?..

M-L'izmin ideolojik tarafılığının "bir tür dogmatizme açık olması tehlikesi" M-L'izme ve onun yapısal bütünlüğüne için bir durum değildir.

Bakın Coşkun Kırca "Lenin ölüyor! Ya Marx" adlı yazısında ne diyor: "Marx'ı, (...) çoğulcu Batı demokrasisinin hararetli bir tarafı olarak tanımak mümkün değildir. Marx'a göre proletarya (...) kapitalizmin çelişkileri olgunlaşmış olunca, mevcut burjuva iktidarı zorla devirecek ve eski durumunu yok edecektir. (...) Nitekim Lenin, aynı fikri iradeci bir biçimde yorum-

luyarak, bu görüşü savunmuştur. Şu halde Marx'ı Lenin'den tamamiyle ayırmak zordur. Marx, zora başvurmayı sosyalizmi kurabilmek için, en aşağısından bir imkan, bir olasılık olarak mesurlaştırmıştır (...) Her ikisi de (Lenin ve Marx'ı kastediyor-y.n) Batılı demokrasiyi düşmanı olmakta herhalde birleşirler, çünkü Marx' da, çoğulculuğu, sadece işçi sınıfı içerisinde ve onun diktası çerçevesinde kabullenmiştir. (...) çünkü batılı anlamında çoğulculuk, Marx'ın anladığı çoğulculuk değildir" (Coşkun Kırca, Milliyet)...

Marx ve Lenin ayrılmaz bir bütünlüğün organik parçalarıdır. Ne Marx'sız bir Lenin ne de Lenin'siz bir Marx dünyayı kucaklamış bir bilim ve eylem kapasitesini oluşturamazlardı

ikincisi: Sınıfsız, savaşırsız, sömürsüz yeni bir dünyanın yaratılması uğrunda insanlığın Ekim ile yarattığı birinci büyük dalgadan bu yana, hiç bir şey boşa gitmemiştir. Gelenekleri (pozitif ya da negatif bağlamı içindeki) deneyimi ve onun ışığında örülmesi kaçınılmaz olan ikinci büyük dalganın engin birikimini oluşturmuştur. Bu bağlamı içinde, birinci büyük dalganın trajedilerine uzanan yolu; mutlaka büyük bir iyiniyetliliğin taşlarıyla döşeyenler: sosyalizmin birinci büyük dalgasının püskürtülmesinde ciddi zaafınları tarihsel "sorumlulukları" taşıyarlarda, onlar: Stalin'i Troçki'si, Mao'su Enver Hocası ya da diğerleriyle sosyalizmin ikinci büyük dalgasını örnek isteyenleridir, bizizdir!...

Dikkatiniz için teşekkür ederim.

(İKİNCİ TUR KONUŞMA)

Değerli Arkadaşlarım,

Sevgili Oya Baydar bizleri "mümkün olabildiği kadıyla, bildiklerimizi ve inançlarımızı unutarak" düşünmeye çağırıp ekliyor: "Sizleri dinsel dogmalardan kurtulabilmeniz için, münkirliğe davet ediyorum.... Konuyu tartışırken; iman tazeleme seanslarına hiç mi hiç gerek yoktur. 150 yaşını aşmış Marksizm günümüzde bir bunalım, en azından bir güven bunalımı geçiriyor."

Bir çoğumuzun kendisinden bir şeyler öğrendiği, Sevgili Oya ablamız kızsızın ama, bir harici olarak "davet"lerini kabul edemeyeceğimi!..

Bilmiyen yoktur: "Müminliğin ve münkirliğin" dışında bir tavır daha vardır ki, o da "haricilik"tir"...

Oya ablamız da anımsar: Bir zamanlar, sosyalist sektörel ülkeler topluluğunu "mutlak olarak eleştiri

üstü gören" bu salondaki Oya Baydar'lar, Veyssi Sarısozen'ler, Ahmet Kaçmaz'lar bir dönemlerin kral'dan çok kralcı kesilmiş "müminleri" ikent sınırlı bilgi birikimleri ile, "goşisi" ya da "sol sapık akım" diye nitelenen "önce eylem" diyen hariciler vardı. Ve de onlar "tek yol devrimci bir çürütme ile, "müminlerin" "yeryüzü cenneti" iddialarının bir yanıtına olduğunu iddia ederlerdi...

Zaman geçti. Köprülerin altından sular aktı. Sonra dönün "müminlerinin" iskambülden hayal yatanları yıkılınca, dönün en hızlı "müminleri" bugünün en hızlı "münkir" leri kesildi. Sonra da dön haricileri "müminliğe" davet ettikleri yöntemle, bugün yine haricileri "münkir"liğe davete devam ettiler...

Hemen belirteyim: Davetleri kabülümüz değil. Dönün "mümin"leri, bugün aynı madalyonun ters yüzü olan "münkir"liğe rücu edebilirler. Bu haricileri etkilemiyor. Bu böyle bilinmelidir!..

Oya Baydar'ın "tez"lerinde neye karşı olduğuma gelince, bir çok şeyi deyiş, (zamanın sınırlılığından ötürü!) genel bir saptama ile yetineceğim: Sevgi Oya Baydar'ın "tez"leri, aslında ve bizatihi kendisi araştırma konusu olan, bilmezci yanı ağır basan bir "araştırma ve soru name"dir. Ciddeten sağ'a kayan bir dünyada "Marksizm ve Günümüz Dünyası" sorunlarına çok sağdan bakan, akıntıya kapılmış bir metindir...

Orhan Silier arkadaşımıza gelince; ona yönelteceğim eleştiriler, arkadaşımızın metninin öznesi belirsiz belirlemelerin meçhullüğüyle dolu olmasıdır. Örneğin Silier arkadaşına göre: (Marksizm"... kimi yanlışlar, boşluklar ve eksiklerle dolu"dur (Marksizm ve Günümüz Dünyası üzerine Bazı Tezler, S.1)... Hemen sorayım: Bu "yanlışlıklar, boşluklar ve eksiklikler" nelerdir?...

Bunun yanında Marksizm'de "kuruyan dalları kesilmesi; gövdeye yabancılaşmaların kopup "gitmesi" gerekmektedir (S. 2-3)... Yine sorayım: Marksizmin "kuruyan ve gövdesine yabancılaşan dalları" hangileridir?... Leninizm'de bu kapsama Burjuva ideolojisi ya da sosyalist ideoloji (...)

Bundan ötürüdür ki, sosyalist ideolojinin her türden güçten düşmesi bu ideolojinin her türden uzaklaşma, burjuva ideolojisinde bir güçlenmeyi içerir."

Sonra yine Silier'e göre: "Marksizmin bir çok öjnerme ve kestirimi paradigmatik değil dogmatik bir işleve döndürülmüştür (...)

Marksizmin bilimsel icrası bir bilimsel faaliyet olmaktan çıkartılmış ve dinsel bir faaliyete dönüştürülmüştür. Marksizmin kitleselleşmesi ve iktidarlaşması bu tehlikeyi daha artırmıştır. "1920'lerin ortalarından sonra, Marksist teori ile ye-

ni bir toplum düzeni kurma mücadelesi içinde, güç ilişkileri içinde kesin bir dogmatizm öne çıkmış"tır (S. 3-4)... Kimi yönleri ile, O. Silier'in haklı "dogmatizm" vurgusu; ekonomizm'e açıkça değinmeyen ele alış tarzıyla; oldukça eksikli kalıyor kanısında-yım... Çünkü Silier'in dile getirdiği sorun, yani Marksizmi "dinselleştiren eğilim" ya da dogmatizm, Marksizmin kitleselleşerek iktidar olması "tehlikesi"nden değil; iktidardakilerin ekonomist/bürokratik yönelimlerinden kaynaklaşmıştır. Kaldı ki bunun miladı ise 1920'lerde değil, Lenin sonrası'nın 1924'tü-1940'lı kesitlerinde aranmalıdır.

Öte yandan ise, yine Silier arkadaşımız: "Marksist teori tamamlanmış bir bütün değildir (...) sürekli olarak bazı önemlerini değiştirerek, yeniden formüle ederek gelişmiştir ve geliştirebilir (...). Diyalektik maddeciliğin, bilimsel araştırma ve yaklaşımın dışında, tümüyle kendine özgü kuralları, kanunları yoktur" (S. 4-5) diyor... Silier bence, kimi doğrular köklü yanlışlara da kapı açabilecek türde formüle ediyor. Evet M-L'izm inşa halindeki bir tarihtir. Açık bilimsel bilgilenmeyle sürekli olarak beslenerek; gelişir ve geliştirilir. Bu tamam ama, buradan da "proletarya diktatörlüğü" ilkesi eskimiştir, global insani sorunlar sınıfsal sorunların önüne geçmiştir gibi sonuçlar çıkarılamaz... Bilmem Silier arkadaşım çıkarılır mı diyor?...

Ahmet Kaçmaz'a gelince; o da, "marksizmin taraflı bir ideoloji olmasından" rahatsızlığını izlenimi verdiği "tez"lerinde diyor ki: "yani bilimsel niteliğiyle tarafsız olan Marksist teoriden, taraf tutan bir ideoloji türemiş oldu (...). Marksizmin ideolojik vechesi, onun teorik açıdan geliştirilmesinin önünde bir handikap oluşturuyor. Çünkü ideoloji dogmatizm açık (...) İdeolojinin ön plana çıkmasıyla teoride dogmatizm ve teorinin deformasyonu bir ölçüde kaçınılmaz hale gelir", vb'leri vb'leri...

M-L'izmin ideolojik taraflılığının "bir tür dogmatizme açık olması tehlikesi" Ahmet Kaçmaz'ın zannettiğinin, tersine, M-L'izme ve onun yapısal bütünlüğüne için bir durum değildir. Sözü geçen "tehlike" M-L'izmin ekonomist/bürokratik yorumlarından veya onun binbir kılıktaki versiyonlarından kaynaklanmaktadır...

Anımsayınız: Marx'ın "Ekonomi-Politik'in Eleştirisine Katkı'nın "önsüz"ündeki formülasyonu ile "insanların sosyal çatışmanın bilincine vardıkları ideolojik biçimlerden" (K. Marx) biri olarak tanımlanmış olan ideolojinin önemini (hiçte "dogmatik olmayan bir biçimde Lenin Ne Yapmalı'da şöyle ifade eder: "Problem yalnızca şu biçimde ortaya çıkar: Burjuva ideolojisi ya da sosyalist ideoloji (...). Bundan ötürüdür ki, sosyalist ideolojinin her türden güçten düşmesi bu ideolojiden her türden uzaklaşma, burjuva ideolojisinde bir güçlenmeyi içerir."

(V.I. Lenin)...

Kaldı ki aynı konuda A. Gramsci ise: ideolojiyi "en geniş anlamda hepsini içermek üzere, sanatlar-da, hukukta, ekonomik çabada, bireysel ve kollektif yaşamın bütün belirtilerinde kendisini gösteren bir dünya görüşü" olarak tanımlar (A. Gramsci, Tarihsel Maddecilik ve Benedett Croce'un Felsefesi) Bu koyuş tarzı iledir ki A. Gramsci tüm M-L'istler gibi, bu ideolojik dünya görüşünden sosyal düşüncelerin bütünselliğini ve taraflılığını anlar. Ve de böylesine algılanması gereken bir ideolojinin "belirli bir temel için, zorunlu üst yapı'yı oluşturduğunu söyler ve ideolojiyi "insan kitlelerini örgütler, insanların üzerinde hareket ettikleri, konumlarının bilincine vardıkları, savaştıkları vb alanı oluşturur" (y.a.g.k) der...

Onun içindir ki, bir anlamıyla "kuşbakışı" ve "dördüncü vites" dile getirdiklerimle, M-L'izmin açık ideolojik taraflılığından "hiç rahatsız olunmaması" gerektiğini ifade edip, ekliyorum: Ama onun eleştirel devrimci özünü içişi eden, "mümin" şablonculuklarından ya da "Fıkıh'ci nakliliğinden uzak durulması kayıtlı...

Bundan ötürüdür ki, Mahir Sayın'ın "tezlerindeki ekonomizm eleştirilerine tüm içtenliğimle katılıyorum.

Katılmadığıma gelince; Mahir Sayın arkadaşın tutarlı ve devrimci ekonomizm eleştirilerinin ardından sıraladığı kimi tezleri ise, bana bir hayli "Gorbi'ci" gibi geliyor. Bilmem ben yanılarak, haksızlık mı ediyorum?.. Böyle ise, ne âla!... İnanın yanılmış olmaktan ötürü çok sevineceğim...

Galip Gündüz'ün ve (metni elime geçmediği için, sadece Bocholt'taki yuvarlak masa toplantılarından dinleyebildiğim Doğan Tarhan'ın "tez"lerine gelince: bunlar bende "tez" olmaktan çok, "anti-Stalinist teşhirci tasvir"ler izlenimi bıraktı!.. Bu tür bir yanışı onaylamıyorum. Evet Lenin sonrası'nda hiç bir şey Stalin'siz anlaşılabilir. Ama bunların tümü de Stalin ile açıklanamaz! "Açıklanılmaya" kalkışıldı mı da, orta yere kimi "hilkât garibesi" söylemler çıkiverir! Benim tavrım açık: ben Lenin sonrası'nı "sığ" bir "anti-stalinist"lik ya da "anti-Troçkist"lik sahte ikilemi ile değil, yapılanların ve denilenlerin ne kadar M-L'ist olup olmadığı ile kavrayıp/tanımlamaya çalışırım...

Dünün eski "Doktor"cusu ve bugünün tutarlı Troçkist'i olan Demir Küçükaydın'a gelince; o: "Marksizmin krizinin aşılması için, kadın, barış ve ekolojik hareketi imdada çağırıyor!... Ve bence de sınıfsal bir ideolojiye "demokratizm" sınırını aşması olası olmayan hareketlerin yardımını istemekle, M-L'izm adına iyi bir iş yapıyor...

Demir Küçükaydın'a göre: Marksizm açısından, "son yirmi yılın en yaratıcı katkılan, bu hareketlerin (yani barış, kadın ve ekoloji hareketlerinin-y.n) saflarından geldi (...) Marksizm bu hareketleri öngöremedi (...) bu hareketlerin esas teorik katkılan yaptıkları alanlar, Marksist öğretinin adeta kör noktalanıydı" (D. Küçükaydın)...

Sadece bir soru sorup geçeceğim?.. Gerçekten de "Kör olan Marksizm mi? Yoksa ona ilişkin olarak bunu diyenler mi?...

İlkay Alptekin Demir'e gelince: Ona; "tez"lerinde ifade ettiği "M-L'izmin zorunlu bir boyutu olan ütopya ufkuna" bir de; insanın insanal özüne dönüşü yolunda, cür'et edip döğüşebilen insan merkezli devrimci romantik boyutu eklemesini öneriyorum...

İlkay abla "tez"lerinde ve konuşmalarında "M-L'izme ilişkin olarak durmadan soru sormalarını" öneriyor. Bunda kaçınılacak bir şey yok. Ama soru

MEMURLARIN GREVLİ TOPLU SÖZLEŞMELİ SENDİKA HAKKI İÇİN EYLEMİ GENİŞLİYOR

Son günlerde gazetelerin manşetleri, memurların hükümetin maaşlarına yaptığı % 25 zammı karşı tepkileriyle dolu.

Önce işçilerin ardından bütün üreticilerinin eylemlerini memurların izlemesi, Türkiye'deki toplumsal muhalefetin gittikçe geniş bir tabana yayıldığını gösteriyor. Bu yayılma askeri darbeye yaratılmış olan depolitizasyon zincirini kırıyor ve sermaye iktidarında bir gedik daha açıyor. Bu "yaralan" kapatmak için sermaye önümüzdeki dönemde baskıyı, şiddeti yoğunlaştıracağı benziyor. Ne var ki bu baskının geri tepme olasılığı da gün geçtikçe yükseliyor.

Memur maaşlarına yapılan zamlar son % 25 zamlarla birlikte, bir yılda ortalama % 55'i buluyor. Buna karşılık yıllık enflasyon ise yaklaşık % 70. Bu durum memurları açlığa, sefaletle mahkum etmekten başka bir anlam taşıyor. Elbette memurların bu durum karşısında sessiz kalmaları beklenemezdi.

Gerçi sayın Başbakanımız, memurların içinde buldukları durumdan çok hoşnut olduklarını bildiği için şu tespiti yapıyor: "Bazı çevreler işçilerin yapmış oldukları yürüyüşleri memurlara maletmekte, konuyu abartmaktadırlar." (Cumhuriyet, 14-7-1990)

Her nedense memurların yürüyebileceği olasılığını kabul etmiyor. Kim bilir belki bir "hikmeti" vardır.

sormaktan, M-L'izme savaşıyor ya da dünyayı değiştirmeye vakit ayıramıyacak olan bir septikliğe de, benim gibi İlkay ablanın da açıkça "Hayır" demesini umuyor ve bekliyorum...

Evet diyeceklerimi burada bağlamak isteğiyle ekliyorum: Büyük sorunlarımız vardır. Sorunlarımızın büyüklüğü, onbirinci tezi unutmadan M-L'izmi ikinci büyük dalganın örülmesi yolunda yetkinleştirildiğimiz oranda, M-L'izmi de bir kez daha büyütecektir...

Bu noktada yaşam çok şeyi M-L'izmin devrimci temellerinde; biliminden, politikasına değin genel alanda yetkinleştirerek kumamızı gerekli kılıyor... Yaşamın gerekli kıldığı biricik yolu, kaynağa dönen bir rönesans ile (sadece güncel değil!) tarihsel çözümler için ileride atılmak ve sınıf hareketine organik bağlamı içinde malolmaktadır...

Dikkatiniz için teşekkür ediyorum. Sizleri ve tüm panelist arkadaşlarımı sevgiyle selamlıyorum...

Memurların eylemlerinin salt ekonomik istemlerle sınırlı olmadığını belirtmek gerekir. Nitekim yükselttikleri istemleri, "sendika hakkını engellemez", "işçi-memur el ele genel greve" vb. biçiminde oluyor. Yani Türkiye'de yaşanan darboğazların faturasının artık emekçilerin sırtından sağlandığını, sermayenin bu darboğaz karşısında, bütün hakları budadığını ve insanları adeta iğne ipliğe çevirdiğini anladıklarını, buna karşı direnmenin, sesi yükseltmenin gerektiğini yavaş da olsa kavrama sürecine girdiklerini söyleyebiliriz. Bu durum emekçilerde "hak verilmez alınır" belgisini bilince çıkarıyor.

Sermaye iktidarının emekçi halka artık verebileceği bir şeyi kalmamıştır. Memurlara yapılan son zamlarla birlikte Devlet Bakanı M. Yazar önemli bir itirafa bulunuyor: "Keşke imkanlar olsa da dağılan versek, dereler versek" (Cumhuriyet -10-7-1990) Yukarıdaki sözler, bu düzende emekçiler için sadece insanca bir yaşam sağlamanın olanaksızlığını çarpıcı biçimde ifade ediyor.

Kısacası her yönüyle çürümüş, kokuşmuş bir düzenle karşı karşıyayız. Başta işçi sınıfı olmak üzere diğer emekçi kesimler tek bir vücut halinde bütünleşmeden, sermaye kesiminde açılan çatlak derinleşmeden bu durumdan kurtulmak olanaklı görünmüyor. Hiç kuşkusuz 1990'lı yıllar emekçilerin savaşımının yükseldiği yıllar olacaktır.

Bir Sağlık Emekçisi

TARSUS'TA 2. "GENÇLİK GÜNLERİ" DÜZENLENDİ

Tarsus Belediyesinin organize ettiği, ilki geçen yıl, ikincisi de bu yıl 29.5.1990-1.6.1990 tarihleri arasında düzenlenen "Gençlik Günleri" geçen yıla oranla oldukça sönük geçti.

Sönük geçmesinin nedeni, gençliğin böylesine bir organizasyona karşı duyarsız olduğundan değil, Belediye'nin yetersiz ve plansız çalışmasıyla, "her şeyin en iyisini ben bilirim" mantığından kaynaklandı.

Örneğin geçen yıl, gece programına sinema dünyasının başyapıtları olan KAYIP, 1900, DÜNYAYI SANSAN ON GÜN vb. filmler alınırken, bu yılda bunların yerine, EMRAH, EDA NUR, YEŞİM vb. Arabescülerin getirilmesi geçen yıla göre geri adım atmanın somut bir örneği; tabii ki bu örnekleri çoğaltmak mümkün.

"Gençlik Günleri" ana hedefi ise, geçen yıl "Gençliğin içinde bulunduğu Sosyo-Ekonomik ve kültürel sorunlarını açıklığa kavuşturmak ve bunlara somut çözüm önerileri getirmek" olarak saptanmıştı. Eğer TARSUS Belediyesi bu ana hedef doğrultusunda başlardaki kararlı adımlarını sürdürbilseydi, yerel yönetimlerin gençliğin sorunlarını nasıl ele alması gerektiği konusunda, diğer illere ve ilçelere örnek olacak konuma gelebilirdi.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, bu yılki panel ve söyleşiler sorunların açıklığa kavuşmasında önemli işlev gördüler.

1. günün açış konuşmasını Belediye Başkanı yaptı. Geçen yıl Tar-

sus'ta bir "sanat merkezi"nin oluşturulması için verdiği sözleri tekrarlamakla yetindi. Daha sonra "şiiir şenliği," düzenlendi. Şenliğe katılan şairlerden Mehmet D. Babacanoglu, şiiirin insanlığın gelişmesinde önemli kazanımlarda bulunduğu ve şiiir işlevsel olarak insanca bir yaşamın yaratılması mücadelesinde ise eğer, geçerliliğini koruyabileceğini, tersi durumda şiiir yazar şairlerin ise, egemen güçlerin uşağı olmaktan kurtulamayacağını belirtti. Şair daha sonra kısaca hayatına değindi. N. HIKMET'in şiiirleriyle tanışmasının yaşamında bir dönüm noktası yarattığını belirtti. Ve N. HIKMET'ten KARACAÖĞ-LAN'dan birer şiiir okudu.

Şenliğe katılan diğer şairlerden B. Alagöz, T. Çiçek, A. Eryürek, T. Obuşoğlu, Ç. Boğa ve T. Altınbaş ise birer şiiir okudular.

2. Günde "Yaşasın Kadın" başlıklı panel düzenlendi. Gazetecilerden, J. Gülizar, Y. Aldoğan, T. Bilginer ve Hukukçu D. Işık'ın katıldığı panelde, Kadının günümüzdeki konumu ve bu konumdan nasıl çıkacağı, bunlar için nelerin yapılması gerektiği konusunda görüşler ileri sürüldü.

Satranç turnuvası ve folklor gösterisiyle ikinci gün sona erdi.

3. Günde ise "Gençliğin kültürel ve sanatsal Sorunları" başlıklı panel düzenlendi. T. Erel (Gazeteci) H. Zeybek (Tiyatro yazarı) ve A. Özkentürk'ün (Yönetmen) katıldığı panelde, gençliğin içinde bulunduğu bugünkü Sosyal-Kültürel durumunun oldukça geride olduğu, bu geriliğin ortadan kaldırılması için, Siyasi partilerin, demokratik kitle örgütlerinin ve yerel yönetim-

lerin diyalog ve işbirliğini geliştirmeleri gerektiğini belirtildi.

Şenliğin son gününde de A. Arman (Sinema ve tiyatro sanatçısı) H. Zeybek'in katıldığı, ve E. Kont'un (Sunucu) yönettiği "Gençlik ve Sinema" başlıklı panel düzenlendi.

Panelde katılan sanatçılar, Sinemanın öneminin günümüzde önemli ölçüde arttığını ve insanlığın kültürel gelişimine önemli kazanımlarda bulunduğunu, gençlerin sinemaya dün oranla bugün daha fazla ilgi göstermeleri gerektiğini belirttiler.

A. Arman'a yönelen bir soru ise "Savaşsız ve Sömürsüz bir dünyanın yaratılmasında, sinemanın önemini kısaca açıklar mısınız" biçimindeydi. Sanatçının bu soruya verdiği cevap, "Sanat Savaşsız ve Sömürsüz bir dünyanın yaratılması mücadelesinde ise, Sanatçı da böyle bir misyonla sanatını gerçekleştiriyorsa hiç kuşkusuz böylesine bir dünyanın yaratılmasında önemli işleve sahiptir. Ne var ki her sanatçının bu yöntemi benimsediğini söylemek doğru olamayacaktır. Ama bu yöntem doğrultusunda sanatını gerçekleştiren kişinin yapıtları sonsuza dek yaşayacaktır. "Yılmaz Güney" buna iyi bir örnektir." A. Arman'ın daha sonraki konuşması arasında değindiği konu oldukça dikkatimizi çekti. Sanatçı "Duvarlar yıkılıyor, artık belli ideolojiler eskidi deniyor, ben bunlara katılmıyorum, hayal bunu gösterecektir." dedi.

Şenlik, Belediye Başkanı'nın yaptığı kapanış konuşması ve slayt gösterileriyle sona erdi.

DURAKSAYANA

Diyorsun ki,
Davamıza hayır yok bu gidişin.
Karanlık gitgide, diyorsun, derinleşiyor.
Güçler azalıyor, diyorsun, gitgide.
Bunca yıl, diyorsun, çalış çabala,
Sonunda ilk günden daha güç bir duruma düş.

Oysa işte düşman her zamankinden daha kuvvetli.
Yenilmez gibi de görünür.
Biz de hatalar yaptık, bu inkâr edilmez.
Sayımız yavaş yavaş azalırken.
Sloganlarımız orda burda dağınmış.
Düşman sözcüklerimizin bir kesimini çarpıttı.

Bugüne dek söylediklerimizden hangisi yanlış şimdi ?
bir kısmı mı, yoksa hepsi mi ?
Güveneceğimiz kim var artık ?
Artakalanlar mıyız bizler
yaşayan bir ırmaktan fırlatılmış ?
Geride mi kalacağız
kimseyi anlamadan ve hiç anlaşılmadan?

Yoksa şans mı gerek bize?

İşte senin sordukların bunlar.
Ama kimseden bir yanıt bekleme,
yanıtını da kendin ver.

Bertolt Brecht

Çev: A. Kadir - Güler Fındıklı

SÜRÜ

Destansı bir Yılmaz GÜNEY filmi

Uğur PIŞMANLIK

Hamo ağa koyunculukla geçiren bir aşiretin yaşlı, sert ve kibirli bir reisidir. Oğullarından Şivan düşman bir aşiretten kızla evlenir. Ama bu evlilik bile düşmanlığı hafifletmeye yetmemiştir. Üstelik Şivanın eşi Berivan hastadır ve çocuk doğuramamaktadır. Dili de tutulmuştur bu yüzden. Berivan hor görülmemekte, uğursuz sayılmaktadır. Kadın aslında duyguludur, kuş besler, fidan diker ve Şivanı çok sevmektedir. Şivan da aynı biçimde kadını sever. Aşiretten kopmak, kasabada bir iş bulup çalışmak ister. Aşiretin çökmekte olduğunu Şivan anlar ama, Hamo ağa direnir. Gün gelir, sürüyü, Ankara'ya götürmek için Hamo, Abuzer, Şivan ve genç Sülo yola çıkarlar. Uzun ve maceralı bir tren yolculuğu başlar.

Kişiler arası çatışmadan, aşiretler arası çatışmalara insan-doğa, insan-insan, insan-toplum ilişkileri dramatik kurgunun içine yerleştirilen unsurlardan bazıları. "SÜRÜ"de tümü ile temelde ekonomik zorlamalarla çağ dışı kalmış bir toplumun

içinde ezilen kişilerin burdan doğan çatışmalarının geniş bir panoraması veriliyor. "SÜRÜ" filmi salt kapitalist gelişmeyi değil aynı zamanda bunun kırsal kesimdeki yansımalarını ve feodal ilişkilerin giderek çözülmesini de anlatmaktadır. SÜRÜ" insan sevgisini, humanizmasını gerçekçi bir temelde hem de en zor bir konumda "aşiret kavgası-kan davası" ekseninde çok güzel işlemiştir.

Sınıf farkını, çelişkilerini devrimci bir mesajla aktarırken, feodalitenin kucacağı olan kırsallıktan, (Burjuva) kapitalist ilişkilerin bulunduğu Sanayinin beşiği Kent'e yumuşak ama çarpıcı bir geçiş yapılmış. Doğudan sürünün, Ankara'ya götürülüşü bu geçiş sürecini çok güzel vurgulamıştır. Kasaba merkezinden koyunlar istasyona götürülürken çıkan iki aşiretin çatışması, istasyon memurlarının ve makinistlerin rüşvet olarak koyun istemesi, sonra yolda vagona çıkıp

koyunların yere atılması ve arkadan gelen bir taksiye koyunların kesilerek toplanması, daha sonra küçük bir istasyonda genç bir kızın yol boyunca ve vagonlarda erkeklerle satılması bu geçişin en güzel örneğini oluşturmaktadır.

Ankara'ya varıldığında Şivan'ın kızı Berivan'ı sırtında taşıyarak doktora giderken, askerde öğrettiklerini söyleyerek bir marşı tekrarlaması "Ankara, Ankara güzel Ankara, taşı toprağı güzel Ankara. Bak Berivan burası Ankara, büyük şehir, sana doktor bulacağız, iyileşeceksin. Artık buraya yerleşeceğiz, yeni bir hayatımız olacak" diyen Şivan geleceğe ve bundan sonraki yaşamına umutla bakmaktadır. İşte sürünün bu götürülüş süreci hem feodal kapitalist değerleri karşı karşıya ya da içiçe vererek, burda değerlerin bir karşılaştırılması olanağını da sağlayarak feodal-kapitalist ilişkilerin ve değerlerin hangi noktalarda dağılıp, çözüldüklerini, birleştiklerini, sentezleştiklerini (ki bu sentez arabeskleşmedir), çelişkilerini, birinin diğeri üzerindeki olumsuzlanmasını açık net bir biçimde (Doğunun gizemini de katarak) ortaya koymuştur. Doğunun meralarından yola çıkan Sürü filmi salt "Siir'in Pervanı kasabasından Ankara'ya satmak için götürülen bir sürünün öyküsü" değil. Bu sürünün çevresindeki insanların birebir aşiret ve giderek daha geniş ilişkilerini anlatan; insanların iç dünyalarına, özlem ve beklentilerine, değerlerine sahip çıkılması ya da karşı çıkılması çatışmasını sergileyen, insanın geçim kaynağının ne olduğunu da vurgulayan ve Türk insanının, aydınının, Doğuyu, Doğu sorununu biraz daha iyi tanıma-

sını sağlayan bir film.

Doğu insanının o kaba sabalığının altında yatan zarif, inec ruhlu, kararlı ve tutarlı insanı, insan sevgisini, insana verdiği değeri ya da değersizliği çok güzel betimlemiş Y.Güney. Filmin başından sonuna kadar hiç konuşmayan Berivan ise Doğunun suskunluğunun bir simgesi olsa gerek.

Sürünün oyuncuların (ŞIVAN) Tarık AKAN, (BERİVAN) Melike DEMİRAG,

(HAMO AĞA) Tuncel KURTIZ Sürü filminin gerektirdiği oyunculuk performansını gerçekten hakettiği bir biçimde veriyorlar

Filmin başansında oyuncuların ortaya koydukları güçlü oyunculuk temelinde bir senaryo (senaryo: Yılmaz GÜNEY), yönetmen (yönetmen: Zeki ÖK-

TEN) oyuncu üçlüsünün duyarlı, yaratıcı ve uyumlu çalışmasının büyük payı var.

Sürü filmi'nin müziklerinin yapımcısı Zulfü LİVANELİ'yi de unutmamak gerekiyor. LİVANELİ'nin müziği gerçekten sürü filmine bir başka boyut katıp, sanki insanın içine işliyor ve filmin her karesine, devinimine uyumlu bir biçimde eşlik ediyor. Doğu insanının yüreğinden kopup gelen bir sese dönüşüyor.

Yılmaz GÜNEY filmin senaryosunu sosyalist, toplumcu, gerçekçi bir temele oturttukça yalın bir anlatımla, doğal bir estetikle objektife yansıtmıştır. Doğunun

folklorunun otantik bir biçimde sunulması ise sözü edilmeden geçilemeyecek bir olgu. Derviş, üfürükçü, çerçi, çocuklar, yaşlılar, kadınlar ve özellikle gele-

Yerelden ulusala, giderek evrensele ulaşan destansı bir anlatım sağlayan kurgu ve sinema dilinin çok iyi kullanılması "SÜRÜ" filmi'nin büyüklüğü bir sinema yapıtı olarak karşımıza çıkartıyor. Y. GÜNEY sinemasının kilometre taşlarından biri olan "SÜRÜ" filmi'nin yeni kuşaklar görmeye olanağı bulamadılar; buldukları zaman umut ve coşkuyla yürekte söyleyecekler: MERHABA "SÜRÜ", MERHABA YILMAZ GÜNEY".

nekleri, çalışmalar ve sorunlarıyla aşiret yaşamı alabildiğince geniş bir görüntü ile gözler önüne seriliyor.

Sürü filmi çekildiğinden bu yana yaklaşık (oniki) yıllık bir süre geçmiştir. Peki bu süre içinde Türkiye'nin ekonomik, sosyal

ve siyasal konumlanışında ne gibi değişiklikler olmuştur? diye sordüğümüzde yanıtını şöyle vermek mümkün. Öncelikle Türkiye'de egemen sınıfların içine düştüğü ekonomik ve siyasal açmaz ve kapitalist bunalımın giderek derinleşmesi sonucu bir askeri darbeye toplum cunta baskısı altına alınmış, ama bu da egemen sınıfların içine düşülen çıkmazdan kurtulmasına yetmemiş; bugün gene aynı ekonomik-siyasal bunalımın eşliğine gelmiş ve türlü sorunlar bütün boyutlarıyla iktidarı sarsmıştır. Bugün insan hakları, işkence, direnişler, tutuklamalar, Doğuda Kürt sorunu gibi siyasal, toplumsal sorunlar "SÜRÜ" filmi'nin çekildiği dönemden daha ağır, can alıcı ve yakıcı bir durum almıştır.

"SÜRÜ" filminde verilen feodal-kapitalist çatışma, göç sorunu ve arabeskleşme daha da keskinleşmiştir. Sürü bu aşamada bütün bir içeriğiyle güncelliğini korumakta ve değerinden hiç bir şey kaybetmemektedir. Aksine bugünkü çelişkiler, sorunlar ve sınıf çatışması filmin kalıcılığı saptamasını doğru kılmaktadır.

Yerelden ulusala, giderek evrensele ulaşan destansı bir anlatım sağlayan kurgu ve sinema dilinin çok iyi kullanılması "SÜRÜ" filmi'nin büyüklüğü bir sinema yapıtı olarak karşımıza çıkartıyor.

Umut filmi sinemalarda vizyona girdi. Y. GÜNEY sinemasının kilometre taşlarından biri olan "SÜRÜ" filmi'nin yeni kuşaklar görmeye olanağı bulamadılar; buldukları zaman umut ve coşkuyla yürekte söyleyecekler:

MERHABA "SÜRÜ", MERHABA YILMAZ GÜNEY...

MÜZİK DÜNYASI

ÜNOL BÜYÜKGÖNENÇ'LE SÖYLEŞİ

Fidan TURHAN

Ünlü Büyükgönenç adı, bu yılın ilk aylarından itibaren müzik çevrelerinde sık sık konuşulmaya başladı. Sanatçının "Güzel Günler Göreceğiz" adlı Long Play çalışması müzikseverlerin beğeni ve hayranlığını kazandı. Biz de, Ünlü Büyükgönenç'le müzik ve son yapıtı üzerine söyleştik.

F.T. Sayın Büyükgönenç, isterseniz söyleşimize kendinizden bahsederek başlayalım.

Ü.B. 1946 İstanbul doğumluyum. Konservatuvarın Piyanos Solfej ve Kemana bölümünde üç yıl okuduktan sonra ayrıldım. Sonra askere gittim ve askerlik dönümünde evlendim.

- Okul sonrası ne tür müzik yaptınız?

- Okuldan ayrıldıktan sonra enstrüman olarak gitar seçip, uzun yıllar klasik ve İspanyol gitar çalıştım. Daha sonra askere gidinceye kadar elektro-gitar çalıştım ve çeşitli orkestralarda dans müziği yaptım.

- Bu arada, yanılmıyorsam gurup çalışmalarında bulunduğunuz.

- Evet, askerlik dönüşü Seyhan Karabay ve Cem Karaca ile "Kardaşlar" adını taşıyan ilk topluluğumu kurdum. Dört yıla yakın süre Cem Karaca-Kardaşlar olarak müzik yaptık. Gurupta gitarın yanısıra bağlama, yaylı tambur gibi geleneksel sazları çalıp, gurubun ürettiği şarkıların düzenlenmesini üstlendim. Dört yıl sonra Cem Karaca-Kardaşlar birlikteliği sona erdi. Guruba genç şarkıcı Erşeni solist olarak aldık. İki yıla yakın Erşen-Kardaşlar devam etti. Bu süre sonunda Kardaşlar gurubunu dağıtarak "Dervişan" adlı yeni bir gurup kurdum. Aynı günlerde Cem Karacada iki yıldır birlikte olduğu "Moğollar" grubundan ayrılınca, Cem ile yollarımız bir kez daha birleşti. Cem Karaca - Dervişan olarak bir yıl devam ettik. Bu bir yılın bitiminde, kafamdaki yeni hedefleri gerçekleştirmek amacıyla ile Dervişan adını kullanmayı sürdürebileceklerini de belirterek, guruptan ayrıldım ve Amerika'ya gittim.

- Sayın Büyükgönenç, Amerikadan geri geldiğiniz zaman türünüzde "keskin" denebilecek bir dönüş olmuştu. Bu tür değişikliğinin nedenlerini anlatabilir misiniz?

1975 yılından itibaren kafamdaki yeni hedefler doğrultusunda benim için değişik bir araştırma dönemi başladı. Amaç, gurup müziğinden farklı olarak, tek bir gitarla çalıp söylemek ve belli bir felsefeyi aktarabileceğim özgün bir müzikal tavra ulaşabilmektir. Önce "bestecilik" ve "yorumculuk" çalışmalarına ağırlık verdim. Bu arada araştırmalarımı özellikle Nazım Hikmet şiirlerini müziklemek konusunda yoğunlaştırdım. Onun şiirlerinin bir müzikçi yaklaşımı ile gerek kendi içinde gerekse müzikal düzlemde "çözümlemesi" çalışmaları uzun yıllarımı aldı. Bu çalışmalar, gurup müziği döneminden zaten içli-diş-

li olduğum Türk Halk ve yanısıra Divan müziğini çok daha geniş kapsamda ve derinlemesine araştırmayı kaçınılmaz kıldı. Bu bağlamdaki araştırma ve çalışmalarımın odak noktasını Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Yunus Emre gibi türk dilinin geçmişteki ustaları ve çağdaş ozanlarımızla birlikte, temelde Türkçenin en büyük ustalarından biri olan Nazım Hikmet'in şiirlerini müziklemek oluşturdu.

- Peki, bu dönemde piyasaya çıkarttığınız çalışmanız olmadı mı?

- Stüdyo, konser, lok gibi çalışmalarımı bu süre içinde dondurmak zorunda kaldım. Yalnız araştırma ve çalışmaya ayırdığım bu dönem aralıksız beş yıl sürdü.

- Ama aynı dönemde aldığınız çeşitli ödüller vardı. Bunlardan sözdebilir misiniz?

- 1979 yılında Saklambaç gazetesinin düzenlediği Altın Mikrofon yarışmasına katıldım. Bin iki yüzü aşkın bestenin katıldığı bu yarışmada sözleri ve müziği bana ait olan ve "1979: Dünya Çocuk Yılı" konusunu işleyen "Di-

şarıda Kar Yağıyor" adlı şarkıyla hem beste, hem şarkı sözü dallarında ortaya konan iki "Altın Mikrofon" u kazandım. Aynı yıl piyasaya çıkan Dışında Kar Yağıyor adlı 45'lik plak, çeşitli kuruluşlarca yılın şarkıcısı, yılın bestecisi ve yılın şarkı sözü dallarında birincilik ödülüne layık görüldü. Yine aynı yıl TRT'nin düzenlediği yılın şarkısı seçiminde birinciliği Dışında Kar Yağıyor aldı.

- İsterseniz pek çok müzik otoritesi tarafından "doruk çalışması", "değişik bir tat" olarak nitelenen "Güzel Günler Göreceğiz" yapıtına geçelim. Bir çok engeli aşarak gerçekleştiğini bildiğimiz bu çalışmanın evrelerini anlatır mısınız?

"Yaratıcılığın ödün vermemek için yaygınlaşmaya sırt çevirebilen bir müzisyen, acımasız ve inatçı bir özenle sürdürüyor çalışmasını."

Bilgesu ERENUS

- Bu çalışmam stüdyo hazırlıklı aşamasındayken 12 Eylül ile demokrasi askıya alındı. Bu çalışmanın tamamına yakın bir bölümü Nazım Hikmet'in şiirlerinden oluştuğu için, söz konusu prodüksiyonu uzunca bir süre ertelemem gerekti. Bu belirsizlik ilk aşamada dört yıl sürdü. 1984'den 1986 sonuna kadar süren iki yıl ise plak yapımcılarının taşıdığı fazla rizikolu içerik kaygıları ve bu içeriği mutlaka 4-5 arabesk şarkı ile dengelemek önerileri ile yitirdi.

- Long Play'i henüz bu yıl tamamlayabildiğinize göre, tüm bunlardan başka zorluklar da olsa gerek...

- 1986 yılının Kasım ayında başlayan stüdyo çalışmalarını biraz benim güç beğenirliğimden, biraz kimi özel efekt çalışmalarının elde edilip bunların "senkronik" uygulamalarındaki teknik zorluklardan; ve çokça da böyle karmaşık bir yöntemin getireceği kaçınılmaz aksiliklerin sonucu, rekor bir süre ile otuz iki ay sürdü. 1989 Haziranında stüdyo çalışmaları bitirilip "master"ler kaset olarak çoğaltılmak üzere ülkemizde bu konuda ilk sırayı alan dolun tesislerine gönderildi. En çok 15-20 gün içinde bitirilmesi gereken bu işlem, firmadan kaynaklanan ve bazen bana bildirildiği halde mantık kapsamı içinde açıklanması büyük çaba gerektiren, bazen de, hiç bir zaman öğrenemediğim ve herhalde öğrenemeyeceğim nedenlerden ötürü sürekli yenilenen "teknik yanlışlar" sonucu yine rekor bir süre ile 10 ay sürdü. Böylelikle ilk çalışmamıza 1980 Eylül'ünden önce başlanan Güzel Günler Göreceğiz adlı yapıtı, ancak 10 yıllık aradan sonra müzikseverlerin beğenisine sunulabildi.

- Evet, Sayın Büyükgönenç, bunca kırılması güç "rekor" un sahibi olan bu yapıtı oluşturan şarkılar hakkında okuyucularımızı bilgilendirebilir misiniz?

- Güzel Günler Göreceğiz adlı yapıtımın on bir şarkısından yedisini, Nazım Hikmet'in şiirlerinden yola çıkılan besteler oluşturmaktadır. "A" yüzünün ilk şarkısı olan Yapıyla-Yapıcılar, şiirin doğal ritmi olan 5/8'lik aksak ritim ile bestelenmiştir. Şarkı yapı alanından seslenişti canlandırır. Çeşitli efektlerin yanısıra bağlama, mey, zurna ve köy davulu ana ritme eşlik eder. Hasret, Tairyo Vtai Komi, Japon Balıkçısı ve Bulutlar Adam Öldürmesin adlı 2.3.4. ve 5. şarkılar kendi içlerinde birbirlerine bağlı bir

anlatım sergilerler. "B" yüzünün ilk şarkısı olan Dışında Kar Yağıyor ile Dışında Bahar Geldi adlı iki şarkı da birbirleri ile iç içe düştürülmüştür. 3. şarkı olan Aynı Daldaydık yine duyguyu yoğun bir hasret şarkısıdır. 4. şarkı ise bir öncekinin oluşturduğu hüznün atmosferinin herşeye rağmen ve asla gelecekten umut kesmeden iyimserliğe dönüşmesini sergiler. 5. şarkı ise bir halk türküsüdür.

- Sizin de söylediğiniz gibi, bu çalışmanız daha çok N. Hikmet'in şiirlerinden yapıtınıza bestelerden oluşuyor. N. Hikmet'in şiirleri bestelenmeye uygun mu, ya da şöyle sorayım, N. Hikmet'in şiirlerini bestelemenin güç yönleri var mı?

- Her büyük ozanda olduğu gibi, N. Hikmet'in şiirlerini bestelemek de üstesinden gelinmesi gereken önemli teknik zorluklar içerir. İlk sorun, bu şiirleri şiir yapan bütün öğelerin her birini hiç fire verdimeksizin müziğe aktarabilmek. Özellikle bir müzikçi gözü (daha doğrusu kulagi) ile yaklaşıldığında N. Hikmet şiirlerinin teknik açıdan en belirgin özelliği, şiirin kendi içindeki sağlam ve mükemmel ritim ile, onun üstyapısı diyebileceğimiz - zaman zaman olağanüstü bir çarpıcılığa ulaşan - "şiirsel ezgi"nin oluşturduğu iç müziktir. İşte bu ritim ve ezgiyi bozmadan müziğe aktarmanın ilk koşulu, sözcüklerin ritminin, müziğin ritmini kendine uymaya zorlaması ile sağlanır. Diğer bir amaç da sözcükleri "süslemek" yerine açıklamaya çalışmaktır.

- Sayın Büyükgönenç, müziğimizi de içine alan geleneksel kültürümüz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

- Bugün evrensel kültür mozaikini oluşturan çeşitli toplumların ürettiği sayısız değerler vardır. Türk halkı

"Ünlü'nün ezgilerini dinlerken, ağabeyimin şiirlerini kendi sesinden dinliyordum duygusuna kapıldım. Şiirlerin böylesine firesiz bestelenmesi ve yorumdaki özgünlük beni çok etkiledi."

Samiye YALDIRIM

da- belki bir başka hamurdan- nice değerler yoğurup, bir yıldan bu yana ana-damıtı önünde eğinilesi güzellikler yaratmış bir halk. Sorun, geleneksel kültürümüz içindeki bu evrensel pırlantı çağdaş ve güncel bir anlamda sunabilmek.

- Peki sizce "geleneksel kültürümüz içindeki bu evrensel öğeler" nasıl sunulabilir?

- Tarihe sahip çıkılarak. Ancak, tarihe sahip çıkmak onu günümüzde yaşatmak demek değildir. Yüzyılların damıtılmış güzellikleri olan geleneksel değerler; yaşamlarını, ancak ve ancak çağdaş ve evrensel bir nitelik kazandırarak sürdürülebilirler. Evrensel olmanın ilk koşulu ise önce kendimiz olmaları. Etkileneceğiz, etkileyeceğiz. Ancak bunu yaparken hiçbir açıdan ve asla "ille de...!" biçiminde bir "taşa tutuculuğuna" düşmeyeceğiz.

- Bu açıdan bir sanatçının konumu sizce ne olmalı?

- Bugün için ülkemizde bir sanatçının ilk adımında önünde dikilen sorumluluk, bu bakış doğrultusunda yöresel den evrenseli kucaklayan bir bileşimin oluşmasına katkıda bulunmaktır.

- Bu ilginç söyleşi için okurlarımız adına size teşekkür ederim.

DOSTOYEVSKİ'NİN GÖZÜYLE AYDINLAR VE BATILILAŞMA SORUNU PUŞKİN ÜZERİNE KONUŞMA

Muhsin SELEM

Ünlü Rus yazar Dostoyevski, romancılığının yanı sıra, ülkesinin, çağının ve genel olarak insanlığın sorunlarına yakından eğilen özgün bir düşünür kimliğiyle de öne çıkar.

Puşkin Üzerine Konuşma, özgün bir düşünürün aydınlar ve Batılılaşma sorununa ilişkin görüşlerini ortaya koyduğu bir yapıttır.

Yapıt üç bölüme ayrılabilir: 1) Dostoyevski'nin 8 Haziran 1880'de Moskova'da Puşkin Anıtı'nın açılış töreninde verdiği söylev; 2) Bu söylevi yayınlar-ken yazdığı önsöz; ve 3) Söylevinde dile getirdiği görüşleri eleştiren bir profesöre verdiği yanıtlar.

Dostoyevski'nin, Rusya'nın her yanında yankılar uyandıran söylevinin konusu, Puşkin'in anlam ve önemiydi. Söyleye yazdığı önsözde ve eleştirilere verdiği yanıtlarda da, yazar, aynı konuyu irdeler. Rus ulusal

yazınının kurucusu sayılan büyük şair Puşkin'in yapıtlarını bir merceğe gibi kullanarak, Dostoyevski; aydınları ve Batılılaşma sorunu çözümler.

Yazar, Puşkin'in anlam ve önemini dört noktada toplar:

Yazarın, aydınlarla halk arasındaki kopukluğun nedenleri ve sonuçları, Batı'nın körü körüne taklit edilmesinin yozlaştırıcı etkileri konusunda söyledikleri, ikiyüz yıldır Batılılaşmaya çabalayan Türkiye'de özel bir dikkatle incelenmeye layıktır. Halkın sırtından geçinen, halkın tepesinde despot kesilen, Avrupa'nın kapitalist düzenini her ne pahasına olursa olsun ulaşılması gereken bir hedef sayan, burjuvaların elele verişini insaların gerçek birleşme yolu zanneden köle ruhlu bir tip, Türkiye insanına çok şeyler anımsatsa gerek.

1) Puşkin, bir toplumsal katman olarak Rus aydınlarının en belirgin hastalığını göz önüne seren ilk kişi olmuştur. Halktan kopukluk, köksüzlük, bireycilik ve inançsızlık bu aydın hastalığının belirtilerinden birkaçıdır. Bu hastalığa tutulan aydın, kendisinin halkın sırtından geçinen bir hazır yiyeceği olmasına bakmadan, halkı küçümser, emeği hor görür. Ona göre, halk ölü bir yığındır; bilinçsiz, vahşi bir sürüdür. Gerçek, yalnız aydınların ve Batı'nın elindedir. Aydınların halktan öğreneceği hiçbir şey yoktur. Aydınların ve Batı'nın tekelinde olan gerçek, halka gerekirse zorla benimsetilmelidir. Bu aydın, soyut düzeyde insancıldır, bütün insanlık adına açtığına inanır. Ama hoşuna gitmeyen ya da kendi çıkarına dokunan en ufak bir şey olduğunda, gözünü kırpmadan zulme başvurabilir. Puşkin, *Çingeneler* şiirinin kahramanı Aleko'da ve *Yevgeni Onegin* şiirinin kahramanı Onegin'de hasta aydını, bu olumsuz tipi ölümsüzleştirmiştir.

2) Puşkin, yapıtlarında, bu köksüz, bireyci ve olumsuz tipin karşısına kökleri sağlam kişileri, duygularını, düşüncelerini ve tüm yaşamlarını halkın gerçeğiyle birleştiren olumlu kahramanları çıkarmıştır. Bu kişiler, sevgi dolu yürekleri, alçakgönüllülükleri, umut ve iyimserlikle, halkın derinliklerinden fıskıran ulusal bilinci

yansıtır, halkın özünü simgelerler. *Yevgeni Onegin* şiirinin unutulmaz Tatyana'sı, *Boris Godunov* piyesinin keşişi, *Yüzbaşının Kızı* romanının Pugaçev'i bu olumlu tipin örnekleridir. Bu örneklerle Puşkin, aydın hastalığının * Dostoyevski, *Puşkin Üzerine Konuşma*, İstanbul, BFS Yayınları, 1987, 91 s., çeviren Tektaş Ağaoğlu. parzehirini ortaya koymuş, aydınları halkla bütünleşmeye çağır-mıştır.

3) Puşkin'in dehasının en kendine özgü yanı, evrensel sevgi gücü, başka ulusların yaratıcılığını özümleme, duygu ve düşüncelerini olduğu gibi yansıtabilme gücüdür. *Faus'tan Sahneler'in*, *Pinti Şövalye'nin*, *Yoksul Şövalye'nin* ve *Don Juan*'ın şairi Puşkin bir İspanyol'dur. *Vebla Salgınında Bayram*'ın şairi Puşkin, coşkulu İngiliz ruhunu dile getirir. *Kuran'a Öykünmeler*'i söyleyen Puşkin inanmış bir Müslüman, *Mısır Geceleri*'ni yazar Puşkin Tanrı'ya özenen bir firavundur.

4) Puşkin'in yapıtlarında beliren bu yaratıcı güç, Rus halkının evrensel barış ve sevgi özleminden kaynaklanır. Rus halkının dehası, sevgi temeline dayanan bir evrensel kardeşlik ülküsünden yanadır. Batılılaşma özlemi, bütün aşinlik-larına rağmen temelde doğru ve gereklidir, ancak bu özlem ulusal bilincin ülküleriyle ele gitmelidir. Rusya'nın ekonomi, bilim ve silah gücü Avrupa'nın gerisindedir, bu açıdan Avrupa'dan öğreneceği şeyler vardır. Ama insanlığın birleşmesi ülküsünü gerçekleştirme belki de Rusya'nın kaderi olacaktır. Çünkü Rusya manevi ve ahlaki yönden, insanlık bilinci açısından Batı'nın çok ilerisindedir. Bütün ulusların yaratıcılığını kendi benliğinde toplayan Puşkin'in sanat dehası, Rus halkının bu evrensel bilincinin bir göstergesidir.

Dostoyevski, sonuç olarak, bütün aydınları, Puşkin'in yapıtlarında yansıyan bu evrensel kardeşlik ülküsü çevresinde birleşmeye çağırır. Böylece, o güne kadar birbirinden ayrı düşmüş iki "yanın"ın, yani inançlı gönüllerle aydın kafaların bütünleşeceğini ve insanlık tarihinde yepyeni bir çağın açılacağını savunur.

Kuşkusuz, Dostoyevski'nin hiçbir kanıtı dayanmadan ortaya koyduğu "Rusya'nın kaderi", "Rus

halkının evrensel bilinci" gibi koyu milliyetçi ve "bizim halkımız gönlünü Hz. İsa'ya, Hz. İsa'nın öğretilerine kapırdığı için çoktan aydınlanmıştır." (bkz. s. 51) gibi dinci önemeleri kolayca çürütülebilir. Bununla birlikte, daha ilk bakişta göze çarpan bu noktalara takılarak elimizdeki yapıtın değerini küçümsemek yanlış olur. Dostoyevski, *Puşkin Üzerine Konuşma*'da, üzerinde düşünülmesi gereken sorunlara parmak basmaktadır.

Yazarın, aydınlarla halk arasındaki kopukluğun nedenleri ve sonuçları, Batı'nın körü körüne taklit edilmesinin yozlaştırıcı etkileri konusunda söyledikleri, ikiyüz yıldır Batılılaşmaya çabalayan Türkiye'de özel bir dikkatle incelenmeye layıktır. "Halkın sırtından geçinen", "halkın tepesinde despot kesilen", Avrupa'nın kapitalist düzenini "her ne pahasına olursa olsun ulaşılması gereken bir hedef" sayan, "burjuvaların elele verişini insaların gerçek birleşme yolu zanneden" "köle ruhu" bir tip, Türkiye insanına çok şeyler anımsatsa gerek diye düşünüyorum. Cumhuriyet dönemi uygulamalarının, özellikle de Kemalizmin bu açıdan değerlendirilmesi kanımca ilginç sonuçlar verecektir.

12 Eylül terörünün yıldırganlığıyla resmi bakışı benimseyen birçok solcu aydının kapitalist AT üyeliğini canla başla savunması Dostoyevski'nin tiksintiyle sözünü ettiği o "köle ruhu"nun güncel bir görünümü olmuştur.

Ekim Devrimi'nden 70 yıl sonra Dostoyevski'nin ülkesinde, bir yandan "ortak Avrupa evi"nin şampiyonluğunu yapan; diğer yandan insanlığın en temel kazanımlarından birisi olan herkese iş hakkını ve çalışma güvenliğini işçi sınıfına çok gören; "işsizlik kaçınılmazdır" diyerek iş disiplininin sağlanması için işsizliğin kurumlaştırılması gerektiğini öne süren Gorbaçov gibi yöneticilerin yerli yerine oturtulmasında da Dostoyevski'nin kitabı önemli bir başvuru kaynağı olacaktır.

Puşkin Üzerine Konuşma, her aydının ilgisini hak eden, okunması ve tartışılması gereken bir yapıttır.

* Dostoyevski, *Puşkin Üzerine Konuşma*, İstanbul, BFS Yayınları, 1987, 91 s., çeviren Tektaş Ağaoğlu.

"NE YAPMALI" ÜZERİNE KISA NOTLAR

M. DENİZ

10 Eylül'ün Nisan sayısında öne sürdüğü "Ne yapmalı" başlıklı yazı, yaşadığımız sürece ve bu sürecin devrimci bir tarzda aşılmasına ilişkin önemli saptamalarda bulunuyor. Bunlara değinmeden önce "10 EYLÜL"ün hangi misyonla yola çıktığına değinmek istiyorum.

MİSYON

"Dergi" çıkarken misyonunu şöyle tanımlıyordu. "10 EYLÜL" Türkiye komünist hareketinin 70 yıllık örgütü mücadele geleneğine, önce ideolojik-politik düzlemde, ardından örgütsel düzlemde son verme yeltenişlerine karşı duran ve işçi sınıfının tarihsel misyonunu gerçekleştirmek için Leninci doğrultuda mücadeleyi sürdürmeye kararlı kadroların bir platformunun yaratılması görevini birinci sıraya koyuyor. Bir diğer deyişle "10 EYLÜL" öncelikle likide edilmeye kalkışılan 70 yıllık örgütü geleneğin en büyük ustalığımız en ince hünerimizin ürünü kadroların, kendi hareketleri içerisinde yükselen reformizme, pragmatizme, legalizme ve likidasyonculuğa karşı mücadele içinde birlikliklerini geliştirecekleri bir zemin oluyor." (BKZ. 10 EYLÜL S.1.S.3)

Geriyeye dönüp baktığımız zaman "dergi" yayın hayatına başlarken önüne koyduğu bu hedeflere gerçekten istenildiği biçimde ulaşmakta, gereken beceriyi gösterebildi mi? Ya da, bunu ne ölçüde başarabildi?

Herkesin bildiği gibi, "dergi" yayın hayatına başladığı zaman, uluslararası komünist ve işçi hareketinde, bir "erime" süreci yaşanıyor. Bu sürecin boyutları ülkemizde ise daha yoğun yaşanıyor. Çünkü 80'deki askeri cuntayla biz zaten bu sürece girmişti. İdeolojik-politik ve örgütsel alanda böylesine nesnel bir süreç yaşanırken, bir "derginin" çıkıp, ben bu erime sürecinin önünün kesilmesi için var olan bütün olanakları ve çabaları kullanarak Türkiye marksist hareketiyle, işçi hareketini kaynaştıracağım demesi, gerçekten hızla akan bir suya kürek çekmek değilse, nedir peki!.. Aklıma NAZİM'in dizeleri geliyor, "benceri, sen bir donkişot-sun kahrmanın ve gülünç bir donkişot" Yaşamın insanları böyle konularla süslemekle kimilerine, "kendini avutmak" gibi gelebilir ama, ne yazık ki, tarih başka türlü yaratılmıyor.

Her neyse, ben "derginin" yayın hayatına başlar-ken önüne koyduğu birçok hedefi gerçekleştirmede, gereken performansı gösterdiği kanısındayım. Bel-

ki iyimser bir bakış açısı olarak değerlendirecek ama, "dergiyi" yakından takip eden herkes içerdği konularla ülkemiz devrimci hareketinin içinde bulunduğu sorunların aşılmasında ya da netleşmesinde ne gibi kazanımların elde edildiğini görecektir. Şimdi bu kısa açıklamalardan sonra, 10 EYLÜL'ün birkaç insanın öznel niyetine bağlı olmayıp, tam tersi uluslararası alanda ve ülkemizde yaşanan nesnel gelişmenin gerekli bir zorlamasının ürünü olarak çıktığını söylersek herhalde yanılmış olmayacağız.

HEDEF

10 EYLÜL ideolojik-politik düzlemde sürdürdüğü mücadeleyi, bugün önüne Leninci bir partinin yaratılması hedefini koyarak pratiğe dönüştürüyor. Peki bugün böylesine bir hedef belirleyerek, ayrı kanallarda işleyen Marksist hareketle işçi hareketi kaynaştırmanın temeli yaratılmış oluyor mu? Bu hedef hem de, Leninci örgütlenmenin en tartışmalı olduğu ve insanların bırakın önüne böyle bir hedef koymayı, bunu ağızlarına bile almakta aşağılık komplekslerine kapıldığı bir dönemde belirleniyor. Fakat bütün olumsuzluklara rağmen böyle bir hedefi gerçekleştirmenin temelini bugün ülkemizde varolduğuna inanıyoruz. Çünkü Leninci örgütlenmenin günümüzde geçerliliğini yitirmesine ve toplumda kaldıraç olma özelliğini korduğuna inanan önemli bir potansiyel var. Böylesine bir perspektif bu varolan potansiyeli içinde bulunduğu dağınıklık-tan kurtaracak "gerçek anlamda" sınıfın öncüsü konumuna yükseltecektir. Leninci partinin ne olduğu ya da ne olmaması gerektiği konusunda, ve Türkiye'de bugüne dek böylesine bir örgütlenmenin yaratılıp, yaratılmadığına ilişkin sorular olanlara Orhan İyiler'in "ayrıntılılarla unutturulan-büyük gerçek" başlıklı yazısını öneririm. (BKZ. 10 EYLÜL S.3 S.19-26)

SONUÇ

Önümüzde, insanı ürkütecek derecede büyük sorunlar var. Bu sorunların altında kalıp ezilme tehlikesi gerçekten çok kuvvetli. ama biz içinde bulunduğumuz durumu iyi formüle edip, pratiğe yönelik çalışmalarımızı yoğunlaştırdıkça, bu zorluklar da birer, birer aşılabilecek. Yani, yeter ki yüklendiğimiz görevin bilincinde olalım. Ve tarih bizi günün modasına uygun örgütlenmeyi gerçekleştiremediğimiz için değil, Leninci örgütlenmeyi yaratamadığımız için yargılayacaktır.

KARAMSARLIĞA YER YOK

SAMI TALIN

Devrimci düşüncelere ve hareketeleliğe sahip insanlar olarak dünyada yaşanan olaylar biz baskı ve zulüm altında yaşayan Türkiyelilerimizden de derinden etkilenmektedir.

Sovyetlerde ve eskiden? Sosyalist Sistemi oluşturan ülkelerdeki gelişmeler üzerine ben de düşüncelerimi açıklamak isterim. Tabii ki bütün bu gelişmelerin dramatik yanlarıyla birlikte düşündürücüdür ve ezilen sınıfların mücadelesi için çok büyük geri adımlardır da. Ama özellikle bu gelişmeleri kendi ihanetleri için gerekçe olarak gösteren Türk Sosyalistleri.! ne en başta yanıt vermek gerekir. Bu dönemler Bulgaristandaki göçler için, Çavuşkunun dramatik ama onurlu direnişi için, Berlin duvarının yıkılışı için, devrimin bu geri çekilmesinin en dramatik simgelerini oluşturan olaylarda burjuvaziyle aynı ağız, aynı sevini paylaştılar

Ama....!

Zaman tarihsel süreçler ve büyük alt üst oluşlar söz konusu olduğunda hiç bir zaman önemsiz bir etken değildir. Aksine böylesi stratejik içerikli her değişim alt üst oluş zaman etkenini tarih etkenini birincil derecede önemli boyuta getirir. Bu anlamıyla tarihsel süreçler sözkonusu olduğunda, yada konumuz açısından 70 yıllık Sosyalizm gerçekliğinde olup bitenlere bütünsel damgası vurmak her açıdan yanlış. Yine de bu açıdan tarihin bize gösterdiği deneyimlerden çıkarmamız gereken politik tarihsel dersler vardır. Sosyalist ülkelerdeki süreçler bütünsel değildir, hızla kendi karşıtlarını oluşturarak gelişmektedirler ve yeni daha çatışkılı daha sert süreçlere kaynaklık edeceklerdir.

Ayrıca..!

Unutulmamalıdır ki Sosyalizm gerçekliği daha elverişsiz koşullarda da, örneğin 17 devrimin hemen arkasındaki iç savaşta ve emperyalist ülkelerin müdahalesinden, onun hemen akabinde açlıktan kıtlıktan ama daha da önemlisi Alman faşizminin hakkından gelerek varlığını kanıtlamıştır.

Örneğin..!

Alman Faşizminin en azgın en kanlı ve Avrupalı, Asyalı ve Japon müttefikleriyle Sovyet ülkesine giriştiği tarihin en büyük saldırısını Sosyalizm gerçekliği Moskova ve Stalingrad önünde durdurdu. Şimdi adı Volgograd'a çevrilmiş olan bu kentin Sosyalizm tarihindeki önemi rastlantısal değildir. Stalingratta tek bir evin, tek bir sokağın, tek bir asker ve kurşunun önemi Sosyalizmle Faşizmin çatışmasındaki sonucu etkilemiştir. Moskova varoşlarına dayanan Alman Faşizmi eğer, bu iş bitti Faşizm bulmaya dek geldi anlayışıyla ve teslimiyetiyle karşılanıyorsa,amacına ne kadar çabuk ulaşır. Ama Sovyet insanı direncindeki gücüyle tüm Avrupalı, Afrika ve denizlerin maddi, manevi, moral ve teknik-lojistik desteğini sağlamış muzaffer bir orduyu önce Stalingratta durdurmuş ve hemen hemen 6 ay içinde Faşizmin başkentini ele geçi-

recek askeri hareketine başlamıştır. Kızıl Ordu'nun ve Sovyet insanının bu gerileme (ki öznel nedenleri ve boyutları tartışılabilir) ve onca kayba karşın 6 ayda Berline girmiş olması FAŞİZM'in 1920 lerden başlayıp 1944 lerde Stalingrad'da yıkılan yükselişinin nasıl tepetaklak olduğunun da göstergesidir.

Tarihten işte önce biz devrimcilerin, sonra da bu gelişmeler karşısında çark edip genel eğilimin seline kapılan reformistlerin ve bu gidişattan ellerini ovuşturarak.. haklı çıkmanın galibiyet hayallerine kapılanların ders alması gerekmektedir. Ama bir farkla biz devrimciler bu gerileme seline akıntıya direnenlerin zorluklarına, zor olanı yapmanın kararlılığı ve sosyalizmin bir ütopya bir hayal olmadığını bir bilim olduğunun inancıyla ve bilinciyle yoğrulurken, her zorda her zor kavganın önünde geriye çark edenlere, dümenlerin akıntıya verenlerin, akıntıya teslim olanların, eyyamcılarının dejenerasyonu olarak bakar ve tabii insanlığın en ileri en uyar ve son gelişmelerinde gösterdiği gibi.. en demokratik bir ana uğrağı olan sosyalizme düşman unsurların yenilmesine çalışır.

Dönemler geriye çark edebilir ama tarihin öyle bir nesneliği vardır ki birkaç istisnadan dışında tarihin geriye çark ettiğinin örneği yoktur. Kapitalizmin restorasyonu yönündeki genel eğilimlere dönemlerin bu istisnadan gerçekleştirmesinin örnek yaratıcıları oluyor olmalarıyla açıklanabilir.

O zaman...

Bir. Tarihten ders çıkarmak gerekiyor..

İki. Sadece bu yetmiyor: Kararlı inançlı ve bilinçli olmak gerekiyor

Üç. dürtüst ve onurlu olmak gerekiyor insan olmak gerekiyor. Her zorda güç olan görevde yüzgeri etmek insanca bir tavır değildir.

Dört. Kararlı, inançlı ve bilinçli olmak dogmatizm değildir insanca ve insana en yakışan özellikler.

Beş. Dönemler ve Sosyalizm düşmanları gelişmelerden ve zafer yada tepitlerinden başları dönmüş halde'ler. Eskaza Sosyalizm yenilse "komünizmin bile artık kurtarmaya gücü yetmeyeceği bir dünya ile birlikte ilk önce siz, metropollerinizin vurdumduymaz bencilliği içinde, tüm insanlık uygarlığında beraberinizde sürükleyip yuvarlanıp gideceksiniz." (O. İyiler Kuzeylilerin Pyrrhus Zaferi yada italyan dışişleri bakanına açık mektup 10 Eylül şubat 1990.)

Altı. Bütün bu gelişmelere, olup bitene karşın çatışmanın bir üst evresine giriş öncesinde yine Marksizm-Leninizmin iyimser tarihsel materyalist yorumundan şu soruyu çıkarabiliriz diye düşünüyorum.

Sonuç itibarıyla insanlığın kendi kötülüğünü düşünmesi, istemesi için herhangi bir neden yoktur.

Savaş sürüyor. Derlenip dürülmesin bayraklar. Bu duyduğunuz çakalların ulumasıdır.

Mücadelemiz sürecektir.
Devrimci mücadelenizde başarılar

DÜNYAYA BAKIŞ

O. YILDIRIM

Dünyamızda gelişen olaylarla ilgili düşüncelerimi 10 Eylül aracılığı ile yayınlamayı uygun buldum. Yayınlamağınızı umarak en sıcak selamlar.

Önce marksizm-leninizm nedir sorusuna yanıt vermek istiyorum. Marksizm-leninizm işçi sınıfının bilimidir. Komünistler, devrimciler olaylara sınıfsal olarak bakıp değerlendirmek zorundadırlar.

İşçi sınıfı bilimi dışında olaylara bakış yanlışlara götürür, tıpkı klavuzsuz bir gemi gibi.

İşçi sınıfının ideolojisini onun partisi, Komünist Partisi savunur. Parti işçi sınıfının, Sermayeye karşı en büyük silahıdır. Parti işçi sınıfının klavuzu, feneridir.

Bu kısa genel değerlendirmeden sonra Dünyada ve Sovyetlerdeki son gelişmelere değinmek istiyorum.

Yıl Ekim 1917. SBKP önderliğinde ve yüce Lenin liderliğinde, Rusyada çarlık rejimi yıkılır. Dünyanın güne değin teori olan (Sosyalist devrimi) pratik olarak gerçekleştirilir. Dünyanın ilk sosyalist devrimi gerçekleştirilir.

Ekim devrimi tüm dünya işçi sınıfı tarafından coşkuyula karşılanır. Asya'da, Amerika ve Afrika'daki devrimci hareketlere enerji verir. Ülkemizde de coşkuyula 10 EYLÜL 1920'de Komünist partisi kurulur. Ulusal kurtuluş savaşımızda komünist partisi çete birlikleri kurarak emperyalist işgalci haydutlara büyük kayıpları verir. İşçi sınıfımız ve emekçi halkımız arasında da sygnik kazanır. Ulusal kurtuluş savaşımız en büyük enerji kaynağı ve moralini EKİM devriminden alır.

Ekim devriminin dünyadaki yankılanması ve saygınlığı, coşkusu emperyalist, kapitalist ülkeler korku ve terdirginlik yaratır.

Çok kısa süre sonra Hitler faşizmi bu genç Sovyetler Birliğine savaş açar. Amaç bu sistemi yıkmak yerine faşizmi iktidara kılmak.

Ama Stalin önderliğindeki S.B.K.P işçi sınıfından ve emekçi sovyet halkından aldığı destekle milyonlarca evladını yitirerek Hitler faşizmini yerle bir eder, faşizmi inine tıkar.

Ben Sovyet halkının yiğit evladı Stalinine saygı ve sevgi beslemekteyim. Stalin eleştirilecek iste o günün koşullarına göre eleştirilmelidir. Bana göre + ve - leri ile + lan ağır basmaktadır. Yapıklarının tümü onun M-L bağlılığından ve sovyetleri konuma ve geliştirme düşüncesinde yatmaktadır.

Ve S.B.K.P'sinin desteği ile Vietnam, Küba, Bulgaristan, D. Almanya, Polonya v.s. ülkelerde devrimle işçi sınıfının iktidarı kurulur.

Ve bu ülkeler ekonomik olarak gelişip dünyada saygın bir yer alırlar S.B.K.P dünyadaki tüm devrimci hareketlere omuz vermiş, filizlenip gelişmesine destek ve yardımcı olmuştur.

Örneğin-Şanlı Vietnam direnişi, Küba, Afganistan ve Nikaragua v.s. gibi.

Filistin hareketi bugüne kadar İsrail ve ABD'ye karşı direnme kararlılığını gösteriyorsa bunda S.B.K.P'nin büyük

yük katkıları vardır. Eni iyi örneği - Arafatın "Brejnev yoldaş işçi kardeşim" demesidir.

Dünya değin tüm dünyadaki devrimci hareketlere madani-manevi moral kaynağı olan S.B.K.P.

Emperyalizm dünyada rahat cirit atmasını engelleyen korkusu idi.

Bugün ise 85 te S.B.K.P'sinin başına geçen Gorbaçov yeni teoriler "Açıklık ve yeniden yapılanma" ile işe başladı. Amaç, halkı, daha politikleştirmek, ekonomideki hantallığı yıkmak, robotlaşmayı sağlamak ve daha ileri bir ekonomi iddiası idi.

İşe Stalin düşmanlığından başladı. Stalinin sovyet marşından isminin çıkarılması anıtlarının sökülmesi takip etti.

Bunun yanında devrimin en azılı düşmanı SOLJENİTSİN onurlandırıldı. Diğer devrim düşmanlarında aynı şeye devam edildi.

Açıklık ve yeniden yapılanma teorilerinin ardında yatan esas amaç belki başta söylemeye cesaret edemedikleri şey, bugün daha net , serbest piyasa ekonomisi, burjuva demokrasisi v.s. gibi

Açıklık ve yeniden yapılanmayla ben sosyalist sistemi yıkıp yerine kapitalizmi kurmak niyetinde olduklarını görüyorum. Gidişat da öyle.

Gorbaçov ve beraberindeki kliği ben antikomünist (Komünizmi savunmadıklarından ve sahip çıkmadıklarından dolayı) olarak görüyorum.

Komünist Partisi sosyalist ve kapitalist ülkelerde işçi sınıfının ve emekçi halkın burjuvaziye karşı en büyük silahıdır. Komünist partisinin öncü olup olamayacağını tartışmak ateşle oynamak niteliktedir.

Bugün Gorbaçov zihniyetiyle bakılırsa parü tekeline son vermek işçi sınıfının öncülüğüne son vermektedir. İşçi sınıfının öncülüğüne son verildiği zaman alternatif sermayedir.

Bugün bu teori komünist partisinin tekeline (yani işçi sınıfının öncülüğüne) son vermektedir. Bu düşüncelerin ürünü meyvelerini vermeye başladı bile Demokratik, Almanya, Macaristan, Çekoslovakya, (Yarı Sovyetler örneğindeki gibi devrimin en azılı düşmanları, sağcılar iktidarı ele geçirmekteler.

Bugün dünyamızda iki sistem vardır. 1. Kapitalist sistem 2. Sosyalist sistem.

Günümüzde dünya nazarın Leninin emperyalizm için söylediği tüm teoriler doğrudur ve geçerlidir. Emperyalizmin hiç bir niteliği değişmemiştir.

Emperyalizm, bugün de, Sosyalist sistemin ve işçi sınıfının baş düşmanıdır. İşçi sınıfının her ileri istemini kan ile bastırmaktan çekinmemektedir.

Örneğin - Panama'da, son olarak Filipinlerde olanlar bunun en açık örnekleridir.

Ülkemizde de yeni tezgahların hep birlikte izlemekteyiz.

Ve bugün S.B.K.P hastadır, kangren olmuştur. Bu virüsün başında bence Buş ile kafadar olan Gorbaçov kliğidir.. Bu kliğin partinin başından uzaklaştırılması gerek-

lidir.

Ben şahsen dünyaya ışık saçan Ekim devrimini gerçekleştirilen, Hitler faşizmini, en zor koşullarda bile bozguna uğratan, yenmesini bilen S.B.K.P'nin bu karşı devrimcileri de yeneceğine inanıyorum.

Bundan çıkarmamız gereken en iyi ders biraz ağırdır olsa partiye Marksistlerin iyi sahip çıkması ve Partiyi gözbebeğimiz gibi koruma gerçeğini çok net öğretmesidir.

Ben bu gibi ülkelerdeki gelişmelerin sorumlusu olan Gorbaçov ve kliğinin anti Marksist zihniyeti sonucu bu noktaya geldiğine inanıyorum.

Aynı düşüncenin ürünü olarak kendilerine bayrak açan, Marksizme - Leninizme bağlı olduklarını ilan eden Çavuşekulara karşı çalışılır. Çok geçmeden Buş ile Maltada anlaşıp karşı devrimcilerle, birlikte oldular. Çavuşekuların sonunu hep birlikte gördük.

Destek olup iktidara getirdikleri karşı devrimciler ise, Romanyanın ismini, sonra amblemini, şimdi de Lenin'in anıtlarını söktüyorlar. Daha vahimi Bükreş Belediye başkanı "Lenin heykelini" satışı çıkarıyor.

Dünya kadar en ufak bir kıpırdanma gösteremiyen burjuva faşistlerin, eğer bu desteği almasalar iktidara geleceklere ben inanmıyorum.

Bugün Gorbaçov Marksizme inanan KPlere savaş açıyor.

Kübayı tehdit ediyor. Sizde sonunuz böyle olur gibisinden.

Dünya kadar Nikaragua'da 10000'e yakın devrimci yurtsever şehit vererek iktidara gelen Sandinist cepheye gerekli yardımı sağlamadığından, son yapılan seçimde ABD yanlısı gericiilerin seçim kazanmasına olanak sağlamıştır.

Sosyalist Demokrasi, yani proleteryanın demokrasisi burjuva demokrasisinden milyonlarca kez daha üstündür.

Sosyalist sistemde işçi sınıfına ve tüm emekçilere tanınan olanaklar her yönüyle kapitalist sistemlerden daha üstündür. Ekonomik olarak, sağlık kültürel olarak binlerce kez daha iyi koşullardadır.

Örneğin: Yurdumuza gelen Bulgar göçmenlerin dönlüşlerini en azından gösterebiliriz.

Vaktin çok erken olmasına rağmen Walesa geçen demecinde "şimdiki durum eskisinden daha kötü" diyebiliyor. Elbette gerçeği bir noktada da olsa yakalayabiliyor.

Ben şahsen sosyalist sistemin dünyanın en güzel, en iyi sistemi olduğuna inanıyorum.

Ve bu zor koşullarda da her dürüst, yurtsever insan sosyalizme sahip çıkmalı, savunmalıdır. Onun ölmüyeceğini her zamanki onuruyla yaşayacağını kanıtlanmalıdır.

Ve Bushun kafadan diyebileceğim Gorbaçov'un es-tirdiği karşı devrim rüzgarının da gene kendi suratında patlayacağına inanıyorum.

Tüm on EYLÜL cülere kucakdolusu selamlar.

BİRLİK NE ZAMAN, KİMİNLE YAPILMALI

FİDAN ATAK

Biz Marksist-Leninistler, proletarya iktidarı sınıfı topluma ulaşmanın olmazsa olmaz koşulu kabul ediyoruz. Proletarya iktidarı, faşist diktatörlüklerden farklı görmeye, Leninist Parti Modeline modası geçmiş diyen çevrelerle birlik tartışmalarına girerken hiç bir anlamı yok. Bu çevreleri hâlâ birlik tartışmalarında taraf olarak kabul etmek bir anlamda mücadeleden bir sitede olsa vazgeçmektir. Sonu gelmez bu tartışmalar zaman ve emek kaybına yol açmaktan başka bir çibir işe yaramamaktadır. Oysa şu anda Türkiye'nin içinde bulunduğu süreçte, Marksist-Leninistlerin görevi; sonuçsuz tartışmalarda zaman kaybetmek değil, sağlayabiliyorsa Marksist-Leninistlerin birliğini sağlayıp bu temelde öncülük görevini yerine getirmek için çalışmaktır.

Aslında, Leninizmi reddeden, geçmişlerindeki olumsuzluklara bu denli kayıtsız kalan, hatta geçmişlerine utanmazca saldırmaktan başka bir çibir işe yaramayanların peşinden giden bu çevreleri hiç bir konuda taraf olarak kabul etmemek gerekiyor. Reformist, legal, uzlaşmacı, evrimci bir partiden yana olan bu yığın çevreler yürüyebilecekleri yollarını çizdiler ve çizdikleri bu yollar bizim yürüteceğimiz yolla birleşme şansı artık yok. Onlar sadece bu düzenin sınırları içinde yürütmeye çalışacaklar. Oysa biz, sadece bunun bugün yetmeyeceğini söylüyoruz.

Biz, Marksist-Leninistler mücadelesinin hiç bir şeklini mutlaklaşmıyoruz. Ama bugünkü Türkiye'nin yasal bir partiyi dayattığı görüntüsünü paylaşmamız oldukça zor. Egemen sınıfların bu denli harçlanışığı, bir askeri darbeyi aramayaacak dercede kararlar aldığı bir ortamda yasal partinin değil sonuçta başarıya ulaşacağına, belirlenimleri gibi mücadele verebileceğine inanamak dahi çok zor. Toplumsal muhalefetin yükseldiği oranda, iktidarın baskısının arttığı Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki bir bölgeden en küçük bir haberin dahi alınmadığı, basın üzerindeki inanılmaz güç dercede "matbaa kapatma gibi" yaptırımlar uygulandığı bir ortamda insanlar nasıl oluyor da mücadelesinin yalnızca yasal alanlarda verebileceğine inanıyor ve nasıl oluyor da biz hâlâ bunlarla birleşme yolunu arıyoruz.

Marksist-Leninistlerin buradaki görevi; sınıf mücadelesine öncülük etmek gibi kaygıları olmayan bu çevrelerle birleşmenin yollarını aramak yerine, acil bir şekilde devrimci görevlerinden olan mücadelesinin öncülük görevini yerine getirebilmek için çalışmaktır. Bugünkü süreç bunu dayatıyor. Marksist-Leninistlerin süreci içerisinde her zaman ideolojik, politik ve örgütsel bir birliğe girmeye şansı var. Süreç bir birliği dayatmadığı halde yükselen mücadelede Marksist-Leninistlere düşen öncülük görevi arka plana konup, bütün güç birlik tartışmalarına verilmemeli. Hele reformist, uzlaşmacı, yasal çevrelerle hiç zaman kaybedilmemeli. Birlik gerektiğinde süreç içinde Marksist-Leninist temelde gerçekleştirilecektir.

gözlemler... değinmeler... deneyimler...

1 MAYIS'IN ARDINDAN

FATMA AYHAN

kollara götürdüler.

Bu günün sonra gözaltına alındıktan sonra bizlere neler yapıldığından bahsetmek istiyorum.

Taksim'e doğru ilerlerken Şişli'de polis tarafından şüpheli görülerek, Gayrettepe'deki ikinci şubeye götürüldük. Daha otobüsle götürülürken bile polisler küfrederek, fırsat buldukça hepimizi tekmeyle, tokatla, copla dövüyorlardı. Gayrettepeye geldiğimizde hepimiz gene dayak eşliğinde otobüsten indirilerek içeriye alındık. İçeride, koridorun solunda erkekleri, sağında kızları diz üstü oturup gözleri kapalı bir biçimde beklettiler. Sonra teker teker hepimizi saçlarından tutup sürükleyerek, coplayarak isimlerimizi kayıt etiketleri ve giysilerimizi çıkartıp üzerimizi aradıkları odalara götürdüler.

Daha sonra hücrelere konduk, hücreler tıklım tıklım dolduruldu. Havasızlıktan bayılanlar oldu. Sivil polisler tarafından, özellikle biz kızlar inanılmayacak derecede hakaretlere uğradık. (Durmadan hücrelere gelerek bize gece nasıl tecavüz edeceklerini anlatıyorlardı.) Gece yarısından sonra bir kısmımız serbest bırakıldı. Orada kaldığım kısa süre içinde yaşadıklarımı düşündükçe hala gözaltında olanlara nelerin yapılabileceğini tahmin ediyorum. Orada, insanların (polislerin) vahşileşip, insanlığını nasıl kaybettiklerini görmek için bir kaç dakika kalmak yeterli. Orada insan yok, insan sevgisi yok, insan onuru yok. İnsana ait bütün iyi değerler polislerin ayakları altında önemini yitirmiş.

Sonuç olarak; demokratik olduğunu iddia eden bir devletin görevi doğal haklarını kullanmak isteyenleri gözaltına alarak günlerce işkence etmek midir? Böyle olduğunu iddia eden devletin yöneticileri coplu, silahlı, köpekli polislerini alanların girişlerini kapatmak için mi kullanmalı? Yoksa, bayramlarını kutlamak için alanları dolduranların güvenliğini sağlamak için mi kullanmalı? İşçilerin bayram hakkını elinden alanlar bu soruların kendilerine haklı(!) cevaplarını vermektedirler. Çünkü yaratıkları devlet terörünü başka türlü nasıl haklı gösterebilirler. Her yıl yaralayarak, öldürerek aktıkları kanın hesabının başka türlü nasıl verebilirler, Kendilerinin yarattığı terörü gizlemek için bizi terörist göstermeye devam edecekler. İnsana ve insan emeğine saygısı olmayan bu kişiler elbetteki kendilerine kalkan olarak huzur ve güven ortamını devam ettirmeyi can güvenliğini sağlamayı alacaklardır.

Şurası açık ki, bunlar bizim canımızı korumak bahanesiyle (gerçek nedenlerini biz biliyoruz) bizi öldürmeye devam edecekler. Ama bizler kazandığımız bu hakkımızı, mücadelemizin simgesi olan bu 1 günlük bayramımızı geri almak için işkenceyi, ölümü bile göze alarak alanları doldurmaya devam edeceğiz. Sorunlarımızı, istemlerimizi bir gün gelecek yine alanlarda dile getireceğiz. O gün gelecek mücadelemizi gene alanlarda sürdüreceğiz. Daha önce de söylediğim gibi 1 Mayıs işçi bayramıdır. Bütün dünya işçilerince olduğu gibi Türkiye işçilerince kutlanmalıdır.

gözlemler... değinmeler... deneyimler...

DÜNYA, TÜRKİYE VE GÖREVİMİZ

ÖNDER DİREN

Günümüzde dünya genelini ve özeldense ülkemizi etkileyen bir takım gelişmeler yaşanıyor. Sovyetler Birliği'nde perestroika ve glasnost adı verilen uygulamaların görünürdeki gerekçelerini bile aşarak dünyanın ilk sosyalist ülkesinin Leninizm'den uzaklaşmaya başladığı, bu iç çeri ödümlerine ise dış etki ve yansımalarının daha büyük boyutlara vardığı, dünyadaki güçler dengesinin değiştiği, sosyalist sistemin birçok halkasının koptuğu günleri yaşamaktayız.

Bunun yanı sıra kimi gelişmiş kapitalist ülkelerde ve kapitalizmin etki alanı içindeki üçüncü dünya ülkeleri de denilen az gelişmiş ülkelerdeki işçi sınıfının politik örgütlenmeleri de bunalımın etkilerini yaşamaktalar. Bunun doğal sonucu olarak reformistlerin güç kazandığı partiler daha evvel Leninizm konularından savrulmuş örgütlenmelerle birlik yollarını araştırırken, Lenincilerin etkinliğindeki kimi partiler ise (Portekiz'de, Guyana'da, A.B.D.'de olduğu gibi) devrimci-sosyalist konularından bugün de ödün vermiyorlar.

Bu durumda geçmişte değişik biçimlerde sosyalizmden uzaklaşan ülkelere yeni halkalar ekleniyor. Özyönetimci Yugoslavya, Nato'nun yedek lastiği (Vietnam'a saldıran, Faşist Pinochet'in Şili'sine darbesini desteklediğini açıklayarak gemilerle silah ve altın yollayan, Angola'da Neto'nun yönetimindeki Marksist-Leninist konulardaki M.P.L.A. harekete karşı gerici UNITA'yı destekleyen) Çin ve iç örgütlenmesinde sosyalizme uymasına karşın uluslararası enternasyonalist dayanışmasını yadsıyarak, sosyalist ülkelere alabildiğine saldıran Amavutluğa şimdi Varşova Paktı'nun üyeleri de katılıyor. Kapitalizm ve reformizmin elele gerçekleştiği saldırılar göğüsleyemeyen eski sosyalist yapılanmaların bir kısmı yıkılırken, bir kısmı da sarılıyor.

Lenincilerin önündeki görev, sosyalizme bağlı olan ya da kapitalist olmayan üretim ilişkilerini uygulayan, iç sorunlarını çözmüş olan ve sosyalizme ulaşmaya çabalayan ülkeleri desteklemektir.

Günümüzde de kapitalizme kafa tutan Küba'yı, Kuzey Kore'yi, Laos'u, Benin'i, Angola'yı daha yeni S.W.A.P.O.'nun denetimine geçen Namibia'yı ve diğer sosyalizme bağlı ülkeleri, "Savaşa Karşı Barış, Sömürüye Karşı Savaş" şiarını ilke edinerek yepyeni bir geleceği kurmak için silah elde savışan Ulusal Kurtuluş Hareketlerini (Sahra'da Polisario Cephesi, Salvador'da F.M.L.N. Yeni Kaledonya'da

Kanak Ulusal Sosyalist Kurtuluş Cephesi v.d.) ve kapitalist ülkelerdeki Leninci ilkelere bağlı partilerle, sosyalizmden uzaklaşan ülkelere oluşturulan Leninci yapılanmalarda desteklemektir.

Bu arada dergimizde yer alan "reformcu-devrimci aynı mıdır", "birleşik, yasal bir emek ve sosyalizm partisi yaratılmalıdır" yollu tartışmalar üzerine de kısaca değinmek istiyorum.

Savaşımı her yönüyle ele alan, şu ya da bu biçimle sınırlandırmayan Lenincilerle, savaşımı yalnızca bol keseden ödün vererek bir an önce yasal ama işlevsiz partilerine kavuşmak isteyen, düzenin getirdiği kaçınılmaz sorunlara çözüm üretmeyip, üstünkörü değinmeyi yeterli sayan reformistlerin aynı yalnızca doğru olmakla kalmayıp, aynı zamanda kaçınılmazdır.

Birleşik ve yasal bir emek ve sosyalizm partisine gelince burada akla takılan soru, neden ille de rastgele kurulacak yasal bir parti oluyor. İşlevsiz bir parti oluşturmak yerine Lenincilerin eylem ve cephe birliğini oluşturabilmek daha önemlidir. Çünkü Leninciler parlamenter savaşımı yadsıyarak birlikte parlamenter savaşımı yönetim erkini burjuvazinin elinden alamayacağını, yalnızca güdük bir anlayışla ele alınan, savaşımı bir yanından soyutlanmış bu tür bir yapılanmayla işçi sınıfının temel erkeklerine ulaşmasının olanaksız olduğunu bilirler. Çünkü yönetici sınıflar erki yitirmemek için gerektiğin gibi durumlarını tehlikede görünce eşitliğe aykırı seçim sistemleri getirmekten ya da parlamentonun haklarını kısıtlamaktan geri durmazlar.

Bu yüzden Leninciler günlük politikaların ve halkın demokratik haklarının savunulması dışında parlamentoya bir işlev yüklemeler ve yönetici sınıfın gözünde yasal olan bir parti değil, işçi sınıfının ve emekçi halkın gözünde yasallaşmış olan bir partinin kitlelere yeterli güveni vereceğini bilirler.

Dergimizin ülkemizde yapması gereken önce ideolojik netliği sağlaması, kesin tavını koyması ve örgütsel omurgayı gerçekleştirmesidir. Daha sonra ise Lenincilerin birliği için uğraşmasıdır.

Ama herkesi bir potada eritmek için uğraşan, değişik yapılanmalara kendilerini otadan kaldırmayı dayatan bir anlayış değil, her öznal yapının bir bütün olarak içinde yer alacağı, ajitasyon serbestisinin diğer sosyalizme bağlı ülkeleri, "Savaşa Karşı Barış, Sömürüye Karşı Savaş" şiarını ilke edinerek yepyeni bir geleceği kurmak için silah elde savışan Ulusal Kurtuluş Hareketlerini (Sahra'da Polisario Cephesi, Salvador'da F.M.L.N. Yeni Kaledonya'da

NAZIM ARAMIZDA

"Ölümünün 27. yılında Nazım Hikmet'i saygıyla anıyoruz."

Türkiye komünist ve işçi hareketinin seçkin adı, büyük şair Nazım Hikmet 3 Haziran 1963'te Moskova'da öldü. Ölümünün 27. yılında Nazım Hikmet'i saygıyla anıyoruz.

Nazım 1902 yılında Selanik'te doğdu. İyi bir öğrenim gördü. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra emperyalistlerin işgaline uğrayan Türkiye'nin özgürlük ve direniş ruhunu yansıtan şiirleriyle ünlenmeye başladı.

1920 yılında Kurtuluş Savaşı'na katılmak üzere Anadolu'ya geçti. Almanya'dan dönen Spartakist gençlerin etkisiyle Ekim Devriminin fikirleriyle tanıştı.

Sovyetler Birliği'ne gitti. Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi KUTV'a yazıldı. Türkiye Komünist Partisine üye oldu. KUTV özel tiyatrosunda Mustafa Suphi ve arkadaşları için yazdığı "15 Yara" ve "28 Ocak" adlı şiirlerini dramatize ederek sahneye koydu.

1924 yılında Parti kararıyla Türkiye'ye döndü. Aydınlik dergisinde şiir ve yazılarını yayımlamaya başladı. 1 Ocak 1925'te toplanan 2. TKP Kongresine delege olarak katıldı ve Merkez Komitesine seçildi.

Takrir-i Sükün Kanununun çıkarılmasıyla TKP'ye yönelik tutuklama kampanyası başlatıldı. Yurtdışına çıkan Nazım gıyabında 15 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Cezası 1926 yılında çıkarılan af yasasıyla düştü. Yurda dönmek için yaptığı ısrarlı başvurular reddedildi.

Nazım 1926 yılında Viyana'da toplanan TKP Konferansına delege olarak katıldı.

1927 TKP tutuklamaları sonucunda yine gıyabında 3 ay hapis cezasına çarptırıldı. 1928'de gizlice ülkeye döndü ve yakalandı. Cezasını tamamladı.

yınca Resimli Ay dergisinin yazı kadrosuna katıldı. "Putları Yıkıyoruz" kampanyasıyla Türkiye'ye yepyeni bir ses, devrimci bir hava getirdi.

CHP iktidarına karşı alınacak tutum konusunda TKP içerisinde çıkan anlaşmazlıkta burjuvaziyle uzlaşmayı savunanlara karşı çıktı. Şefik Hüsnü tarafından "troçkist" olmakla suçlandı. Hamdi Şamilof, Vanlı Kâzım ve Mustafa Böklüce'yle birlikte oluşturduğu yeni Merkez Komitesi Komintern tarafından onaylanmadı.

1932 yılında gizli örgüt kurarak anayasayı değiştirmeye kalkışmak suçlamasıyla yargılandı ve bir buçuk yıl hapis yattı.

17 Ocak 1938'de yeniden tutuklandı ve askerleri isyana teşvik suçundan 28 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı.

1946 yılından sonra Nazım'ın serbest bırakılması için yurt içinde ve dışında kampanyalar açıldı. Kampanyalar sonuç vermedi. Bunun üzerine Nazım 8 Nisan 1950'de açlık grevine başladı. 15 Temmuz 1950'de çıkarılan af yasasıyla tahliye edildi.

12 yıl 7 ay süren bu hapsinden sonra da çeşitli baskılara uğrayan Nazım 17 Haziran 1951'de Sovyetler Birliği'ne gitti. Ölümüne kadar TKP içerisindeki siyasi faaliyetlerini sürdürdü.

Cumhuriyet dönemi şiirinde devrim yaratan Nazım'ın başlıca eserleri şunlardır: Güneşi İçenlerin Türküsü, 835 Satır, Jokond ile Sİ-YA-U, Varan 3, 1+1=1, Benerci Kendini Niçin Öldürdü, Gece Gelen Telgraf, Taranta Babu'ya Mektuplar, Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı ve Memleketimden İnsan Manzaraları.

Türkiye işçi sınıfının enternasyonalist evladı, özgürlük, devrim ve sosyalizm şairi Nazım Hikmet'in Otobiyografi adlı şiirini sunuyoruz

Otobiyografi

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim bir daha
geriye dönmeği sevmem
üç yaşında Halepte paşa torunluğu ettim
on dokuzumda Moskova komünist Üniversite öğrenciliği
kırk dokuzumda yine Moskovada Tseka-Parti konukluğu
ve on dördümden beri şairlik ederim
kimi insan onların kimi insan balıkların çeşidini bilir

ben aylıkların
ben hasretlerin
kimi insan ezbere sayar yıldızların adını

ben hasretlerin
hapislerde de yattım büyük otellerde de
açlık çektim açlık grevi de içinde ve tatmadığım yemek yok gibidir
otuzumda asılmamı istediler
kırk sekizimde Barış madalyasının bana verilmesini

ve verdiler de
otuz altımda yarım yılda geçtim dört metre kare beton
elli dokuzumda on sekiz saatta uçtum Pırağdan Havanaya
Lenini görmedim nöbet tuttum tabutunun başında 924 de
961 de ziyaret ettiğim anıt kabri kitaplarıdır
partimden koparmağa yeltendiler beni

sökmedi

yıkılan putların altında da ezilmedim
951 de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne ölümün
52 de çatlak bir yürekle dört ay sırt üstü bekledim ölümü
sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
şu kadirlik haset etmedim Şarloya bile
aldattım kadınlarımı
konuşmadım arkasından dostlarımın
içtim ama akşamcı olmadım
hep alınımın teriyle çıkardım ekmeğim paramı ne mutlu bana
başkasının hesabına utandım yalan söyledim
yalan söyledim başkasını üzmemek için

ama durup dururken de yalan söyledim

bindim türene uçağa otomobile
çoğunluk binemiyor
operaya gittim

çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın
çoğunluğun gittiği kimi yerlere de ben gitmedim 21 den beri
camiye kiliseye tapınağa havraya büyücüye
ama kahve falına baktırduğum oldu
yazılarım otuz kırk dilde basılır

Türkiyemde Türkçemle yasak
kansere yakalanmadım daha
yakalanmama da şart değil
başbakan filân olacağım yok
meraklısı da değilim bu işin
bir de harbe girmedim
sığınaklara da inmedim gece yarları
yolları da düşmedim pike yapan uçakların altında
ama sevdiğim altmışıma yakın
sözün kısası yoldaşlar
bugün Berlinde kederden gebermekte olsam da

insanca yaşadım diyebilirim
ve daha ne kadar yaşarım
başımın neler geçer daha
kim bilir.

Bu Otobiyografi 1961 yılı 11 Eylülünde Doğu Berlin'de yazıldı.

TAKRİR-İ SÜKUN KANUNU ÜZERİNE

I*

cukları onları da getirecektir.

4 Mart 1925'te İsmet İnönü Hükümeti tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan tek maddelik Takrir-i Sükun Kanunu

İrticaya ve isyana, memleketin sosyal düzeninin ve huzurunun ve sükununun ve güvenliğinin ve asayişinin bozulmasına sebep olacak bütün kuruluşlar, kişiler, davranışları ve yayınları, hükümet cumhurbaşkanının onayı ile, kendi başına ve idari olarak yasaklayabilir.

Takrir-i Sükun Kanununun görüşülmesi sırasında hükümet yetkililerinin söyledikleri

Milli Savunma Bakanı Recep Bey (Kıtaahya) - Basın, özellikle İstanbul basını, Türkiye'de devlet gücü diye ne kadar kutsal mevki ve makam varsa, hepsini ipe kaka meşruluk dışı bir çekişme ile tahrip etme işi olmuştur. Elbet bazı gazeteler bundan müstesnadır. Ötekiler, devlet kuruluşu diye ne varsa hepsine birden türlü yalan ve iftiralarla saldırıp tüm mikroplu balgamlar, masum halka, devlet gücünün değerli bir duruma göre; Türkiye'de devlet yoktur, hükümet yoktur, hükümetlere güçlü dayanak olacak bir Meclis yoktur. Herkes, özgürlük kavramının kutsallığına bürünen basını herşeyi yapmaya kudreti olan tek varlık kabul ediyor ve devleti de basının hakaretlerine tahammül ettiği için gerçekten buna layık bir zavallı sanıyor.

Başbakan İsmet Paşa - Muhalefet liderlerinin ve sanırım bütün üyelerinin duygularını yanlış düşüncelerini diledik. Muhalefetin bütün üyelerine düşüncelerini son kelimeye kadar söyletiren millet kürsüleri bütün dünyada pek azdır. Siyasi tutum ve davranışımızın doğruluğuna en açık ve haklı belge budur. Arkadaşlarımızın açıklamaları ile anlaşılır ki; bu kanun anayasamızın sınırları içinde yararlı tedbirleriyle, yararlı eserler verecek bir kanundur.

Cumhuriyetin tehlikede olmadığı görüşünde kendisiyle beraberim. Duruma göre ve duruma göre tedbir alan bir Cumhuriyet hiç tehlikede olur mu? Bugünkü durum için bu kanunu gerekli görenek Meclise sunan ve kabulünü isteyen bir Cumhuriyetin evlatları Cumhuriyeti tehlikede bırakmaz mı? Yeni tedbirlere ihtiyaç olursa Cumhuriyet ço-

Recep Bey - Bu basın Halk Partisinin yaptığı iyi işlerden hiç söz etmez. Tersine, bu memlekette devlet kuvveti diye ne varsa hepsine söğmek ve yeni Türkiye Cumhuriyetini, bu çok nazik geçiş döneminde, bilerek ya da bilmeyerek, yıkamak görevine dirençli ve aşırı bir istekle devam etmektedirler.

Bu memlekette özgürlüğü en sıcak bir şekilde göğsünün ortasında duyan yüksek kuruluş Halk Partisidir, onunla beraber düşünün ve onunla beraber yürüyünüz. Başkasını suçlamayın ama bizi de özgürlük aşkıları arasında görsünler hiç olmazsa.

Nasıl en yumuşak ve hafif tedbirlerle işleri yönetmek bir devletin amacı ise, temellerinin yıkılma ve sarsılma belirtilerinde şiddetle hareket geçmek de devletçilik ülkesinin en temelli özelliklerindedir. Gerektiğinde şiddetli davranmayı bilmeyen bir hükümet, devlet olmak hakkına sahip olamaz.

Kanuna muhalif kalan Dersim milletvekilinin konuşması

Feridun Fikri Bey - Bu tasarıdaki hüküm çok tehlikelidir. Çünkü anayasamızın 70. maddesindeki insanlığın tabii hakları doğrunda doğruya hükümetin takdirine, denetimine ve idaresine bırakılıyor. Böylece anayasa da hükümetin denetimi altına girer. Hükümet istediğinde, belirsiz bazı deyimlerle herhangi bir kavramı irtica kelimesinin anlamı içerisinde kapsama içine alamaz mı?

"Memleketin sosyal düzeni" kavramından daha belirsiz, sınırlı çizilmemiş ne vardır? Müstebit hükümetler, sosyal düzen prensibi arkasından, yürütme alanında daima kendi isteklerini iletirler. Cumhuriyetimizde böyle bir maddeye yer olmamalıdır.

Cumhuriyet ve ulusal egemenlik idaresindeki amaç bütün vatandaşların güvenlik ve huzurudur. Bu gibi hususlarda hükümetin takdir hakkını kullanması, herkesin yarın güvenmemesi demektir. Çünkü dünyada "huzur ve sükun" deyimini kadar sınırlı geniş bir deyim yoktur. Bu deyim neyi gizler ki... Dünyadaki keyfi idareye dayanan bütün hükümetler yanlış işlerini bu kapıdan içeriye sokmuşlardır.

Bir de "güvenlik" kelimesi var. Bu kelimeyi hükümetin eline vererek insanların çabalarını kuruluş, kişikartımlık, bozgunculuk, yayın diye sınırlamak

doğru değildir.

Öyle bir sınır ki; insanların zihinlerinden geçeni bile kapsamına koymak mümkündür.

II**

Takrir-i Sükun Kanununun 1927 yılında iki yıl daha uzatılması sırasında Başbakan İsmet İnönü'nün yaptığı konuşma

Gelecek yıllarda da Takrir-i Sükun Kanununu yararlarından yoksun kalınmaması düşüncesindeyiz. Bu takdirde, süren bitmekte olan istiklal Mahkemelerinin yeniden kurulmalarını istememek imkânı olacağını da görüyoruz. Böylece milletin gerçek isteğini, samimi sevgisine dayanarak egemenliğini yürüten Büyük Millet Meclisinin yeni seçiminde, daha çok huzur ve sevgi ile milletin oyuna başvurulmasına da imkân verileceğini kabul ediyoruz. Ve bütün bu nedenlerle, Takrir-i Sükun Kanununun iki yıl daha yürürlükte kalmasını teklif ediyoruz.

İki yıl önce karşısında bulunduğumuz olayların en önemlisi Seyh Sait Ayaklanması ile beliren eylem değildi. Asıl tehlike, memleketin genel yaşantısında meydana gelen kaşıkçılık, anarşik durumdur. Bu, memleketin birçok zamanlardan beri politik yaşantısına muallat olan başlıca derttir. Memleketin gelişip ilerlemesine ve sanımı düzenine isteklerinin bütün çabalarına engel olan budur. Ve bu, küçük çıkarları işletmeye alışmış soysuz aydınlarla, vüdan özgürlüğünü başkalarının vüdanına saldırmak için araç sayan politikacıların faaliyetidir.

Asıl tehlike, anarşistlerin, karıştıncıların sağlığı insan topluluklarının kafasına durmadan vurmalarında ve fakat düzenbaz bir saldıncı olarak "ne vurursunuz?" diye bağırmasındadır. Aldığımız tedbir, yalnız Doğudaki davranış değil, memleketin gelişip ilerlemesine başlıca engel olan sosyal düzendeki kaşıkçılığın ortadan kalkmasını da sağlamıştır.

* Meclis tutanaklarından aktaran Tefvik Çavdar, "Takrir-i Sükun 65 Yaşında", Görüş, sayı 42.

** Mahmut Goloğlu'nun Devrimler ve Tepkiler 1924-1930 adlı kitabından aktaran Y. Küçük, Türkiye Üzerine Tezler I, Tekin Yayınevi, 1985, İstanbul, s. 58-59.

RESMİ PARTİ ÜZERİNE

Genel Sekreter Hakkı Behiç ile Mustafa Kemal'in imzasını taşıyan ve Batı Cephesi Kumandanlığına gönderilen 591 sayılı şifre

Parti resmen kurulmuş olup faaliyetini tanzim ettiğinden ve eskiden kurulmuş olan gizli Yeşil Ordu teşkilatı dahi partiye dönlüştüğünden dolayı artık bolşevizm, komünizm fikir ve esasları üzerinde hiçbir cemiyet veya heyetin fotoğraflı belge ve yetkinamesi olmaksızın, kim olursa olsun, bir kişinin faaliyette bulunması da bırakılmayacaktır. Keyfi yeti içişlerine bildirilmiştir. (Rasih Nuri İleri, Atatürk ve Komünizm, İstanbul 1970, s. 170'den aktaran Y. Küçük, Türkiye Üzerine Tezler I, Tekin Yayınevi, 1985.)

21 Ekim 1920 tarihli Hakimiyeti Milliye gazetesinin "İki Komünizm" adlı başyazısı

Bir memlekette kapitalizmin zulmü içerden değil de dışardan gelecek olursa, o memlekette zenginle fakirin aynı zulma karşı birleşmesi mümkündür. Anadolu'da Rusyadaki tarzda haşın ve kanlı bir proletarya diktatörlüğü tesisine lüzum kalmaksızın komünizm tahakkük edecek ve belki de imha için sarf olunan kuvvetler bayındırlığı tahsis edileceği için Anadolu komünizmi daha bereketli, daha verimli neticelere doğru gidecektir.

Demek ki iki komünizm olduğu muhakkaktır. Aynı ayrı nedeller ve etkiler altında oluşan hareketler, aynı gayeye birbirine tamamen paralel giden, fakat biçimsel değil itibarıyla başka olan yollarla da erişilebilmiş. İşte filozofların, bilginlerin görmemiş ve söylememiş oldukları bir özellik, sevindirici özellik! (a.g.e. s. 30-31)

Resmî Parti

Bir kaşıkçılığa meydan vermemek üzere, 1920'de, Ekim Devriminin ve komünist fikirlerin Anadolu'da millici kadrolar üzerindeki büyüyen etki ve prestijini gemlemek, komünist örgütlenmeleri denetim altına almak için Mustafa Kemal'in 1920'de kurduğunda resmi nitelikli Türkiye Komünist Fırkasından öncelikle söz etmek gerekir. Mustafa Kemal'in bir komünist partisi kurduğu görüşü duyduğumuz 1920'de Anadolu'da, hatta Büyük Millet Meclisinde, Ekim Devriminin etkisiyle, "daha ne bekliyoruz? Neden komünizm

ilan edip de halkımıza yeni bir ruh, yeni bir heyecan aşılamıyoruz?" diyenlerin sayısı küçümsenmeyecek kadardı. Kızıl renk ve "yoldaş" hitabı adeta moda haline gelmiş; Anadolu'da, özellikle Ankara-Eskişehir çevresinde ilk komünist örgütlenmeler boy vermeye başlamış, 1920 ilkbaharında TKP adını taşıyan bir kuruluş resmi örgütlenmeye girişmiş, tüzük bile bastırılmış. Yine Mayıs 1920'de kurulan Yeşil Ordu Cemiyeti bir çeşit islam sosyalizminden yana görünüyör, Büyük Millet Meclisinde Halk Zümresi adını alan güçlü bir Meclis grubuna dayanıyordu. Mustafa Kemalilerle çatışmasının yakın olduğu sezilen Çerkez Ethem, Ağustos başlarında Yeşil Ordu Cemiyetine katılmış, bu katılm Yeşil Ordu'ya askeri güç sağlamış; Çerkez Ethem Eskişehirde Seyyare-i Yeni Dünya adlı bir gazete çıkarmaya da başlamıştı. Gazetenin başlığının altında İslam Bolşevik Gazetesi yazısı vardı.

İstanbul'dan gelen haberler işçi hareketinin güç kazanmakta olduğu yolundaydı. En önemlisi de, Eylül 1920'de Bakü'de Türkiye Komünist Partisinin kuruluş kongresi yapılmış, Anadolu ve İstanbul'daki dağıtık komünist çevrelerin birleştirilmesine doğru ilk adım atılmıştı. Mustafa Suphinin Anadolu'ya geçme hazırlıkları içinde olduğu biliniyor ve Mustafa Kemal, Mustafa Suphi ve TKP Merkez Komitesinin, Sovyetlerin ve Komintern'in tüm desteğine sahip olarak Anadolu'ya gelmelerinin, inisiyatifin kendilerinden çıkması sonucunu doğurabileceği kuşkusunu duyuyordu... Bu amaçlarla Mustafa Kemal'in kendisine yakın kadrolara kurduğunu TKF de uzun ömürlü olmadı. 1920 sonu 1921 başlarında Çerkez Ethem'in isyanı bahanesiyle girişilen solu bastırma hareketi sırasında, artık gereği ve işlevi kalmadığı düşüncesiyle kendi haline bırakıldı.

(Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, c.6.s. 1869-70)

Mustafa Kemal'in 22 Ocak 1921'de Millet Meclisinde yaptığı konuşma

Komünizmin memleketimiz için, milletimiz için, dinimizin gerekleri için kabul edilemez olduğunu anlatmak, millet kamuoyunu aydınlatmak, en yararlı çare görmüştür. İşte hükümet böyle bir çareye başvurusuyla uğraşmakla beraber, şüpheli yok ki, gelen cereyanların zamanından evvel fiilen zarar doğuracak hale gelmemesi için de bir taraftan

gerekli tedbirleri almıştır. İşte bu düşüncenin ürünü olarak Ankara'da Komünist Partisi adı altında bir parti kuruldu.

Yalnız bu izni vermekle hükümet bir şey düşündü. Evet, komünizm toplumsal bir meseledir. Bunun her türlü esaslarını ve gerçeklerini istenildiği gibi söylemekte sakınca yoktur. Yalnız girişim amacı belli olmayan, yeni bile istenildiği anda meçhul bulunan birtakım kimselerin komünizm namı altında, bolşevizm namı altında teşkilat yapmasını kesinlikle önlemek istedik ve bu açıdan İçişleri Bakanı bütün mülki memurların başkalarına dedi ki; komünist diyen hükümetçe resmen programı görülmüş ve varlığı resmen onaylanmış cemiyete katılabılır (a.g.e. aym cilt, s. 439.)

Resmî TKP'nin resmi yayın organı Yeni Gün'de başyazar Yunus Nadi'nin, resmi hareket dışındaki ilericiler hareketi yönelik değerlendirmesi

Halihazırda komünist fikirlerin teşkil ettiği program, memleketimiz için sadece zararlı değil, aynı zamanda hatta tahripkardır. Şimdiki halde, bu memleketin menfaatleri için, kendi başlarına buyruk olarak hükümetimizin rızasını almadan gelen bütün tahrikçi ve propagandacıları karşı mücadele etmeliyiz. Bolşevizm ancak Türkler getirebilirler ve bolşevizm ancak yukarıdan gelebilir. (Mete Tunçay, Türkiye'de Sol Akımlar, 1908-1925, Ankara 1967, s. 85-86'dan aktaran Y. Küçük, a.g.e.)

CIA uzmanı George Harris'in değerlendirmesi

Komünizm muhakkak ki bir kitle hareketi olamamış, bunu başaramamıştır. Yine de, istiklal mücadelesinin ilk safhaları esnasında, bir yerde, komünistlerin iktidarı elde etmelerine hemen hemen rnak kalmış. Bu tarihte komünist liderleri, Anadolu İhtilal hareketinin başlıca askeri gücünü teşkil eden önemli partizan birlikleriyle özel bir ilişki kurmayı becermişlerdir. Komünistlerin etkisine kapılmış bu güçlere, Ankara rejimine karşı öylesi bir kafa tutma, meydan okuma tavri takındırılmış ki, Atatürk, filizlenmekte olan bu komünist hareketini kontrol altına alıp hizaya getirmek çabasıyla, kendi resmi Türk Komünist Partisini kurmak zorunda kalmış. (G. Harris, Türkiye'de Komünizmin Kaynakları, İst. 1979, s. 10-11)

postamızdan...

Sayın 10. Eylül dergisi yöneticileri...

Uzun zamandan beri Anadolunun ücra bir köşesinde (KÜTAHYA'da) bakiye kalan cezamı çekmede iken oranın şartlarının olumsuz olması ve benim dışımda siyasi mahkum olmaması nedeniyle 28 Mart 1990 günü BARTIN Cezaevine getirildim.

Kütahya'da bulunduğum süre içerisinde hiç bir dergi, broşür v.s. verilmediği için tüm siyasi gelişmelerden yeterli kadar haberdar olamamanın sancısını çekmekteyim.

Bartın Cezaevine geldiğimde adeta ekmek, su gibi bütün dergilere sarıldım. Bu esnada bir dostumun vasıtasıyla 10 Eylül dergisi elime geçti. O güne kadar sadece günlük gazetelerde adını duymuştum.

Geçmişimiz aynı kökene dayandığı için derginizin bugüne kadar olan sayılarını bir çırpıda okudum. Derginin içeriğini oldukça olumlu buluyorum, birçok konuda aydınlanmama yardımcı oluyor.

Bu nedenle bundan böyle derginizin görüş ve düşüncelerinden azami ölçüde yararlanmak istiyorum. Adıma 10 Eylül dergisini göndermenizi rica ediyorum.

Sevgiyle - Dostlukla

Sabit Köktaş
9. Nisan 1990 Bartın
Cezaevi. PK. 83
A 3 Koğuşu

Sayın Ali Saim Tekin,

Sizin sahibi olduğunuz "10 Eylül" dergisini düzenli olmasa da okumaya çalışıyorum. Derginize abone olamadığım için tüm sayılarını okuyamadım. Uzun yıllar içeride olmamdan dolayı artık kültürel gereksinimlerimi karşılayamıyorum.

Politik görüşlerime gelince; TBKP'nin düşüncelerini benimseyen bir kişiyim. Ama sizlerle aynı gelenekten gelme birisi olduğum için, sizin düşüncelerinize büyük önem vermekteyim. Günümüzde marksizmin kendi sorunlarının kendi içinde belirli mutabakatlar çerçevesinde çözüleceğine inanıyorum. Bu anlamda bazı konularda farklı düşüncelere sahip olmamız çokters bir olay değil. Sizin çevrenizde de düşüncelerine büyük değer verdiğim ve düşüncelerinden istifade edebileceğim çok değerli dostlarıma olduğuna inanıyorum.

Bu kısa mektupla sizlere merhaba demek istedim "10 EYLÜL"ü çıkaran tüm dostlara selamlar.

Ali Yıldız
E Tipi Cezaevi K. 18 NAZİLLİ

10 Eylül'e geç kalmış bir merhaba

"güzel günler göreceğiz çocuklar..."

Türkiye işçi sınıfının vefalı evlâtları sınıfın temel yol göstericisi olan marksçı-leninci düşünceler doğrultusunda yürümekten vazgeçmemişlerdir.

Sosyalist Avrupa'da çatırdayan sosyalizm düşmanlarının sandığı gibi sosyalizmin kendisi değil, bürokrasi ve hantallıktır, statüko'dur. Sosyalizmin sosyal tabanı varlığını yitirmemiş, temel genişlemiştir. Üstelik sosyalist Avrupa'daki hareketler kapitalist Avrupa'ya sıçramakta, hepimize yeniumutlar vermektedir.

Günümüzde komünistler her türlü burjuva hastalıktan kurtulmanın sancısını yaşamaktadır.

10 Eylül, devrimci marksçılığı bayrak edinen tüm sosyalistlerle birlikte ülkemizin demokrasi, sosyalizm ve barış savaşımına kendi özgün katkısını yapabilmelidir.

Bu yönde,

10 Eylül, teorik, politik, ekonomik bakımlardan desteklenmeli, derginin yazı renkliliği, biçim yapısı zenginleşmelidir.

Okunulup etkilenilecek bir dergi yaratmalıyız. Düşüncelerimiz doğru ve sağlamsa ürünlerimiz de ona uygun olmalıdır.

Bu kısa mektubum sizi selâmlamak amacını taşıyor.

Yeniden bilinçlenme-yeniden atılım yıllarını yaşayan tüm sosyalistlere selâm!

Not: Yazılarımın devamı gelecek.

Orhan Kemal Su

10 Eylül Çalışanlarına...

Bazıları istemedikleri sesleri susturmak istiyorlar. Dağlardan esen özgürlük rüzgarlarını durdurmak istiyorlar. Özgür düşüncüyü hapsedmek, dürüst vicdanları susturmak, gören gözleri kör, işiten kulaqları sağır etmek istiyorlar.

Bunu yapabilirler mi? Gerçek bayramların muştusunu görmezden gelebilirler mi? Dünyanın dönmemesini durdurabilirler mi?...

Geleneklerin bir parçası olan bu günde size merhaba derken, gözlerden irak tutulmak istenen, üstü örtülmek, gizlenmek istenen karşı konulmaz gerçekleri sergilemeniz dileğiyle çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Aydın E Tipi Cezaevi
15. Koğuş Adına
Metin Uluca